

4D PRE TERAPIU POHYBOVÉHO APARÁTU

Dobrý týždeň.

Darujte úsmev dvakrát!

Kúpou tohto adventného kalendára v Kauflande darujete úsmev aj deťom z detských domovov prostredníctvom občianskeho združenia ÚSMEV AKO DAR.

Sledujte Kiwiho dobrodružstvá na kaufland.sk/kiwihladadomov

GOODWILL

Magazín o ekonomike, biznise a spoločnosti

Registrované ako periodická tlač Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky pod registračným číslom EV 3451/09, ISSN 1337-9798
Vydanie 4/2018, štvrtročník

Vydáva:

WTC-MACRO Enviro a. s.
IČO: 44 816 651
vydavatel@goodwill.eu.sk

Adresa redakcie:

GOODWILL, Gogoľova 18, 851 01 Bratislava
goodwill@goodwill.eu.sk

RNDr. Drahotín Tarasovič šéfreditor

redakcia@goodwill.eu.sk

Mgr. Valéria Nagyová
obchodná manažérka
nagyova@goodwill.eu.sk
tel.: 0911 80 70 10

www.goodwill.eu.sk

Rozširujú:

LK Permanent, Mediaprint-kapa Pressegrasso, a. s., Slovenská pošta, a. s., a súkromní distribútori. Distribúcia directmailingom – súkromný sektor, verejná správa a neziskové organizácie a inštitúcie.

Predplatné:

Objednávky a súvisiace informácie: vydavatel@goodwill.eu.sk

Grafické vyhotovenie:

Patrik Slažanský • www.slazanski.com

Tlač:

2impress s.r.o., Vajnorská 135, 831 04 Bratislava

Titulné foto sa viaže na rozhovor na str. 59.

Zdroj: Orto-via

© Autorské práva vyhradené.

Rozmnožovanie, spracovanie a šírenie diela – textu, fotografií, grafov, a to v jednotlivých prípadoch alebo v celkoch – je možné len so súhlasom vydavateľa a s uvedením zdroja.

Niektoré inzeráty neprešli jazykovou úpravou. Za obsah inzercie zodpovedajú inzerenti.

Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy. Za správnosť textov sú zodpovední autori.

Monitoring tlače poskytuje so súhlasom vydavateľa spoločnosť Newton Media a Slovakia Online.

Toto číslo vychádza 4. 12. 2018.

Lekcia Veľkej vojny

11. novembra 1918, o jedenástej hodine, pred sto rokmi, deň za dňom, hodinu za hodinou, v Paríži ako v celom Francúzsku, rozozneli sa poňnice i zvony kostolov. Prímerie. Bol koniec štyroch dlhých a strašných rokov krvavých bojov. Tu, v tento istý deň, Francúzi a ich spojenci oslávili víťazstvo. Bojovali za vlasť a slobodu, preto súhlasili so všetkými obeťami a utrpeniami. Poznali peko, ktoré si nik nedokáže predstaviť. Počas týchto štyroch rokov sa Európa temer dopustila samovraždy. Ľudstvo sa prepadlo do labyrintu ohavných, nemilosrdných konfrontácií, do pekla, ktoré zhltnie každého bojovníka bez ohľadu na pôvod či národnosť.

Nasledujúci deň po prímerí sa začalo smutné účtovanie mŕtvych, ranených, zmrzačených, nezvestných. Tu vo Francúzsku, ako aj v každej krajine, rodiny po celé mesiace márne čakali na návrat otca, brata, manžela, snúbenca. Medzi chýbajúcimi boli tiež ženy, angažované v bojoch. Desiat miliónov mŕtvych. Šesť miliónov zranených a zmrzačených. Tri milióny vdov. Šesť miliónov sirôt. Milióny civilných obetí. Miliarda granátov vypálených len na francúzsku pôdu. Svet uvidel rozsah rán, dovtedy zakrytých bojovým nadšením. Slzy zomierajúcich vystriedali tí, ktorí prežili. Milióny svedkov zo všetkých národov rozprávali o hrôzach bojov, zápachu zákopov, spustošených bitevných poliach, nočnom kriku ranených, skaze kvitnúceho vidieka, kde zostali iba siluety spálených stromov. Mnohí z navrátiťších stratili svoju mladosť, ideály, chuť do života. Boli znetvorení, slepi, amputovaní. Víťazi i porazení sa potom naddho ponorili do rovnakého smútku.

Bolo to pred sto rokmi. A napriek tomu včera! Prešiel som francúzske kraje, kde prebiehali najťažšie strety. Videl som tam dosiaľ sivú, sterilnú zem bojových polí. Videl som zničené dediny, ktoré nemali žiadnych obyvateľov, čo by ich mohli obnoviť, a ktoré sú stále svedectvom ľudského šialenstva. Stopy tejto vojny nikdy nevybledli ani vo Francúzsku, ani v Európe, na Blízkom východe a ani v pamäti ľudí celého sveta. Spomeňme si! Nezabudnime! Pamiatka obetí nás vyzýva, aby sme boli hodní tých, čo za nás zomreli. Poučenie z Veľkej vojny – nie zatrpknúť voči druhému národu, ale ani zabudnúť na minulosť. Ona je koreňom, ktorý núti premýšľať o budúcnosti, o tom podstatnom.

Viem, že starí démoni sa znovu objavia, pripravení konať svoju prácu chaosu a smrti. Nové ideológie manipulujú s náboženstvami, vychvaľujú nákazlivé tmárstvo. História niekedy hrozí, že vráti tragický priebeh udalostí a kompromituje naše dedičstvo mieru,

o ktorom sme verili, že je definitívne spečatené krvou našich predchodcov. Nech sa v tento výročný deň obnoví neustála vernosť našim mŕtvym! Urobme ešte raz túto prísahu národov, aby sme mier dali na najvyššie miesto. Pretože vieme, čo si vyžaduje. A poznáme jeho cenu.

Emmanuel Macron

prezident Francúzskej republiky

(z prejavu na pripomienke 100. výročia skončenia 1. svetovej vojny, Paríž, november 2018)

6

8

24

59

63

obsah

6 Odpad a slovenský občan

Ako funguje naše odpadové hospodárstvo?

8 O vode a odpade

Rozhovor s vodohospodárom V. Mosným

17 To najlepšie z oboch svetov: inovácie i stabilita

Moderný bimodálny prístup v podnikových IT riešeniach

24 Top 500 firiem v krajinách SVE

26 Geo-blocking a jeho zrušenie

Koniec prekážok v cezhraničnom online obchode

30 Zavedením opatrení GDPR sa povinnosti nekončia

32 Ako vybrať poistenie pre firemný vozidlový park

35 Opantal vás konzumný život?

Pošlite peniaze pracovať

36 Mileniáli na trhu práce

50 Rakúsko ponúka lyžiarom istotu snehu

59 Laboratórium pohybu

Rozhovor s ortopédom J. Sekáčom

63 Rastlinná potrava – spôsob ako nasýtiť planétu?

Vegánstvo ponúka udržateľnú alternatívu

68 Peter Bauer a jeho stavby v skúškach času

V čom spočíva poslanie architekta?

78 English Annex

hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo

h

hospodárstvo

Komunálny odpad O jeho vzniku v MČ Bratislava-Ružinov	11
Separácia odpadov v praxi Anketa medzi zainteresovanými	12
Nové označovanie palív v EÚ	14
Deväť rád ako ušetriť na teple Ceny za teplo radikálne stúpnu	15
Vrťký dron so 4K kamerou	18
Je kybernetická bezpečnosť viac ako len ochrana?	19
Hutníctvo v dobrom období	20

Odpad a slovenský občan

V každom spoločenstve – rodine, obci, meste, štáte alebo aj EÚ – je otázka nakladania s odpadom reálnym obrazom morálnej úrovne, ktorú dané spoločenstvo dosiahlo.

Zároveň však ide aj o problém, ktorého riešenie ovplyvňuje možnosť dlhodobej existencie spomenutých spoločenstiev na našej planéte. Základnou bunkou každého spoločenstva je vždy jednotlivец. Práve od jeho vzdelanosti, morálky, uvedomelosti, zodpovednosti a napokon reálneho konania sa odvíja schopnosť každého spoločenstva prejsť od reči k činom.

Európa a my

Časť Slovákov si dnes myslí, že naše členstvo v Európskej únii je zbytočné a tento bludný názor je živo podporovaný rôznymi politickými dobrodruhmi. V súvislosti s odpadmi však treba zdôrazniť, že Európsky parlament prijal už pred 10 rokmi smernicu pod označením 2008/98/ES, ktorej články 28 a 30 uvádzajú, že každý členský štát je povinný vypracovať a schváliť plán spracovania odpadov (Waste management plan). Direktíva tiež hovorí, že plán sa vyhodnocuje každý šiesty rok a môže byť na základe nových poznatkov priebežne revidovaný. Legislatívne prostredie SR používa mierne inú terminológiu: plán označuje ako program odpadového hospodárstva. Aktuálny je v poradí šiesty takýto program: na roky 2016 – 2020. Stanovuje základné

požiadavky, ciele a opatrenia v oblasti hospodárenia s odpadom. Má už štruktúru prispôbenú požiadavkám európskej smernice a prihliada na schválený Operačný program Kvalita životného prostredia na programové obdobie 2014 – 2020, zameraný na smerovanie investícií do infraštruktúry odpadového hospodárstva. Zároveň prihliada i na otvorené rokovania Európskej komisie týkajúce sa tzv. obehovej ekonomiky a výhľadových plánov stratégie odpadového hospodárstva na roky 2025 – 2030 v rámci pripravovaného

Základom odpadového hospodárstva je predchádzanie vzniku odpadu a príprava na jeho opätovné využitie.

„odpadového balíčka“. Ten má zásadným spôsobom zmeniť európsku sféru nakladania s odpadmi – v prospech ich recyklácie a trvalo udržateľného využívania.

Čo program hovorí

Program odpadového hospodárstva SR na roky 2016 – 2020 má 129 strán a na väčšine z nich sa zaoberá hodnotením predošlého obdobia a popisom aktuálneho stavu. Dôležitejšia je však jeho záväzná časť, ktorá stanovuje ciele odpadového hospodárstva a podrobné opatrenia na ich dosiahnutie – pre konkrétne skupiny odpadov: komunálne, priemyselné, stavebné, obalové, papier a lepenku, sklo, plasty, kovy, staré vozidlá, pneumatiky, batérie

a akumulátory, elektroodpady, odpadové oleje. Osobitné kapitoly sú venované polychlórovaným bifenylom, cezhraničnej preprave odpadov, ukladaniu biologicky rozložiteľných odpadov na skládky, podpore preventívnych opatrení a systémov opätovného použitia obalov.

V smernej časti program popisuje plánovaný rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva. Konkrétne uvádza zariadenia na spracovanie a recykláciu odpadov, spaľovne, skládky a tiež charakteristiku existujúcich systémov zberu odpadov. Samostatne spomína aj kontaminované územia a kampane na zvyšovanie povedomia verejnosti v oblasti nakladania s odpadmi.

Koncepcia a realita

Národný program odpadového hospodárstva je základný koncepčný dokument, podrobne pokrývajúci problematiku. Predstavuje východisko pre krajské programy odpadového hospodárstva, ktorých vypracovanie ukladá ako povinnosť okresným úradom v sídle kraja. Programový rámec teda – ako krajina – máme. Koordinátorom uvádzaných opatrení u nás je, samozrejme, Ministerstvo životného prostredia SR a nástrojom príslušná legislatíva. Problémom však zostáva schopnosť verejnej správy vynútiť si jej plnenie, ako aj schopnosť merať výsledky prijatých opatrení. Všetci chápeme, že náš pohľad na odpad a jeho spracovanie sa musí zmeniť – treba ho vnímať ako nakladanie s prírodnými zdrojmi a pochopiť, že jeho deponovanie v neupravenom stave je dlhodobo neudržateľnou metódou. Musíme tiež prijať opatrenia, vďaka ktorým sa množstvo

produkovaneho odpadu bude neustále zmesovaf.

Žiaľ, v otázke aktívneho ovplyvnenia postoja priemyslu a jednotlivých občanov k problematike odpadu – s cieľom pochopiť, že je nevyhnutné znížiť jeho množstvo a že je prospešné využiť ho na energetické a surovinové účely – sme urobili stále málo.

Začneme od mladých

Všetci poznáme úslovie o starom psovi a nových kúskoch. Je celkom prirodzené, že moderné prístupy a trendy v oblasti nakladania s odpadom nachádzajú živnú pôdu najmä u mladšej generácie. Preto je dôležité, čo o tejto problematike uvádzajú učebnice, resp. didaktické materiály na školách. Ministerstvo školstva nám o tom zaslalo oficiálne stanovisko, z ktorého citujeme: „Problematika odpadov je súčasťou vzdelávacích štandardov takmer všetkých povinných vyučovacích predmetov na základných i stredných školách

Bohatšie ekonomiky majú tendenciu produkovať viac odpadov.

(ako sú prvouka, prírodoveda, vlastiveda, biológia, fyzika, geografia, chémia, etická výchova, technika, náboženská výchova atď.). Okrem toho je súčasťou prierezových tém – to znamená aj vyučovacích predmetov, ktoré zdanlivo s touto témou nesúvisia (ako napr. matematika, jazyky, výtvarná výchova a ďalšie). Uvedená téma je tiež súčasťou vzdelávacieho štandardu voliteľného predmetu environmentálna výchova. Problematika je spracovaná aj v učebniciach.“

Rezort tiež upozorňuje na predmet pracovné vyučovanie na 1. stupni, súčasťou štandardu ktorého je práca s odpadovým materiálom. Výkonový štandard o. i. obsahuje zadanie zhotoviť výrobok z odpadového materiálu a zdôvodniť jeho použitie, vyhodnotiť druhy odpadu z domácnosti, uviesť možnosti jeho druhotného využitia, preskúmať vlastnosti odpadových materiálov a tiež vypracovať jednoduchý projekt o ochrane životného prostredia – môže byť spojený práve so separáciou odpadu.

Zahmlená budúcnosť

V ostatnom čase sa veľa hovorí i píše o plastovom odpade – a doslova v plane-tárnom meradle. U nás sa v rámci tohto

Nakladanie s odpadom je vecou osobného prístupu a individuálnej zodpovednosti.

Vyseparovaná druhotná surovina

trendu opätovne objavila idea zálohovať plastové fľaše. Žiaľ, tu zaostávame za viacerými (napr. za Nemeckom či Škandináviou), keď sa všetky takéto minulé snahy skončili neúspešne. A zdá sa, že návrat tejto diskusie na scénu je len výsledkom tlaku zvonka. Envirorezort síce avizuje začatie príprav príslušného zákona, ten však má platiť až po roku 2020.

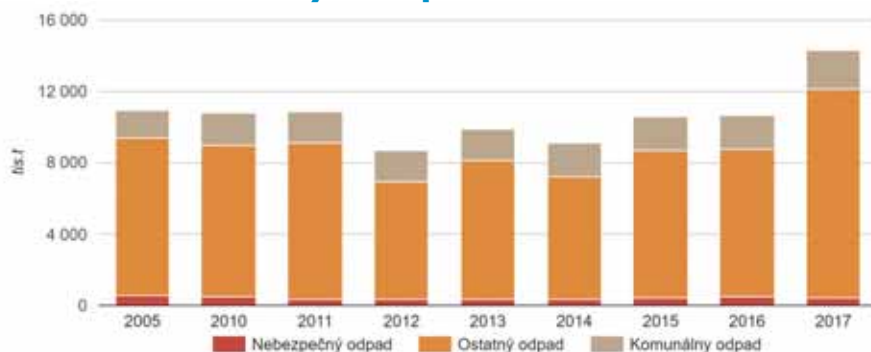
Je preukázané, že so zvyšovaním životnej úrovne a súbežným rastom obyvateľstva planéty bude množstvo odpadu stále väčšie. Hodnotenie „odpadových“ plánov členských štátov EÚ ukazuje, že ak nepodniknú aktívne kroky, objem odpadu v roku 2030 dosiahne dvojnásobok dnešného stavu. Tento neradosťný scenár by mal motivovať politikov aj občanov, aby si vynútili nielen reálne plány spracovania odpadov, ale aj ich aktívne priebežné vyhodnocovanie.

Cieľom aktívneho prístupu k odpadu je v prvom rade predísť jeho vzniku, v druhom rade zabrániť, aby negatívne ovplyvnil životné prostredie – a ak áno, tak v minimálnom rozsahu. Ďalšou ambíciou je aktívne spracovanie vzniknutého odpadu tak, aby sa z neho v maximálnej miere vyťažili (prioritne) suroviny a (potom) energia. Iba zvyšok odpadu, na spracovanie ktorého by už náklady boli neprimerané, môže byť trvalo uložený na skládkach. Lebo skládkovanie – podľa štatistických údajov – je našou najväčšou slabinou v odpadovom hospodárstve.

DT

Foto: Pixabay, Vassal EKO

Množstvo vzniknutých odpadov 2005 – 2016 v SR

Zdroj: MŽP SR, ŠÚ SR

O vode a odpade

Odpad vzniká nielen v priemysle a vo veľkých podnikoch, ale tiež v malých firmách, obciach a domácnostiach. Ak skončí niekde vonku, najviac kole oči vo vodách.

O páľčivej problematike vzniku odpadu, nakladania s ním, ako i o jeho súvisi s našimi vodnými tokmi a nádržami sme hovorili s Vladimírom Mosným, odborníkom na vodné hospodárstvo.

- **Asi všetci vieme, kde vzniká odpad. Čo o tom hovorí naša legislatíva?**

V zmysle zákona je producentom všetkého odpadu na Slovensku občan. Ale ten vždy patrí do nejakej obce. A samospráva, v zmysle zákona, berie od občana poplatky za odpad. To znamená, že aj zodpovedá za jeho likvidáciu. Keď sa odpad nachádza niekde mimo obce, signalizuje to, že

Každý občan SR má z ústavy právo na zdravé životné prostredie.

samospráva si neplní svoje povinnosti tak, ako by mala. Buď nevytvorí podmienky na odkladanie odpadu na vyhradené miesto, alebo nezabezpečí triedenie. V takých prípadoch, samozrejme, občania hľadajú východisko v tom, že odpad vyhadzujú niekde von.

- **V mnohých obciach existujú zberné dvory aj špeciálne kontajnery. Nejde teda o individuálnu zodpovednosť? O pocit, že odpad treba napr. triediť?**

Nie je to celkom tak. Občan nemusí nič pociťovať. Samospráva ho má usmerniť, aby dobrovoľne triedil. Nie povinne, to mu zákon neukladá. U nás si obce často myslia, že ak občanovi dajú rôzne kontajnery, bude triediť. Ale – ide o jeho dobrú vôľu, nemusí to robiť.

- **Takže ide o dostatočnú motiváciu občana zo strany samospráv...?**

Veľmi správne. Samospráva musí vymyslieť, ako motivovať ľudí. Keď od občanov vyberá poplatok za odpad, môže napr. povedať: keď budete triediť, niečo z tej sumy vám odpustíme – a ľudia budú veľmi radi dobrovoľne triediť. Prečo by netriedili?

- **Ale akým spôsobom tlačíť na samosprávu, aby vyčlenila niekoho, kto bude kompetentný a zodpovedný aj za tú motiváciu? Aby občania mali aktívnu pohánku triediť?**

Ale občania nikdy nebudú aktívni, pokiaľ nebudú vedieť, čo z toho budú mať. Prečo by to robili? Povedzme si – kto sú oprávnené osoby pri likvidácii odpadov? Občania? Nie! Istý okruh podnikov a najmä samosprávy. Ony majú ten kľúč v rukách, pretože sú oprávnené čerpať na to eurofondy. A keď to spravia, majú zdroje, aby vyzbierali všetok komunálny odpad – aj ten „čierny“. Majú aj dosť prostriedkov

na triedenie odpadu, takže by to nemali hádzať na občanov. A majú aj na to, aby ten roztriedený odpad vedeli speňažiť.

- **Dobre. Samosprávy majú prostriedky, aby si to dokázali zastrešiť ako kompletný proces. No zdá sa, že občania stále nie sú dostatočne informovaní ani motivovaní. Nechýba v refazci ešte nejaký článok?**

Nechýba. Ministerstvo životného prostredia (MŽP) urobilo obrovský krok vpred tým, že alokovalo prostriedky z eurofondov na likvidáciu odpadov. Sú dohodnuté s Bruselom a sú naozaj veľké. Dosť nielen na likvidáciu aktuálneho odpadu, ale aj všetkých čiernych skládok. Avšak ministerstvo nastavilo kľúč tak, že o tie prostriedky nemajú právo žiadať občania, ani neziskovky, ale samosprávy áno. To, že nie sú aktívne a že tieto možnosti nevyužívajú, to je ich problém.

• **Vráťme sa k individuálnej zodpovednosti občana. Mal by cítiť, že ak nezačne od seba, napr. s triedením, tak nedôjde ani k adekvátnemu spracovaniu – lebo všetko bude len zmesovým odpadom...**

Žiadne pocity – keď s nimi začneme, o tom, čo kto chce, tak sme v chaose. Tu platí právo. Občan je povinný zo zákona platiť za odpad. Platí. Iné už nie je povinný robiť. Povinná je samospráva – likvidovať odpad a niesť zaň zodpovednosť vo svojom katastri. Práve samosprávy majú (už tri roky) možnosť požiadať o európske peniaze. Akurát obce si doplatia päť percent – a dokážu vyčistiť všetko. Ale keď to nechcú robiť, je to ich problém. V každom prípade sú zodpovedné, napr. aj za to, že tie tri roky nevyužili na vyčistenie krajiny

Občan nemá právo žiadať o peniaze z eurofondov, samospráva áno.

od čiernych skládok. Tak sa pýtam: kde sú kontrolné orgány? Ako to, že niektorí starostovia už dávno nedostali pokuty? Také, ktoré by boli pre nich likvidačné. Čo by, samozrejme, prebudilo ostatných. Veď Slovensko je celé zahádzané odpadom.

Idete do Tatier? Plastové fľaše! Idete na vodu? Olejové škvرنy! V nádržiach blízko urbanizovaných území máte v lete coli baktérie. Kde je Inšpekcia životného prostredia (IŽP)?

• **Nechýba efektívny systém kontroly?**
Kontrolný mechanizmus tu máme, no je nečinný. Poviem príklad: od Zvolena smerom po Budču je Hron plný odpadov, fliaš, handier. Prečo IŽP nezvolá starostov a neupozorní ich: keď si to nevyčistíte, dostanete pokutu? Začali by sa hýbať. Ale keď im nikto nič nepovie, tak sa nič nepohne. Žiaľ, to je náš základný problém – nečinnosť orgánov, ktoré majú konať. Každý občan SR má z ústavy právo na zdravé životné prostredie a tiež o tom hovoria konkrétne články zákona o ochrane prírody. Predsa plasty nepatria do vody! Kto je za to zodpovedný? To je veľmi jednoduché: všetky obce na povodí daného toku! Hľadáme kľúč, ktorý je jasne daný. Len sa nenaplnia.

• **Prečo?**

Či sa to niekomu páči alebo nie, za kvalitu nášho životného prostredia – teda aj vôd – zodpovedá MŽP. Veď ako je možné, že z vodnej nádrže Ružín sa štyri dni bagrujú plastové fľaše? Kto je zodpovedný? No občania nie! Tam mala nastúpiť IŽP, na celom toku v povodí zanalyzovať všetky

Ing. Vladimír Mosný, PhD.

Vyštudoval odbor vodné stavby a vodné hospodárstvo na Stavebnej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Tam aj po skončení štúdia nastúpil v roku 1982 ako vysokoškolský pedagóg na Katedru hydromeliórácií – vyučoval hydrologiu a vodné hospodárstvo. V roku 1985 úspešne ukončil Medzinárodný hydrologický kurz UNESCO v Moskve. Popri pedagogickej a vedeckovýskumnej práci získal v roku 1994 vedeckú hodnosť kandidáta technických vied v odbore hydrologia a vodné hospodárstvo. Od roku 2002 pracoval v Slovenskom vodohospodárskom podniku a neskôr v štátnom podniku Hydromeliórácie – v rôznych riadiacich funkciách: od vedúceho odboru cez podnikového vodohospodára až po riaditeľa podniku. Od roku 2011 sa zaoberá vodnými stavbami ako autorizovaný stavebný inžinier kategórie A2 pre komplexné riešenie inžinierskych stavieb. V rokoch 2013 – 2015 spolupracoval s Úradom vlády SR na posudzovaní projektov Nórskeho fondu. Aj dnes sa aktívne venuje vodným stavbám a ich dopadom na životné prostredie na Slovensku.

obce a potom povedať: Vážení, ste v tomto katastri, vy ste znečistili tieto vody, máte dva mesiace, aby ste to cez eurofondy vybavili. Nevybavíte? Dostanete pokutu, ktorá bude pre vás likvidačná.

Tu sa nedá hrať na to, že budeme občanov do niečoho namáčať; oni majú dosť svojich povinností. Na to sú tu orgány za to platené. A samosprávy by malo kontrolovať MŽP – má na to všetky páky.

Že sa nekontroluje pre politické prepojenia, to je iná vec.

• Poďme k vode. Zopár negatívnych príkladov ste už spomenuli. Nejde však o novú záležitosť, veď znečistené toky sme mali i za bývalého režimu. Nepohli sme sa odvtedy ďalej?

Vzniklo to systematicky v priebehu posledných 20 rokov, lebo predtým sme nemali také znečistené toky ako teraz. Prispel k tomu v prvom rade komunálny odpad, objem ktorého sa násobne zvýšil, ako aj urbanizácia miest, ktoré absolútne prestali riešiť to, čo im zákon ukladá. Za najväčšiu katastrofu považujem, že nefungujú kľúčové zariadenia: odlučovače ropných látok, odľahčovacie komory a čistiarne – tie nám bežia s nízkym percentom čistenia odpadových vôd.

• Kde vidíte hlavnú príčinu?

Dvadsať rokov porušujeme zákon o dažďových vodách, ktorý bol prijatý za ministra L. Miklósa (bol v čele envirorezortu v rokoch 1998 – 2006) a hovorí o kanalizáciách. Podľa neho sme mali jednoznačne oddeliť dažďové kanalizácie od splaškových, čo by zvýšilo účinnosť čistiarní odpadových vôd. A rieky by sme mali čistejšie, lebo všetka dažďová voda by šla do vodných tokov. My však robíme spoločnú kanalizáciu. Výsledok? Príde

väčšia búrka, ako bola v máji v Bratislave, vypláchlo celú vrakunskú čistiareň a všetky ryby, ktoré tam boli, pokapali.

• Takže narušená biodiverzita vo vodách...

Áno. Miznú nám určité pôvodné druhy, lebo ryby nie sú schopné reprodukcie – majú v sebe látky, ktoré tomu bránia. Dokonca v ČR už na niektorých povodiach pokusne zlikvidovali pôvodné osádky a nasadili prirodzené druhy, ktoré sa prirodzene rozmnožujú. My sme toto zabíjali – chemikáliami, ktoré sme dostali do DNA rýb. Chováme ich len na to, že ich potom vychytáme.

To isté je s divou zverou. Zajacov sme kedysi mali plné polia, teraz ich musíme

hľadať. Čo to spôsobilo? Len pesticídy? Nie, to sa len hádže na určitú skupinu látok, ale problém je v genetike jednotlivých druhov zvierat, ktoré nám miznú. Ak to zhrniem, máme tu hrubé narušenie biodiverzity, zhoršenie kvality vôd i prietokových režimov. A ďalšia vec: kto sa venoval rekonštrukcii vodných nádrží, ktoré boli vybudované v 50. – 60. rokoch? Nikto. Čiže sú zanesené materiálmi, ktorých sa nikto nechce dotknúť a ktoré nikto nerieši.

• Vráťme sa k odpadu. V minulosti bol za veľkú časť znečistenia vodných tokov zodpovedný priemysel. Ako je to teraz?

Čo sa týka veľkých priemyselných firiem, každá má svoje vodné hospodárstvo. Podstatné je, ako monitorujú kvalitu a kvantitu vôd, ktorú zmenili. Druhá vec je, ako IŽP sleduje, čo sa tam deje. Je predsa logické, že keď pod vyústením nejakých dažďových vôd začnú kapať ryby, tak asi firma nevypušťa vodu v takej kvalite, ako má vo vodoprávnom povolení. Lebo alfou i omegou je tento právny dokument. Všetko ostatné sú rečičky.

Ako to, že niektorí starostovia už dávno nedostali vysoké pokuty?

A keď firma poruší, čo má predpísané, z vodného zákona musí prísť sankcia. No tam už nejde o desaťtisíce, ale o naozaj veľké sumy. Také, že tá firma odíde. Takže si veľmi dobre rozmyslí, ako robí vodné hospodárstvo na svojich priemyselných plochách.

• Čiže priemysel dnes nepredstavuje pre čistotu vôd hlavný problém. Opäť sme teda pri obciach?

Áno. A súvisí to aj s ďalšou pálcivou témou – poklesom odbornosti na kompetentných miestach. Práve toto vidím ako obrovský problém ostatných rokov. Nemyslím len na samosprávy, tam sa to do istej miery dá pochopiť. No ani okresné úrady nedisponujú kvalifikovanými ľuďmi. Nemajú naštudované vodné zákony, predpisy týkajúce sa protipovodňovej ochrany, stavebný zákon – a potom vydávajú rozhodnutia, ktoré končia v rozporových konaniach. Ale to je už iná kapitola.

AS

Snímky: VM

Komunálny odpad

Problematika tvorby odpadov vyzerá z pohľadu centrálnych orgánov inak ako „zdola“. Poďme sa teda pozrieť tam, kde odpad reálne vzniká – na komunálnu úroveň.

Vo veľkom meste, akým je Bratislava, sa logicky dostávame až k jednotlivým mestským častiam, ktoré majú s odpadom reálne do činenia. A tu veľmi krikľavo vystupuje do popredia otázka osobnej zodpovednosti a individuálneho prístupu každého občana k životnému prostrediu.

Chýba edukácia aj spätná väzba

Naozaj sme v tejto sfére doteraz veľmi málo urobili na poli informovania, osvedy i vzdelávania – na všetkých úrovniach verejnej správy a naprieč celou spoločnosťou. Absencia akejkoľvek formy medializácie problematiky odpadu – týka sa to aj detí a mládeže v školách – spôsobuje, že jednotlivcom chýba adekvátna uvedomenosť a následná ochota vôbec niečo vo veci robiť. Ide napríklad o ukladanie odpadu na určené miesta. Svedčia o tom dennodenné skúsenosti mestskej polície, ktorá pravidelne prijíma aj oznámenia týkajúce sa odpadu. Tá však podľa pravidiel nemôže odpad ani odpratať, ani inak priamo zasiahnuť.

Na komunálnej úrovni sú najväčším problémom vraky áut a čierne skládky.

Veliteľ expozitúry Bratislava II. Mestskej polície hlavného mesta JUDr. Jaroslav Tuleja vysvetľuje: „Samozrejme, všetky oznámenia preveríme na mieste a po zdokumentovaní ich posúvame na riešenie príslušnej mestskej časti. Žiaľ, chýba nám spätná väzba, ako miestny úrad daný prípad riešil: či uložil pokutu, alebo vykonal jednorazovú spätnú kontrolu, prípadne inicioval nejaký celkový systém dohľadu. Takže obvykle sa už nedozvieme, aký mala celá záležitosť dopad a dôsledky.“

Pri kontajneroch v MČ Ružinov

Sú zberné dvory efektívne?

Zdá sa, že v jednotlivých mestských častiach nefungujú tak, ako by mali. Dôvod? Ľudia sú leniví: je im zťažko objednať kontajner napr. v rámci sezónnych upratovaní alebo brigád. Mestské časti ich v určitom počte ponúkajú aj bez poplatku, ale už nedostatočne informujú, kde sa takýto kontajner nachádza. Nepotrebné veci potom zostávajú „nadivoko“ pri bytových domoch a ich majiteľom hrozia sankcie.

Podľa J. Tuleju chýba demonštratívne nastavená hranica pokuty, uloženej za nelegálne odloženie odpadu pri kontajneroch mestských častí, ako aj – aspoň raz za pol roka – relevantné vyhodnotenie, resp. spätná analýza riešených prípadov zo strany miestnych úradov. Potom by boli známe nielen výsledky šetrení jednotlivých priestupkov, ale i výška postihov za čierne skládky pri kontajneroch. Odpad sa takto odkladá aj pri samotných zberných dvoroch, napr. v Podunajských Biskupiciach. J. Tuleja ilustruje: „Stavebným firmám sa niekedy ťaží odvázať odpad na legálne, ale spolplatnené skládky. A tak ho šupnú k zbernému dvoru. No keď už kopa existuje, rýchlo sa k nej pridá aj iný nelegálny odpad... Potom sa tam koncentrujú bezdomovci, čo mnohokrát znepriemňuje život občanom v okolí.“

Autovraky

Tento problém poznajú azda všade. Auto je podľa legislatívy vrakom vtedy, ak je bez tabuľky s evidenčným číslom, a teda jeho majiteľa nemožno identifikovať.

Takéto vozidlo, pokiaľ je dlhodobo „odparkované“ a ponechané svojmu osudu (čo zdokumentuje mestská polícia), musí zlikvidovať mestská časť. Nie je to však rýchly proces. Pôvodnému majiteľovi sa na aute nechá výzva na odstránenie vraku do 60 dní. Ak lehota uplynie márne, vec sa rieši cez zbernú firmu, na náklady samosprávy. Musí sa však počkať na vyjadrenie okresného úradu, či je už vozidlo vyradené z evidencie.

Chýba spätná väzba od miestnych úradov, ako riešia nahlásené prípady.

Čiastočne súvisiacim problémom v mestských častiach sú vytečené kvapaliny z áut. Po nahlásení ich mestská polícia nafotí, zdokumentuje a postúpi ďalej kompetentným, ale tým sa jej úloha končí. Obvykle opäť nedostane spätnú väzbu.

Informácie, informácie...

Zdá sa teda, že kameňom úrazu väčšiny ťažkostí s odpadom je slabá informovanosť o možnostiach, ktoré občan má. Aj preto ľudia hľadajú rôzne zákutia a skryté miesta, kde to, čo už nepotrebujú, jednoducho odhodajú či vyložia. Nenesú žiadnu osobnú zodpovednosť a nik ich s dostatočným dôrazom nevaruje, aby to už neopakovali.

(red)

Foto: JT

Separácia odpadov v praxi

Anketa

V snahe získať čo najširšiu paletu názorov na aktuálnu súčasnosť odpadového hospodárstva na Slovensku sme sa obrátili na viacero priamo zainteresovaných subjektov s dvoma otázkami, zameranými na čiastkový, ale veľmi dôležitý problém triedenia odpadu. Zvolili sme firmy podnikajúce v oblasti zberu, separácie, spracovania a likvidácie odpadov, ako aj obchodné reťazce, ktoré sa s odpadom (či už obalovým, alebo tovarovým) stretávajú vo svojej každodennej praxi.

Naše otázky:

1 Považujete súčasný stav triedenia a separovania odpadov – komunálnych aj priemyselných – za dostatočne efektívny?

2 Končia – podľa vašich poznatkov či informácií – separované suroviny skutočne tam, kde majú?

Ing. Marián Christenko,
generálny riaditeľ, KOSIT, a. s.

1 Triedený zber možno charakterizovať ako stabilný najmä z pohľadu inštalovanej infraštruktúry a systémového nastavenia. Za negatívum považujeme to, že v rámci neho sú pomerne veľké regionálne rozdiely. Napriek tomu, že nádob je dosť a funguje aj ich pravidelný vývoz či doručovanie odpadu spracovateľom, nie sú Slováci v niektorých regiónoch ešte

stále dosť motivovaní triediť. Bez napr. zvýšenia poplatkov za komunálny odpad, bez úpravy odpadovej legislatívy či bez intenzívnejšej osvetly nebude možné dosiahnuť viditeľný progres.

2 Druhotné suroviny sú obchodný artikel, za ktorý sa platí – a dokonca za ne platia aj kupujúci v cene výrobku. Neraz riešime prípady, kedy do nádoby s papierom bol vhodný komunálny odpad, papier sa rozmočil a nedal sa ďalej zužitkovať. Tieto prípady sa dajú riešiť iba osvetou, ktorú intenzívne riešime aj našim environmentálnym programom, do ktorého ročne investujeme nemalé peniaze. Ľudí treba presvedčiť, že triedenie odpadu nie je životný štýl, ale nevyhnutnosť pri ochrane prírody. Na Slovensku to platí dvojnásobne, keďže až 65 % komunálneho odpadu, ktorý nedokážeme vytriediť, uchováваме na skládkach pre budúce generácie – so všetkými environmentálnymi a zdravotnými rizikami.

Lucia Langová,
hovorkyňa, Kaufland Slovenská republika, v. o. s.

1 Podľa návrhu Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030 každoročne stúpa miera recyklácie komunálneho odpadu, ktorá v roku 2015 dosahovala mieru 45 %. Vhodných spracovateľských kapacít vytriedených zložiek odpadu je však na Slovensku, ako aj v celej Európe

málo. I preto niektoré zložky odpadov (najmä plastov) končia v skladoch zberových spoločností, iné nie je možné recyklovať vôbec. Dobudovanie týchto závodov by malo byť kľúčovým cieľom na zabezpečenie zhodnocovania vytriedených zložiek odpadu.

Na základe nariadenia vlády SR zo 6. novembra tohto roku postupné zvyšovanie poplatkov za uloženie odpadu od nového roka podporí aj triedenie odpadu. Keďže nariadenie o. i. určuje aj úroveň vytriedenia odpadu (ktorú musia obce dodržať, aby sa mohli uchádzať o príspevok z Environmentálneho fondu), obce tak budú mať vyššiu motiváciu zabezpečiť efektívnejšie triedenie a separovanie odpadu.

2 Spoločnosť Kaufland má plnú kontrolu a dohľad nad výberom odberateľa odpadu, preto vie v plnej miere garantovať, že vytriedený papierový a plastový odpad končí v spracovateľských závodoch a nie na skládkach. Nami vytriedené obaly z papiera a lepenky a obaly z plastov sú zhodnocované v závodoch na Slovensku, v Poľsku, Maďarsku a Rakúsku.

Mgr. Beata Humeníková,
hovorkyňa, OLO, a. s.

1 OLO je bratislavskou mestskou spoločnosťou a na základe zmluvy zabezpečuje zber a odvoz zmesového komunálneho a triedeného odpadu

výlučne na území Bratislavy. V hlavnom meste je momentálne rozmiestnených 60 343 zberných nádob, z toho 17 272 je na triedený zber – papier, plasty a sklo. Bratislava od roku 2017 samostatne triedi aj bioodpad zo záhrad a zelene, pričom rodinné domy môžu požiadať o pridelenie hneď zbernej nádoby na bioodpad alebo kompostéra zdarma. Bratislavčania teda majú vytvorené vhodné podmienky na triedenie všetkých druhov komunálneho odpadu.

2 Prioritou OLO je efektívne a ekologické nakladanie s jednotlivými druhmi odpadov. V bratislavskej spaľovni odpadu bolo za rok 2017 energeticky zhodnotených, teda spálených, 136 895 ton zmesového odpadu. Spaľovaním sa vyrába teplo a elektrická energia, ktorá je ďalej distribuovaná do asi 20-tisíc bratislavských domácností. Vyzbierané plasty zo žltých a papier z modrých zberných nádob putujú na triediacu linku. Sklo, keďže ide o najčistejší druh odpadu, sa odváža priamo odberateľom na ďalšie spracovanie. Bioodpad z hnedých nádob je odvázaný do kompostárne.

Barbara Škarpíšková,
manažérka, Správa budov/Expanzia,
dm drogerie markt, s. r. o.

1 Naša spoločnosť sa téme triedenia a separovania odpadu venuje intenzívne, dáva aj možnosť separácie odpadu zákazníkom priamo na filiálke. Nami vyprodukovaný odpad je zo všetkých pobočiek vytriedený a odovzdaný na druhotné spracovanie. Podľa našich skúseností musíme konštatovať všeobecne nízku úroveň triedenia.

2 Takýmito informáciami nedisponujeme, ale podľa trhu a nedostatku výrobcov druhotných surovín predpokladáme, že nie všetky vyseparované suroviny končia tam, kde majú. Čo sa týka našej spoločnosti, nami odovzdaný vytriedený odpad je podložený potvrdeniami o zhodnotení.

Mgr. Katarína Kretter,
riaditeľka pre komunikáciu
a marketing, ENVI-PAK, a. s.

1 Slovensko v triedení a recyklácii odpadu ešte stále v rámci EÚ zaostáva. V roku 2016 však bola zavedená rozšírená zodpovednosť výrobcov (RZV), čo znamená, že výrobca je zodpovedný za svoj výrobok a jeho obal počas celého životného cyklu – od dizajnu a výroby až

po vyzbieranie a zabezpečenie recyklácie. Výrobcovia zároveň celý proces zberu triedeného odpadu, jeho dotriedenie, lisovanie a recykláciu, i plne financujú. Tento systém už prináša ovocie. Prvé ucelené celoročné výsledky od zavedenia RZV potvrdzujú, že množstvo vytriedeného odpadu sa zvyšuje. Z údajov zverejnených ministerstvom životného prostredia vyplýva, že v roku 2017 bolo na trh uvedené približne rovnaké množstvo obalov a neobalových výrobkov ako v predchádzajúcom roku. Nárast triedeného zberu v obciach medziročne však vzrástol až o 17,1 %.

2 Vytriedený odpad je druhotnou surovinou, ktorá sa recykluje, a tak umožňuje vznik nových výrobkov. S druhotnými surovinami sa ďalej obchoduje a na trhu majú svoju cenu. Je v záujme všetkých zúčastnených, aby boli zobchodované a ďalej využité. Nielen pre pozitívny dopad na životné prostredie, ale tiež preto, že zabezpečovanie triedeného zberu je mimoriadne nákladné (na Slovensku zaplatili výrobcovia v roku 2017 za triedený zber v obciach približne 40 mil. €). A práve obchodovanie druhotných surovín umožňuje znížiť náklady.

Martin Katriak,
podpredseda predstavenstva, COOP
Jednota Slovensko, s. d.

1 Komplexne túto otázku nevieme posúdiť, pretože nie sme veľkým

a kompletným činiteľom v tejto oblasti. Iste, spotrebné družstvá COOP Jednota pri svojom podnikaní venujú veľkú pozornosť ochrane životného prostredia. Dodržiavame príslušné predpisy a vyžadujeme od obchodných partnerov, aby nám dodávali výrobky a služby, ktoré neohrozujú životné prostredie. S partnermi, ktorí takúto zásadu nevedia realizovať, sme sa rozlúčili, príp. sme zmluvu podpísali až vtedy, keď bolo všetko O. K. aj z pohľadu ochrany životného prostredia. Máme však ťažké srdce na určitú časť legislatívy – zákonom o odpadoch sme boli zaradení medzi výrobcov (ide o vlastnú značku), čím nám pribudli náklady a nezmyselná administratíva. V súčasnosti sa pripravuje zálohovanie PET fliaš; ide o nelogické riešenie požiadavky EÚ navýšiť separáciu v tejto oblasti na 90 %. Ministerstvo životného prostredia sa domnieva, že zálohovanie PET fliaš bude tým správnym nástrojom, no pritom neberie na vedomie, že už 20 rokov realizovaným separovaným zberom PET fliaš sa dosahuje ich recyklácia na cca 70 %. Náklady na zavedenie zálohovania iba jednorazovo predstavujú cca 80 mil. € a potom každoročne cca 33 mil. € – pri takmer zanedbateľných príjmoch. Keby sme do zvýšenia efektivity separovania PET fliaš vložili 5 – 10 mil. €, bolo by „vymaľované“.

2 Nevieme posúdiť, veríme, že áno.

Ilustračné obrázky: Pixabay

Nové označovanie palív v EÚ

Jasnejšie informácie pre spotrebiteľov i prevádzkovateľov

Od polovice októbra 2018 platí v celej Európe nový zjednotený súbor označení palív.

Nové značky poskytnú vodičom lepšie informácie o vhodnosti paliva pre ich vozidlá – bez ohľadu na to, kde v Európskej únii sa pohybujú. Pomôžu im tiež, aby načerpali to správne palivo. A – v neposlednom rade – ozrejmiť im vplyv výberu paliva na životné prostredie.

Vyžiadal si to život

Alternatívne palivá môžu pomôcť znížiť problémy s kvalitou ovzdušia v Európe, ktoré spôsobujú práve emisie z dopravy. Rastúca rôznorodosť palív dostupných na európskom trhu však znamená, že vodiči, podnikatelia i prevádzkovatelia čerpacích staníc potrebujú jasnejšie informácie o predávaných palivách. Odteraz, keď zákazníci prídu na verejnú čerpaciu stanicu ktoréhokoľvek členského štátu EÚ, zaznamenajú na palivových automatoch a hubiciach nové harmonizované palivové symboly.

Rovnaké harmonizované, ľahko čitateľné, jasné a jednoduché značky budú musieť byť povinne uvedené (napr. formou nálepk) aj na uzáveroch palivových nádrží novo vyrobených vozidiel. Tieto nové štítky nenahrádzajú existujúce názvy a značky palív, ako ani odporúčania týkajúce sa kvality, bezpečnosti či výkonu. Sú založené na priemyselných normách a boli vyvinuté európskymi normalizačnými orgánmi za účasti zástupcov priemyslu, spotrebiteľov a občianskej spoločnosti.

Čo predchádzalo a čo nasleduje

Základom tejto iniciatívy bola smernica o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá z októbra 2014, ktorá vytýčila cieľ uľahčiť rozvoj jednotného trhu s alternatívnymi pohonnými látkami v Európe a tiež žiadala pre spotrebiteľov primerané informácie o palivách, vrátane jasného a spoľahlivého označenia zlučiteľnosti

medzi rôznymi palivami a autami. Prijatie nového označenia je aj v súlade s Akčným plánom týkajúcim sa infraštruktúry pre alternatívne palivá, ktorý Európska komisia oznámila v novembri 2017. Stanovuje sa v ňom niekoľko podporných opatrení na urýchlenie zavedenia infraštruktúry, zvýšenie investícií a zlepšenie prijatia zo strany spotrebiteľov. Opatrenie zároveň dopĺňa návrhy Komisie v rámci stratégie „Európa v pohybe“ pre čistú, bezpečnú a prepojenú mobilitu, predstavené v máji 2018.

No a v priebehu budúceho roka sa predpokladá prijatie novej normy, ktorá by mala ustanoviť harmonizované identifikátory aj pre napájanie elektrických cestných vozidiel.

Uvidíme na stojanoch

Nové značky sú rozdelené do troch skupín:

- **Benzínové palivá** – označené písmenom „E“ v kruhu, ktoré označuje špecifické biozložky (etanol) prítomné v benzíne;
- **Diesellové palivá** – označené písmenom „B“ alebo skupinou písmen „XTL“ vo štvorci (písmeno „B“ znamená prítomné špecifické zložky bionafty, písmena „XTL“ označujú syntetickú naftu, ktorá sa nezískava spracovaním surovej ropy);
- **Plynové palivá** – označené ich špecifickým podtypom v kosoštvorci.

Kedy a kde v praxi

V prípade novších vozidiel majú byť etikety podľa tohto usmernenia už uvedené v príručke majiteľa a môžu sa objaviť aj v elektronickej príručke, dostupnej prostredníctvom informačno-zábavného systému auta. Mali by byť viditeľné nielen na všetkých verejných čerpacích staniaciach, ale aj u autorizovaných predajcov. Nové značky nebudú zavedené len vo všetkých 28 členských štátoch Európskej únie, ale aj v krajinách Európskeho hospodárskeho priestoru (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko) a takisto vo Švajčiarsku, v Macedónsku, Srbsku a Turecku.

IL

Foto: Pixabay

Tri skupiny nových značiek

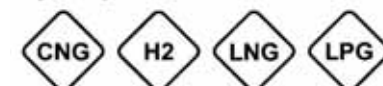
Benzínové palivá:

Diesellové palivá:

Plynové palivá:

Zdroj: Európsky výbor pre normalizáciu (CEN)

Deväť rád ako ušetriť na teple

Ceny za teplo radikálne stúpnu. ÚRSO totiž teplárom, ako jediným, povolil nakupovať plyn na komoditnej burze. Za reálne ceny.

Slovenské domácnosti budú mať túto zimu výrazne drahšie teplo. Teplárenským spoločnostiam totiž Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) povolil výrazné navýšenie cien. Ešte v polovici júla bol koeficient na vstupnej cene komodity na úrovni 1,07. ÚRSO teraz povolil teplárňam výrazné zvýšenie koeficientu – na 1,28. Má to byť reakcia na prudké zvýšenie burzových cien plynu. Preto domácnosti pri odbere tepla od veľkodávateľov zaplatia asi o 5 eur za MWh viac ako vlni. Ide o významný nárast. Vyúčtovanie za toto radikálne zdraženie však príde až po parlamentných voľbách.

Niektó áno, niektó nie...

Regulátor argumentuje vytvorením podmienok na zabezpečenie plynulej a bezpečnej dodávky tepla počas celého roka 2019, bez rizika jej prerušenia. Je smutné, že podobný prístup neuplatňuje voči všetkým dodávateľom energií. Lebo tí, ktorí predávajú elektrinu a plyn koncovým zákazníkom za regulované ceny, nemajú možnosť nakupovať na burze za reálne ceny. Preto mnohí z nich svoje pôsobenie na trhu ukončili.

Domácnosti, ktoré chcú na vykurovaní ušetriť, by preto mali vykonať viaceré opatrenia smerujúce k jeho vyššej efektívnosti. Počas nadchádzajúcej zimy tým môžu ušetriť aj stovky eur – to sa týka najmä firm a ľudí v rodinných domoch. Preto odporúčame riadiť sa nasledujúcimi radami.

Skontrolujte tesnenia okien a dverí

Zle utesené otvory môžu zvýšiť účty za vykurovanie až o pätinu. Teplo zbytočne uniká do okolia až do tej miery, že niekedy sa dokonca vyplatí vymeniť staré okná či dvere za nové. Problémom môže byť aj poškodené alebo opotrebované tesnenie. Preto sa oplatí ho skontrolovať a v prípade

potreby vymeniť. Úspora na vykurovaní môže v takomto prípade presiahnuť aj 15 %.

Namontujte si na radiátory termoventily
Termoventily dokážu ušetriť viac ako 10 % nákladov na kúrenie. Radiátory nebudú vďaka nim zbytočne zapnuté, napríklad keď si miestnosť zohrejete varením alebo vďaka skleníkovému efektu počas slnečného dňa.

Kotol pravidelne servisujte

Ak trpí poruchami, znižuje sa jeho efektívnosť a zbytočne prichádzate o peniaze. Podobne ako pri oknách je niekedy vhodná výmena kotla za nový, efektívnejší. Úspora – v závislosti od veku starého kotla – môže výrazne presiahnuť 10 % z účtu za kúrenie.

Odvzdušnite radiátory

Vzduch v radiátoroch a potrubiach môže zvýšiť náklady až o 10 %. Preto ich pred vykurovacou sezónou odzdušnite.

Využite klimatizáciu

Moderné klimatizačné jednotky majú tepelné čerpadlo, ktorým si môžete prikúriť predovšetkým počas jesenných a jarných dní.

Miestnosti neprekurujte

Zníženie teploty o jeden stupeň ušetrí približne 6 % nákladov na vykurovanie. Preto zvážte, či miestnosti neprekurujete. Najteplejšie by malo byť v kúpeľni – okolo

24 °C. V ostatných priestoroch by teplota nemala presiahnuť 22 stupňov; na chodbách a schodiskách môže byť ešte nižšia. Pomáha aj podlahové kúrenie – zvyšuje pocitovú teplotu v miestnosti, takže v nej môžete kúriť menej intenzívne.

Nevetrajte nonstop

Ak máte stále otvorené okno „na vetračku“, znižujete tým teplotu v miestnosti, a preto musíte kúriť viac. Lepšie je vetrať iba raz a intenzívne. Napríklad tak, že otvoríte okná i dvere dokorán a vďaka prievaniu rýchlo vymeníte väčšinu vzduchu vo vnútri.

Temperujte

Ak odchádzate z domu, nevypínajte kúrenie úplne – rovnako ani v noci. Nastavte kúrenie na udržiavanie nižšej teploty – je to lacnejšie, než potom vykurovať celkom vychladnutú izbu. Na noc je vhodné teplotu v miestnostiach o niečo znížiť. Je zbytočné kúriť naplno, keď spíte.

Izolujte potrubia

Ak máte kotol napríklad v chladnej pivnici, zaizolujte potrubia, ktoré z neho vedú do vykurovacej sústavy. Nebudete zbytočne prichádzať o teplo počas jeho „cesty“ do radiátorov.

Martin Semrič, portfólio manažér
Magna Energia, a.s.
Foto: Pexels

Rýchle nabíjanie bez káblov

Spoločnosť Trust uvádza na trh dvojicu podložiek pre bezdrôtové nabíjanie. Nabíjacia základňa pre mobilné zariadenia Primo 10 je kompatibilná so všetkými smartfónmi podporujúcimi bezdrôtové nabíjanie Qi a Qualcomm Quick Charge 2.0. Modernejšia, veľmi úzka nabíjacia podložka Fiber 10, s textilným povrchom zamedzujúcim poškrabaniu, ponúka režim 7,5 W nabíjania pre iPhone a 10 W pre telefóny Samsung Galaxy. Rovnako ako Primo 10 funguje s dvoj- a viacampérovým adaptérom, disponuje LED diódou a deteguje cudzie objekty. Tým bráni prehriatiu kovových predmetov omylom položených na ňu. Podporuje Qualcomm Quick Charge 2.0 a aj výkonnejšie QQC 3.0 pre rýchlejšie nabíjanie.

VN

Trust Fiber 10

Ochrana pred DDoS útokmi

Potreba monitorovať, diagnostikovať a chrániť sieťovú prevádzku je dnes naliehavejšia ako kedykoľvek v minulosti. Viaceré štúdie – aj nedávne reálne útoky – potvrdzujú, že kybernetické hrozby sa dnes nielenže vyskytujú v nebyvalom množstve, ale sú aj intenzívnejšie a spôsobujú čoraz väčšie škody. Organizácie, ktoré využívajú služby telekomunikačných operátorov SWAN a Benestra, môžu odteraz jednoducho monitorovať dátové toky v rámci svojej internetovej konektivity, analyzovať správanie siete a chrániť technologickú infraštruktúru pred DDoS útokmi. Nová služba Network Control, ktorá nevyžaduje žiaden nový hardvér ani softvér, umožňuje chytrý monitoring siete a odrážanie kybernetických útokov, ktoré tradičné bezpečnostné systémy nezachytia a nezastavia.

VN

Výkonné herné notebooky

ASUS rozširuje rodinu TUF Gaming notebookov o novinky FX505 a FX705. Nové 15,6- a 17,3-palcové notebooky prinášajú základnú hernú výbavu za dostupné ceny. Sú navrhnuté tak, aby vydržali dlhodobo fungovať. Majú nezávislé pasívne chladiče a ventilátory, ktoré samostatne chladia procesor a grafickú kartu. S odolnosťou a so spoľahlivosťou spĺňajú tiež vojenský štandard MIL-STD-810G. Vybavené sú (podľa konfigurácie) procesormi až do Intel Core i7-8750H. O grafický výkon sa stará výkonná karta NVIDIA GeForce GTX 1060. Ponúkajú sa tiež 144 Hz Nano-Edge displeje, gigabitové ethernetové a Wi-Fi pripojenie a priestorový DTS zvuk. Vo výbave je aj klávesnica so spínačmi s dlhou

životnosťou a inteligentné patentované prachové tunely pre spoľahlivé dlhodobé chladenie.

VN

4-bitové SSD disky

Samsung spúšťa hromadnú výrobu vôbec prvého 4-bitového QLC SSD disku (štvorúroveňovej bunky) pre spotrebiteľov. Je predzvesťou veľkého prechodu na terabajtové SSD disky. Vďaka novému 4-bitovému čipu, ktorý je postavený 1 Tb technológiou V-NAND, bude spoločnosť Samsung schopná účinne vyrábať 128 GB pamäťovú kartu pre

smartfóny, čo povedie k dopytu po vyšších kapacitách vysoko výkonných pamäťových úložísk pre rôzne aplikácie. Nový 4 TB QLC SSD disk dosahuje výkonnosťnej úroveň zodpovedajúcej 3-bitovým SATA SSD diskom a ponúka čítanie rýchlosťou 540 MB/s a zápis rýchlosťou 520 MB/s.

VN

Ste naozaj pripravení na GDPR?

Už viac ako pol roka platí smernica GDPR, no mnoho mobilných zariadení má stále nevyhovujúce a nedostatočné zabezpečenie. Aj taký notebook nestačí chrániť iba heslom do Windows, pretože z neho môže

ktokolvek vybrať disk, pripojiť ho k inému PC a všetky dáta následne hravo prečítať. A pritom existuje jednoduché riešenie, ktoré hardvérovo šifruje všetky dáta (celý obsah disku). Stačí starý disk vymeniť za nový SSD Kingston UV500 s radičom Marvell 88SS1074 a pamäťou 3D NAND Flash, ktorý využíva 256-bitové hardvérové šifrovanie AES a podporuje riešenia správy bezpečnosti TCG Opal 2.0 so softvérom od nezávislých dodávateľov ako Symantec, McAfee alebo WinMagic. Tento rad SSD je dostupný v kapacitách od 120 GB až do 1,9 TB vo formátoch SATA, M.2 a mSATA.

JR

To najlepšie z oboch svetov: inovácie i stabilita

Predstavte si logistické riešenie: v akomkoľvek momente máte prehľad o stave prevážaného tovaru. Keď dôjde k porušeniu prepravných podmienok, viete to okamžite.

S logistickou spoločnosťou sa nemusíte naťahovať o detailoch – ihneď vstupujú do platnosti vopred dohodnuté opatrenia. Utópia? Takéto riešenie existuje. Využíva technológie ako internet vecí či blockchain, je napojené na štandardný ERP systém a fungujúci prototyp uzrel svetlo sveta po desiatich dňoch od prvého nápadu.

Tradičné IT nestačia

Po celé desaťročia bolo najvyššou prioritou IT vylepšovať systém uchovávaní informácií o biznise a prístupu k nim. Či už išlo o finančné a účtovné systémy, alebo o rozširovanie funkcií ERP naprieč dodávateľským reťazcom, IT sa snažili o stále vyššiu automatizáciu a štandardizáciu procesov, presnejšie zaznamenávanie transakcií a rýchlejšie analýzy dát. Výsledkom lepšieho prístupu k informáciám boli úspory nákladov, zvýšenie efektivity, lepšie služby zákazníkom, a tým pádom vyššia konkurencieschopnosť. To už dnes nestačí. Digitálna doba prináša neustále nové možnosti a s nimi aj výzvy: odvetvia biznisu sa prudko vyvíjajú a zmeškať vlak je čoraz jednoduchšie. Internet vecí, big data, cloud, ale i strojové učenie, umelá inteligencia či blockchain už nie sú trendmi nasledujúcich rokov, ale existujúcou realitou.

Bimodálny prístup

Riešením je posun od tradičného IT modelu, sústredeného na údržbu a riadenie existujúceho systému. Bimodálny prístup, ako ho definuje analytická spoločnosť Gartner, počíta s dvoma vrstvami. Prvú predstavujú stabilné core systémy, ktoré poskytujú firme robustný základ. Druhou sú flexibilné riešenia, ktoré veľmi rýchlo dokážu získať hodnotu z najnovších technológií. Prvá úroveň optimalizuje oblasti

IT, ktoré sú predpovedateľné, v ktorých už poznáme „best practices“, a ktoré si vyžadujú vysokú úroveň bezpečnosti. Druhá úroveň sa zaoberá experimentálnymi oblasťami, ktoré len odhaľujú nové možnosti.

Internet vecí, big data, cloud, blockchain, umelá inteligencia – už nie trendy, ale realita.

Ako pri spomínanom logistickom riešení: senzory zariadení internetu vecí neustále sledujú podmienky prepravy: vlhkosť vzduchu, slnečné svetlo, polohu, kolísanie teploty. Blockchain slúži na vytvorenie a sledovanie tzv. smart kontraktu – neneiteľnosť jednotlivých blokov v prostredí vzájomnej nedôvery zaručí, že s podmienkami nebude nikto manipulovať. Pri splnení istých podmienok sa navyše automaticky spúšťa dohodnutá reakcia. Aplikácia je rýchlo dostupná a vďaka cloudovej platforme vysoko škálovateľná. Navyše je prepojená s ERP systémom, takže všetky informácie o dodávke sú k dispozícii zároveň pre aplikáciu a zároveň sú bezpečne uložené v štandardnom a robustnom základe.

Aby bimodálny prístup uspel, potrebuje práve jednotnú, spoľahlivú a modernú

dátovú platformu, ktorá umožňuje pracovať s dátami na oboch úrovniach. V tomto univerzálnom rámci dátového manažmentu existuje jediný logický dátový rad pokrývajúci všetky transakcie a analýzy, ktoré sa v podniku vyskytujú.

Najmodernejšie technológie

Vďaka bimodálnej stratégii môžu teraz firmy efektívne využívať dáta nielen zo senzorov internetu vecí alebo dronov, ale sú pripravené aj na zariadenia, ktoré ešte len prídu. In-memory výpočtová technológia a moderná infraštruktúra, založená práve na práci s veľkými množstvami dát, dokážu získané informácie rýchlo zbierať a spracúvať. Spojením so systémami prvej úrovne dosiahnu firmy kompletný prehľad o biznise, ale aj o nových príležitostiach, potenciálnych narušeniach zaužívaných obchodných modelov i ohrozeniach zo strany konkurencie.

K dispozícii navyše sú už pripravené šablóny, ktoré ešte zrýchľujú vývoj nových aplikácií. Pokrývajú najpoužívanejšie postupy jednotlivých technológií a robia tak z prototypovania aplikácií záležitosť dní. To všetko umožní podnikom zmeniť sa na inteligentné a inovatívne firmy. Nemusia sa vzdať stability v prospech inovácií, ani sa nevyvíjajú na úkor bezpečnosti svojich kľúčových systémov.

Peter Mravčák, SAP Slovensko

Foto: SAP

A3 multifunkcia pre firmy

Spoločnosť Canon Europe uvádza na trh kompaktné a dostupné A3 multifunkčné zariadenie imageRunner 2206iF pre čiernobielu tlač s rýchlosťou až 22 str./min (A4). Novinka ponúka intuitívnu tlač, ale vie tiež kopírovať, skenovať či faxovať a umožňuje jednoduché zdieľanie dokumentov vďaka funkcii SEND. Nový model ponúka najmodernejšie bezpečnostné prvky a funkcie zvyšujúce produktivitu. Partneri Canonu tak môžu poskytnúť svojim zákazníkom z oblasti malých a stredných podnikov, pre ktoré je úspora nákladov obzvlášť dôležitá, vyspelé zariadenie s mnohými funkciami. Poskytuje kompletné riešenie, ktoré si zákazník môže nainštalovať aj sám, bez potreby technika.

VN

Úžasný RGB štýl spojený s rýchlosťou

HyperX uvádza na náš trh SSD disk FURY RGB, ktorý umožní upgrade počítača a zároveň posúva jeho štýl na vyššiu úroveň. Disk je vybavený elegantnou svetelnou lištou, ktorá počítaču prináša trochu úžasného RGB osvetlenia. Farby a efekty disku možno synchronizovať s ďalšími zariadeniami s RGB svetlom, ako sú napr. základná doska, svietiace RGB RAMky alebo ďalšie RGB komponenty. Špičková pamäť 3D NAND a radič Marvell prepožičiavajú disku rýchlosť zápisu až 550 MB/s a 480 MB/s pri čítaní, súčasne je však disk trvácnejší a má efektívnejšiu prevádzku. Predstavuje zaujímavú voľbu pre nadšencov, ktorí nechcú obetovať ani výkon, ani štýl svojich PC.

VN

Vrťký dron so 4K kamerou

Skladacia kvadroptéra ponúka jednoduché a vybalansované manévrovanie s integrovaným pokročilým systémom pilotnej asistencie APAS (predchádza kolíziám) a sústavu funkcií FlightAutonomy 2.0, ktorá sa stará o čo najlepší pocit z letu. Dron má dolet 10 km, rýchlosť 68,4 km/h, maximálnu dobu letu 21 minút, s maximálnou letovou výškou až 5 000 metrov. Vďaka posilnenému Wi-Fi prenosu videa dokáže streamovať do telefónu živý obraz 720 px až na vzdialenosť 4 km. Kamera dronu vie snímať video v rozlíšení 4K pri 30 fps. Všetky videá a fotky sa ukladajú na 8 GB integrované úložisko, ktoré možno rozšíriť až na 128 GB. Dodávaný

skladací diaľkový ovládač skvele padne do ruky, avšak dron možno ovládať aj gestami. Dostupný je v bielom, čiernom a červenom vyhotovení.

JR

Prémiové počítače a periférie

HP Spectre x360 13

HP predstavilo nové zariadenia zo svojich prémiových radov Spectre a EliteBook. Nové firemné i spotrebiteľské notebooky

a periférie stavajú na rovnakých pilieroch ako doteraz – na prémiovom dizajne, výkone, funkciách aj zabezpečení. Používatelia sa môžu tešiť na HP Spectre x360 13 s najdlhšou výdržou batérie v štvorjadrovom hybride na svete, HP Spectre x360 15, vôbec najvýkonnejší konvertibilný notebook z radu, HP EliteBook x360 1040 G5, najmenší a najľahší 14-palcový firemný hybrid na svete a zároveň prvé firemné konvertibilné zariadenie s gigabitovým modulom 4G LTE, ale aj monitor HP EliteDisplay E243d a myš HP USB Fingerprint Mouse s čítačkou odtlačkov prstov pre jednoduché prihlásenie.

VN

Užite si 5.1 aj s rádiom, USB, SD a Bluetooth

Väčšina ľudí počúva hudbu z viacerých zdrojov: telefónu, počítača, prehrávača alebo priamo z USB disku či SD karty v nejakom mediaboxe. Ak majú veľké reproduktory, chcú si na nich prehrávať audio zo všetkých. S novými 5.1 reproduktormi Logitech Z607 si môžete vychutnávať bohatý zvuk prakticky z každého zdroja,

pretože všetky možnosti sú k dispozícii v samotných reproduktorech. Dokonca nechýba ani možnosť naladiť si FM rádio priamo v integrovanom tuneri. Systém, určený primárne ako doplnok pre počítače, ponúka za viac ako rozumné peniaze bohatý zvuk, ktorý upokojí aj náročnejších poslucháčov.

VN

Je kybernetická bezpečnosť viac ako len ochrana?

Rozvoj kybernetickej bezpečnosti firiem sa v súčasnosti čoraz viac vníma ako konkurenčná výhoda.

Rok po tom, ako množstvom spoločností otriasla séria kybernetických bezpečnostných incidentov, a po pretrvávajúcich obvineniach z kyberútokov sponzorovaných štátmi, tohtoročný prieskum EY Global Security Information 2018 – 2019 ukazuje, že dôležitosť kybernetickej bezpečnosti v celosvetovom meradle naďalej rastie. Prieskum, na ktorom sa zúčastnilo viac ako 1 400 vysokopostavených manažérov najväčších a najuznávanejších organizácií na svete (s výnosmi od 10 mil. do 10 mld. USD a viac), skúmal najnaliehavejšie obavy súvisiace s kybernetickou bezpečnosťou a mapoval úsilie spoločností zvládnuť ich.

Väčší si viac veria

Z prieskumu vyplýva, že až 87 % spoločností operuje s menším rozpočtom na zabezpečenie kybernetickej bezpečnosti, ako by bolo potrebné. A až v 55 percentách prípadov nie je kybernetické zabezpečenie súčasťou ich celkovej obchodnej stratégie! Prekvapujúco, väčšie organizácie podceňujú tieto riziká o niečo častejšie ako tie menšie (58 oproti 54 percentám). Pritom však rozpočty na kyberbezpečnosť väčších spoločností v porovnaní s rokom 2017 rástli v tomto roku vo väčšej miere

(63 %) než v prípade menších spoločností (50 %).

Väčšina zapojených firiem (77 %) sa usiluje o posun od zavádzania základných bezpečnostných opatrení k zdokonaľovaniu svojich schopností implementáciou pokročilých technológií, medzi ktoré patria umelá inteligencia, robotická automatizácia procesov a pokročilá bezpečnostná analytika. Spoločnosti naďalej pracujú na zlepšovaní svojich nosných procesov súvisiacich s kybernetickou bezpečnosťou, avšak súbežne prehodnocujú svoju architektúru a prístup k nej smerom k vyššej efektívnosti podnikania.

Rozvoj nových technológií

Partner pre poradenstvo v oblasti kybernetickej bezpečnosti na Slovensku Peter Borák vysvetľuje: „Organizácie dnes v rámci programov digitálnej transformácie čoraz viac investujú do nových technológií. Zatiaľ čo takéto technológie prinášajú mnoho nových príležitostí, vytvárajú tiež nové zraniteľnosti a hrozby. Organizácie by si mali byť vedomé toho, že budovanie dôvery u zákazníkov je rozhodujúcim faktorom pre úspech ich transformačných programov. Na vybudovanie takejto dôvery musí byť kybernetická bezpečnosť pevne zakotvená v DNA organizácie – ako neoddeliteľná súčasť jej obchodnej stratégie.“

Spoločnosti v prieskume pripúšťajú, že pokiaľ nedôjde k významnému narušeniu kybernetickej bezpečnosti s výrazným negatívnym dosahom, je

nepravdepodobné, aby zintenzívnili svoj záujem o rozvoj v tejto oblasti.

Čoho sa lídri obávajú

Prieskum takisto preukázal, že firmy za najväčšie kybernetické hrozby považujú neopatrných, resp. neuvedomelých zamestnancov (34 %), neúčinné bezpečnostné opatrenia (26 %), neoprávnený prístup (13 %) a hrozby spojené s využitím služieb cloud computingu (10 %). Iba 8 % lídrov spoločností si myslí, že vlastné kybernetické zabezpečenie plne vyhovuje ich potrebám; až 38 % priznáva, že pravdepodobne nedokáže odhaliť sofistikované narušenie kybernetickej bezpečnosti, a len menej ako 10 % verí, že má dostatočne vyspelé bezpečnostné systémy. Väčšina organizácií (82 %) si nie je istá, či úspešne identifikuje kybernetické bezpečnostné incidenty, a len menej ako tretina (31 %) priznáva, že incidenty boli detegované ich bezpečnostným operačným centrom.

Budovanie digitálnej dôvery

„Sme presvedčení, že v budúcnosti bude digitálna dôvera jedným zo základných stavebných prvkov vytvárania hodnoty spoločnosti. V záujme dosiahnutia tohto cieľa musia firmy prestať uvažovať o kybernetickej bezpečnosti ako o probléme len IT security oddelení a musia ju implementovať naprieč celou organizáciou,“ uzatvára P. Borák.

MH

Ilustračné foto: Pixabay

Hutníctvo v dobrom období

Náš hutnícky priemysel dosiahol v poslednom roku veľmi dobré výsledky, predovšetkým výrazný nárast tržieb a pridanej hodnoty.

Preto aj bol jedným z fahúňov rastu celého priemyslu. Vývoj vo svete navyše ukazuje, že tento trend by mal pokračovať. Vyplyva to z analýzy spoločnosti Euler Hermes, ktorá je svetovým lídrom v poistení obchodných pohľadávok.

Pozitívne ukazovatele

Hutníctvo v minulom roku utŕžilo takmer deväť miliárd eur, čo je o 19 % viac ako rok predtým. Naďalej sa mu darilo najmä na zahraničných trhoch, keďže až tri štvrtiny produkcie smerovali do cudziny. Podiel na celkovej priemyselnej výrobe dosiahol temer 13 %. Pracuje tu zhruba každý siedmy zamestnanec v priemysle. Štatisticky možno hutníctvo rozčleniť na dva segmenty: výrobu a spracovanie kovov (62 podnikov) a výrobu kovových konštrukcií (457 podnikov). Najmä prvý segment je značne koncentrovaný, čo spôsobuje tradične vysoká investičná náročnosť a prísne environmentálne normy. To značne obmedzuje vstup nových konkurentov.

Výsledky hutníckych podnikov pomohli celému priemyslu a stali sa hlavným motorom jeho rastu. Pridaná hodnota v tomto odvetví sa totiž medziročne zvýšila až o 18 %, čím prekonala všetky ostatné odvetvia. Na porovnanie: tvorba pridanej hodnoty v automobilovom priemysle sa prepadla takmer o 4,5 %.

Korene úspechu

Za úspechom odvetvia stálo najmä globálne zvýšenie cien ocele. V neposlednom rade to boli tiež prijaté opatrenia na zníženie dovozu vybraných oceľových produktov za dumpingové ceny a oživenie dopytu po výrobkoch z ocele, čiastočne súvisiace s rastom automobilového priemyslu. Svojím dielom prispeli aj

vybalansovanejšie trhové prostredie, investície v oblasti infraštruktúry a pokračujúca redukcia prebytočných kapacít. „Hutníctvo si pritom muselo poradiť s viacerými výzvami, napríklad nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily či rekordnými cenami elektrickej energie na komoditnej burze v Prahe,“ konštatuje Martin Bak, Risk Manager spoločnosti Euler Hermes na Slovensku. „Navyše, keďže celé odvetvie je výrazne exportne zamerané, muselo sa vyrovnávať aj s ďalšími vplyvmi či politikami iných krajín,“ dopĺňa.

Silná tradícia

Slovensko prešlo v minulom storočí výraznou industrializáciou, primárne v podmienkach plánovanej ekonomiky. Tá bola zameraná najmä na ťažký priemysel – hutníctvo a nadväzujúcu zbrojársku výrobu. Predovšetkým v 50. a 60. rokoch sa vybudovali ťažiskové fabriky: huty, oceliarne a tiež hlinikárne. Tento historický vývoj má stále vplyv na priemyselny charakter regiónov i charakter domácej hutníckej produkcie. Svedčí o tom i fakt, že Slovensko je v rebríčku svetových producentov ocele na 27. mieste. Dominantným hráčom v našom hutníctve naďalej ostáva spoločnosť U.S. Steel Košice, ktorá patrí aj k najväčším producentom ocele v regióne Strednej Európy. Jej tržby v roku 2017 prekročili 2,6 mld. €, čo znamená výnimočný medziročný nárast o 29,5 %. Vyprodukuje každé druhé euro tržieb v segmente výroby a spracovania kovov, za minulý rok vykázala najväčší objem čistého zisku a je 5. najväčším podnikom krajiny z pohľadu celkových prevádzkových výnosov a zamestnanosti. Za ňou je však priepasť – tržby ďalších firiem v rebríčku sú rádovo nižšie.

Dokedy lepšie časy?

Vyhliadky na tento rok kazí najmä obchodná politika USA – zavedenie cieľ na dovoz ocele a hliníka. Našťastie, ide len o 5 % celkovej produkcie EÚ. Preto hlavným rizikom pre našich producentov zostáva presmerovanie exportu z tretích krajín

(len počas prvých piatich mesiacov sa takéto dovozy medziročne zvýšili o 8 %). Ďalšími rizikovými faktormi sú sprísňovanie emisných noriem a modernizácia existujúcich výrobných kapacít (v prípade U.S. Steel sa potrebná suma odhaduje na miliardu eur).

No hutníctvo by si podľa analýzy malo silné postavenie udržať. Svetová asociácia výrobcov ocele očakáva pre rok 2018 trojpercentný nárast dopytu, pričom najrýchlejšie – o 5,3 % – by mal rásť práve trh v Európskej únii.

„Odvetvie však musí naďalej počítať s rizikami,“ upozorňuje M. Bak. „Medzi kľúčové môžeme radíť globálnu nadprodukciiu ocele, nedostatočný manažment výrobných kapacít, nestálosť cien ocele a železnej rudy, pokles dopytu v Číne, regulačné opatrenia či silnejúci protekcionizmus na kľúčových trhoch. Hutnícky priemysel preto ostáva medzi najrizikovejšími sektormi priemyslu,“ uzatvára.

JH/MS

Foto: U.S. Steel

Najväčšie hutnícke podniky v SR podľa tržieb (tis. €)

U.S. Steel Košice	2 611 610
Slovalco, Žiar nad Hronom	368 309
Bekaert Hlohovec	277 328
ArcelorMittal Gonvarri SSC Slovakia, Senica	248 317
Železiarne Podbrezová	238 613
OFZ Oravský Podzámok	168 629
Nemak Slovakia, Žiar nad Hronom	116 818

Zdroj: Euler Hermes – Trend, CRIF

b

biznis

Úhrady faktúr a podnikanie 22
Hrozbou je druhotná platobná
neschopnosť

Deň súkromného podnikania 25

Keď legislatíva
komplikuje život 28

Desať rokov s eurom 29

Chcete si zariadiť
domácnosť? 31

Oslava v UniCredit Bank 33
Pred 150 rokmi vznikla Živnobanka

Profil slovenského milionára 34

Štvrtina pracovných
postov nemá budúcnosť 37

Úhrady faktúr a podnikanie

Včasné vyplácanie faktúr je alfou a omegou podnikania; bez neho sa každá firma môže dostať do druhej platobnej neschopnosti.

Žiaľ, oneskorené vyplácanie faktúr na celom svete sa predlžuje. Ukázala to nedávno zverejnená štúdia „Payment Behavior“ spoločnosti Euler Hermes, ktorá je svetovým lídrom v poistení obchodných pohľadávok a špecialistom v hodnotení rizika, bonity, záruk a inkasa pohľadávok. Štúdia vychádza z údajov 25-tisíc firiem v 20 hospodárskych sektoroch spolu 36 krajín (bez SR).

Čas sa nekráti, ale naťahuje...

Za posledných 10 rokov sa nikdy nestalo, že by firmy na celom svete čakali na úhrady od svojich zákazníkov či obchodných partnerov tak dlho ako teraz – v priemere až 66 dní! Splácanie faktúr sa dlhé roky držalo na úrovni 64 dní, vlni však „poskočilo“ o dva dni. Štvrtina spoločností sa dokonca musela zmieriť s úhradou až po 90 dňoch! Podľa analytikov

Samotné firmy predlžujú svojim klientom splatnosť faktúr – ako prejav dôvery.

Euler Hermes bude tento trend pokračovať a v druhej polovici roka sa priemerná doba uhradenia faktúr natiahne na 67 dní. „Rastúca doba splatnosti faktúr zrejme súvisí s rastom globálnej ekonomiky,“ nazdáva sa Peter Mucina zo spoločnosti Euler Hermes a vysvetľuje: „Ten spôsobil, že samotné firmy predlžujú klientom splatnosť faktúr a takto im vyjadrujú dôveru. Krátko po kríze 2008 to tak nebolo – firmy svoje pohľadávky sledovali omnoho pozornejšie a chceli ich mať uhradené čo najskôr.“

Doba splatnosti sa zvýšila až v dvoch tretinách všetkých sledovaných krajín. Najhoršie je na tom Čína – zákazníkom a obchodným partnerom tam trvá až 92 dní, kým uhradia svoje záväzky. Nasleduje Grécko s 89 dňami, na tretej priečke skončili spoločne Taliansko, Turecko a Maroko s 83 dňami. Presne 66 dní (celosvetový priemer) trvá uhradenie faktúr v Belgicku. Veľmi blízko je aj Južná Kórea (65 dní). Naopak, najlepšie sa darí firmám na Novom Zélande s dobou splatnosti faktúr 43 dní. Nasledujú Rakúsko, Dánsko a Južná Afrika so 47 dňami.

Vplyv odvetvovej štruktúry

Pri splácaní faktúr sú medzi odvetvami obrovské rozdiely: niekde sa čaká

na peniaze tri mesiace, inde menej ako mesiac. Najhoršie sú na tom firmy, podnikajúce v elektrotechnickom priemysle, ktoré čakajú na vyplatenie faktúr až 91

Dôvody neskorého alebo úplného nezaplatenia faktúr (v %)

	EÚ	SR
Neuhradené platby od partnerov	56	59
Odvzdanie faktúry zároveň so službou	52	56
Insolvencia	41	42
Zámerné neplatenie	33	37
Chyby pri fakturácii	33	33
Technické problémy	27	24

Zdroj: EOS KSI

dni. Len s tesným odstupom nasledujú strojárské a farmaceutické firmy. Dôvody bývajú rôzne, napríklad stúpajúci počet objednávok či zvyšovanie cien surovín. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa úhrady faktúr najviac natiahli v letectve a automobilovom priemysle (na súčasných 72 dní). Celkový priemer za všetky sledované odvetvia je pritom nižší: 66 dní. „Najdlhšie sa čaká v odvetviach s dlhým výrobným procesom, najkratšie v tých, ktoré sú blízko ku konečnému spotrebiteľovi,“ zhrňa P. Mucina. Štúdia totiž ukázala, že najkratšie sa na úhrady faktúr čaká v retaile alebo v stravovaní. V porovnaní s minulými rokmi sú tieto odvetvia stabilné a úhrady v nich sa nepredlžujú. Za približne dva mesiace sa k peniazom dostanú aj firmy v papierenskom priemysle, no vplyvom nárastu online predaja sa to môže postupne zhoršiť.

Najdlhšie sa čaká v odvetviach s dlhým výrobným procesom.

Treba si uvedomiť, že spomínané čísla reprezentujú celosvetový priemer. V jednotlivých krajinách do býva aj dramatickejšie. Napríklad v Japonsku čakajú elektrotechnické firmy na peniaze 100 dní, v Španielsku stavebnícke firmy až 111 dní! A s postupným predlžovaním tejto doby sa zvyšuje riziko, že faktúra nebude uhradená vôbec.

Ako znížiť riziko

Je až manažérskym umením vyjednať s obchodnými partnermi čo najlepšie podmienky a motivovať ich k poctivému, čo najrýchlejšiemu plateniu. Nerobíť nič a iba dúfať, že svoje záväzky vyplatia načas, to sotva možno považovať za riešenie. Firmy sa preto s dlhými lehotami splatnosti svojich faktúr snažia vyrovnávať rôznymi spôsobmi. Napríklad vytvárajú samostatné oddelenia, ktoré pohľadávky sledujú a obchodným partnerom sa priebiežne pripomínajú. Väčšie podniky si na to niekedy objednávajú externé posily.

Trendom je tiež poistenie pohľadávok.

Stále viac ho využívajú spoločnosti rôznych veľkostí aj na Slovensku. Dôležité je najmä pre menšie firmy, ktoré sú na výkyvy vo financiách najcitlivejšie. Svoje pohľadávky si za fixnú sumu poistia a bez zbytočných papierovačiek sa môžu sústrediť na podnikanie. Poisťovňa im v rámci poisťného krytia chráni všetky ich poisťiteľné pohľadávky, ktoré sú tak pod kontrolou. Okrem poistenia môže firmám pomôcť aj overovanie si obchodných partnerov vopred – či sú spoľahliví a schopní splácať svoje záväzky.

Prečo firmy neplatia

Na túto otázku dal zasa odpoveď prieskum „European Payment Practices 2018“ skupiny EOS Group, ktorá sa venuje správe pohľadávok. Oslovení boli odborníci na manažment pohľadávok z 3 400 spoločností v 17 krajinách nášho kontinentu (200 zo Slovenska). Viac než polovica ako hlavný dôvod uviedla, že firmám dlhujú vlastní zákazníci a obchodní partneri alebo tiež to, že odberateľ dostal službu alebo produkt spolu s faktúrou a tú už neuhradil. Ďalším dôvodom meškania platieb je insolvenca firiem, ktoré nedokážu plniť svoje záväzky. Tretina oslovených spoločností si však myslí, že zákazníci im jednoducho zaplatiť nechcú a peniaze zadržávajú zámerné.

Výsledky zo Slovenska boli podobné. Čo je však horšie, to je skepticizmus našich firiem, ktoré podľa prieskumu neveria, že sa ich zákazníci v platení faktúr zlepšia. „Ak sa nakopí veľa meškajúcich alebo nezaplatených faktúr, môže to výrazne skomplikovať fungovanie firiem,“ hovorí Peter Hetteš, obchodný riaditeľ EOS KSI Slovensko. „Preto by mali predvídať a pozorne si vyberať obchodných partnerov. Samozrejme, podnikanie prináša rôzne situácie a na niektoré sa nedá pripraviť. Pravidelné sledovanie pohľadávok je však základom a umožňuje včas odhaliť možné problémy s cash-flow,“ dopĺňa.

Naše nelichotivé prvenstvo

Priemerne prichádza európskym firmám po lehote splatnosti (alebo vôbec) 21 % platieb. Dlhodobu pritom platí, že vo východnej časti kontinentu je to o niečo viac (22 %) ako v západnej (19 %). Žiaľ, podľa štúdie sa slovenské firmy stretávajú s ešte horšou platobnou disciplínou ako v Grécku či Rumunsku. V súčasnosti im každá štvrtá platba (27 percent) prichádza neskoro alebo nie je zaplatená vôbec. Je to

Podiel omeškaných a zlyhaných platieb (v %)

Slovensko	27
Rumunsko	26
Grécko	26
Veľká Británia	25
Bulharsko	24
Priemer Európy	21
Španielsko	18
Švajčiarsko	18
Nemecko	18
Dánsko	15

Zdroj: EOS KSI

najviac spomedzi všetkých krajín západnej i východnej Európy, ktoré prieskum sledoval. Platby meškajú od koncových aj biznisových zákazníkov.

„Dôvodov, prečo majú s úhradami najväčší problém práve slovenské firmy, môže byť viac,“ komentuje P. Hetteš. „Štúdia napríklad ukázala, že dlhodobu ponúkajú o niečo dlhšie splatnosti ako je priemer, čo môže ich partnerov viesť k horšej finančnej

Každá štvrtá slovenská faktúra je zaplatená neskoro alebo vôbec.

discipline. Alebo to môže súvisieť s vymožiteľnosťou práva – zákazníci sa jednoducho spoliehajú, že ak faktúru nezaplatia, nič sa im nestane,“ dodáva.

JH

Obrázky: Pixabay

Meškajúce úhrady faktúr podľa odvetví (v dňoch)

Elektrotechnický priemysel	91
Strojárstvo	87
Farmácia	85
Stavebníctvo	78
Chemický priemysel	73
Automobilový priemysel	72
Letectvo	72
Priemer	66
Obchodné služby	65
Papierenský priemysel	62
Vybavenie domácnosti	59
Doprava	53
Telekomunikácie	49
Stravovanie	46
Retail	28

Zdroj: Euler Hermes

Top 500 firiem v krajinách SVE

Začiatkom septembra ich zverejnila spoločnosť Coface, medzinárodný špecialista v oblasti úverového poistenia, riadenia rizík a globálnej ekonomiky.

Ide o najväčšie firmy podľa tržieb za rok 2017 z 12 krajín: Poľska, Maďarska, Česka, Slovenska, Estónska, Lotyšska, Litvy, Slovinska, Chorvátska, Srbska, Rumunska a Bulharska. Kritériom je, aby ich ročné tržby dosiahli aspoň 300 mil. €, aby nepôsobili vo finančnom sektore – ako bankovníctvo, poisťovníctvo, lízing a podobne – a aby zverejňovali svoje údaje.

Najnovší rebríček Coface CEE Top 500 zároveň uvádza prehľad o čistom zisku firiem a počte ich zamestnancov. Prináša tiež medziročné zmeny, sektory a trhy, ako aj nové ratingy spoločností.

HDP v krajinách SVE vzrástol v roku 2017 o 4,5 % – najviac za ostatných osem rokov.

Zaujímavé je, že kým v roku 2010 stačili na umiestnenie v rebríčku tržby 354 mil. €, pre tohtoročné 10. vydanie už firmy museli dosiahnuť tržby minimálne 445 miliónov, čo je nárast o viac ako 25 %. Top 500 firiem regiónu dosiahlo spolu tržby vo výške viac ako 652 mld. € (medziročný nárast 11,8 %) a zisk 31,5 mld. € (nárast o 16,2 %). Až 398 firmám, teda takmer štyrom pätinám, tržby rástli. Päťsto najväčších firiem zamestnávalo spolu 2,4 milióna ľudí, medziročne o 4,7 % viac.

Úspešný vývoj v regióne

Celkovo bol rok 2017 pre krajiny SVE a ich najväčšie spoločnosti výborným rokom. Motorom rastu boli najmä vyššia súkromná spotreba, oživenie zahraničného dopytu po vývoze, oživenie eurozóny a zlepšenie dopytu po Rusku. 80 %

Najviac firiem v rebríčku je z oblasti automotive.

všetkých vývozov z tohto regiónu smeruje do EÚ, pričom Rusko zostáva dôležitým obchodným partnerom niektorých krajín, napr. v oblasti Baltského mora. Spoločnosť Coface zvýšila hodnotenie rizík krajiny v prípade Bulharska, Českej republiky, Estónska, Maďarska, Lotyšska, Ruska a Srbska, pričom iba Chorvátsko a Srbsko majú pomerne vysoké riziko insolvenčných firiem.

Analýzy ukazujú silný expandujúci región s klesajúcimi rizikami, čo sa premietlo do vyšších tržieb aj väčšej ziskovosti. Nárast čistého zisku v prípade 500 najväčších spoločností regiónu predstavoval 16,2 %. Tieto firmy sú zároveň významnými zamestnávateľmi. A to aj v časoch, kedy začína byť ťažké nájsť kvalifikovaných zamestnancov v jednotlivých sektoroch. Pozitívny celkový vývoj na trhu práce v SVE viedol k vyšším mzdám a zvyšovaniu dôvery spotrebiteľov.

Na čele tradičné sektory

Tri kľúčové odvetvia – automobilový priemysel a doprava, sektor ropy a plynu a nešpecializovaný obchod – naďalej predstavujú takmer 60 % tvorby príjmov. Napriek tomu sa vlni podarilo zvýšiť agregovaný obrat najväčším firmám vo všetkých priemyselných odvetviach. Hlavnými prispievateľmi boli energetika, automobilový priemysel a obchod.

Čistý zisk rástol väčšine firiem: od 5,0 % (drevo a nábytok) po 51,4 % (textil, koža a odevy). Najvyššie celkové zisky dosiahli firmy ťažiacie a spracujúce nerastné suroviny, chemikálie, ropu a plasty, ako aj farmaceutické spoločnosti (9,5 mld. €).

Rok 2017 bol ťažký pre jediné odvetvie – stavebníctvo, ktoré vykázalo čistú stratu (-118,6 %), hoci tržby vzrástli o 16 %. Obchod ťažil z rastu dopytu a spotreby domácností. Tá sa zrýchlila najmä v dôsledku klesajúcej nezamestnanosti

V rebríčku Top 500 má najviac firiem Poľsko.

a rastúcich miezd. Sektor je opäť najvýznamnejším zamestnávateľom, keď tu pracuje takmer tretina všetkých zamestnancov Coface CEE Top 500 (608-tisíc), čo predstavuje medziročný nárast o 6,3 %.

Najväčšie giganty

Najviac spoločností v rebríčku má Poľsko (175) pred Maďarskom (71), Českom (67), Rumunskom (56) a Slovenskom (43). Naftársky koncern PKN Orlen potvrdil pozíciu lídra a zároveň aj rast tržieb

TOP 10 firiem regiónu SVE (obrat v mil. €)

1.	PKN Orlen	PL	22,831
2.	Škoda Auto	CZ	15,970
3.	MOL	HU	13,309
4.	Jeronimo Martins	PL	11,531
5.	PGNG	PL	8,584
6.	Audi Hungaria	HU	7,550
7.	Volkswagen Slovakia	SK	7,549
8.	Grupa Lotos	PL	5,790
9.	Eurocash	PL	5,571
10.	PGE	PL	5,530

Zdroj: Coface

po troch rokoch poklesu. Poľsko vedie aj v dosiahnutých tržbách: jeho 175 firiem vygenerovalo za vlaňajšok spolu 262,4 mld. €.

Najväčšie firmy regiónu zvýšili tržby o 11,8 % a zisk o 16,2 %.

Hoci najväčšie tržby dosiahli firmy spracúvajúce ropu a plyn (priem. 1,7 mld. €, medziročný nárast o 15,7 %), najviac (101) ich bolo zo sektora automotive. Dokonca aj v top desiatke majú početné zastúpenie – česká Škoda Auto na tretej,

Audi Hungaria na šiestej a Volkswagen Slovakia na siedmej priečke. Hoci Slovensku rastie počet zástupcov v rebríčku, za vlaňajšok im tržby vzrástli len mierne a celkový zisk dokonca klesol (-22,7 %). „Dôvodom je rast vstupných nákladov vrátane personálnych,“ povedal country manažér Coface Slovensko Juraj Jančí. Pokles celkového zisku firiem zaznamenali ešte dve krajiny regiónu: Slovinsko (-36,8 %) a Estónsko (-15,7 %).

Aké sú vyhlídky

Podľa Grzegorza Siewicza, regionálneho ekonóma Coface pre SVE, je výhľad na rok 2018 a ďalšie roky optimistický, hoci by sa malo očakávať oslabenie

hospodárskej expanzie. Po dosiahnutí maximálneho rastu 4,5 % v roku 2017 predpovedá spoločnosť Coface na rok 2018 v regióne SVE pokles na 4,1 % a v roku 2019 na 3,4 %. No spomalenie nebude rozsiahle a firmy môžu naďalej profitovať zo stabilného dopytu domácností – vďaka nízkej nezamestnanosti a rastúcim mzdám. Pozitívnym prínosom bude tiež zvýšenie investícií. Napriek tomu sa nedostatok pracovných síl v regióne dostal na vysokú úroveň a stal sa významnou prekážkou, obmedzujúcou podnikateľskú a ekonomickú expanziu.

KZ

Ilustračné foto: VW Slovakia

Deň súkromného podnikania

Konal sa 9. októbra a zapojených bolo takmer 2 400 podnikateľov z celého Slovenska – suverénne najviac zo všetkých troch doterajších ročníkov.

Na porovnanie, vlani to bolo zhruba 1 400 podnikateľov, teda medziročne ich pribudlo tisíc. Najväčší záujem bol v Bratislavskom a Nitrianskom kraji. Narástol aj počet zákazníkov, ktorí si tento sviatok všimli. Na znak vďaka prišli do prevádzok a využili špeciálne ponuky, ktoré si pre nich podnikatelia pripravili.

Akciu zastrešilo Metro

„Cieľom dňa je osláviť súkromné podnikanie a motivovať ľudí do ďalšej práce,“ vysvetlila Romana Nydrle, Head of Communications Makro/Metro. „Uskutočnil sa vo všetkých krajinách, kde pôsobíme. Celkovo sa doň zapojilo takmer 400-tisíc podnikateľov, najviac v Indii. Výsledky za Slovensko však v ničom neostávajú a prekonal naše očakávania,“ zhodnotila.

Podnikatelia – bez ohľadu na miesto a odvetvie – sa v rámci osláv mohli zaregistrovať na stránke Dňa súkromného podnikania a zverejniť tam špeciálnu ponuku pre zákazníkov práve na 9. október. Všetky ponuky sa zobrazili na prehľadnej mape, aby prilákali aj nových záujemcov.

Darček pre klientov si pripravil i Fit Restaurant v Bratislave – k obedovému menu dostali nápoj do jedného eura zadarmo. „Ľudia vždy oceňujú, keď im dáte niečo navyše,“ skonštatoval spolu

Cieľ: pomôcť podnikateľom prilákať nových klientov a urobiť si reklamu.

majiteľ reštaurácie Peter Terneny. „Je to signál, že si ich vážite a nie je vám jedno, či prídu alebo nie. To, že budeme mať nápoje zadarmo, sme avizovali v oficiálnej kampani a aj na našej sociálnej sieti. Ľudia, ktorí prišli, o darčeku väčšinou vedeli,“ priznal.

Pod záštitou prezidenta

Deň súkromného podnikania sa aj tento rok konal pod záštitou prezidenta Andreja Kisku. Partnermi akcie boli Slovak Business Agency, Združenie podnikateľov Slovenska a Združenie mladých podnikateľov Slovenska. Spolu zorganizovali aj niekoľko sprievodných aktivít, zamieraných na vzdelávanie podnikateľov. Napríklad predtým sa v Bratislave konala Podnikateľská fiesta, kde odborníci diskutovali o aktuálnych výzvach v podnikaní. „Na Deň súkromného podnikania, ale aj ostatné súvisiace eventy, sme mali veľmi dobrý ohlas. Podnikatelia si zaslúžia podporu a verím, že v budúcom roku sa zapoja ešte vo väčšom množstve,“ uzavrela R. Nydrle.

JH

Foto: AMI

Geo-blocking a jeho zrušenie

Európsky parlament a Rada EÚ na základe nariadenia č. 2018/302 prijatého dňa 28. februára 2018 rušia geografické blokovanie, tzv. geo-blocking, s účinnosťou od 3. decembra 2018.

Geo-blocking znamená blokovanie zákazníka pri online nákupe tovaru alebo služieb zo zahraničia z dôvodu, že je z inej členskej krajiny Európskej únie ako predajca. S geo-blockingom sa v praxi stretávame najmä v súvislosti s online nakupovaním tovarov a služieb zo zahraničia. Blokovanie z dôvodu geografickej polohy bráni zákazníkovi zakúpiť si tovar (napríklad oblečenie) alebo objednať službu (napríklad prenajatie automobilu) priamo zo zahraničia. V prípade objednávky zo zahraničia býva nákup v dôsledku geo-blockingu zväčša presmerovaný na inú, lokálnu internetovú stránku.

Blokovanie a cenová diskriminácia

V dôsledku zrušenia geo-blockingu nebudú webové adresy blokované pre zahraničných zákazníkov a nebude dochádzať ani k iným spôsobom obmedzovania voľného pohybu tovaru a služieb v rámci EÚ. Prístup zákazníkov, ktorí sú z iných členských štátov Európskej únie, k e-shopu a web stránkam z iného štátu EÚ nebude obmedzovaný z dôvodu odlišnej štátnej príslušnosti alebo odlišného miesta bydliska. Nariadenie Európskej únie tiež zakazuje uplatňovanie rozdielnych platobných podmienok stanovených predávajúcimi pre zákazníkov z iných členských štátov Európskej únie alebo zákazníkov s iným miestom bydliska. Významným prínosom, ktorý prináša zrušenie geo-blockingu, je zákaz cenovej diskriminácie voči zahraničným zákazníkom. Predávajúci musia ponúkať tovar a služby zahraničným zákazníkom za rovnakú cenu, za akú tento tovar alebo službu ponúkajú domácim zákazníkom. Hovoríme o zákaze cenovej diskriminácie

zahraničných zákazníkov pri stanovení ceny tovaru alebo služby.

Konkrétne príklady

Nariadenie, ktoré upravuje zákaz geo-blockingu, ustanovuje prípady, kedy nebudú môcť byť zákazníci diskriminovaní pri nákupe tovaru alebo služieb od zahraničného predávajúceho. Ide o nasledujúce prípady:

- prístupy k online rozhraniám: elektronicky poskytované služby, ako sú služby uskladňovania údajov, cloudové služby a webhosting,
- prístup k tovaru: pri nákupe tovaru, ktorý sa bude dodávať do členského štátu a predávajúci takúto dodávku tovaru ponúka alebo ktorý sa má vyzdvihovať na mieste dohodnutom so zákazníkom,
- prístup k službám: pri objednávke služieb, akými sú prenajímanie automobilov a hotelové ubytovanie, a tieto služby sa zákazníkovi poskytujú v krajine, v ktorej svoju činnosť vykonáva predávajúci.

Výnimky z pravidiel

Oblasťami, na ktoré sa nariadenie Európskej únie o zrušení geo-blockingu nevzťahuje, sú predaj a nákup služieb, ktorých

obsah je chránený autorským právom. Ide najmä o predaj umeleckých či audiovizuálnych diel a podobne. Zákaz geografického blokovania sa tiež vzťahuje na diela v nehmotnej podobe, akými sú napríklad e-booky. Zo zákazu geo-blockingu je vyňatá aj oblasť upravujúca vysielanie športových prenosov, taktiež oblasť finančných alebo audiovizuálnych služieb, ďalej oblasť dopravy, zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb. Uvedené služby boli z pôsobnosti nariadenia Európskej únie vylúčené.

Zákaz geo-blockingu je krokom, ktorý je veľmi priaznivý pre rozvoj vnútorného trhu Európskej únie na úrovni tovaru, služieb a online rozhraní. Obchodníci získajú širší okruh zákazníkov a zákazníci zasa širší okruh ponuky tovaru a služieb. Pozitívom je predovšetkým možnosť nákupu tovaru a služieb bez obmedzení, a to aj zo zahraničných e-shopov, resp. predaj tovaru a služieb aj do zahraničia prostredníctvom e-shopov. Pre podnikateľov zrušenie geo-blockingu prinesie širšie príležitosti na ich podnikanie a zároveň rozšírenie okruhu zákazníkov.

JUDr. Katarína Bystrická, advokátka

Právne centrum, s. r. o.

Obrázok: Pixabay

Zmeny na postoch

SAP Slovensko

Od 1. augusta je generálnym riaditeľom spoločnosti Reinhard Schwarz. Bude zodpovedný za tím, ako aj za hospodárske výsledky slovenskej pobočky

globálneho lídra v oblasti podnikových IT. Vo funkcii vymenil Romana Knapa. R. Schwarz získal profesionálne skúsenosti v spoločnostiach Oracle a UniCredit Bank Austria. V roku 2013 nastúpil do SAP ako riaditeľ divízie Business Analytics pre oblasť SVE. Počas piatich rokov pôsobenia v Bratislave dobre pozná slovenský tím aj lokálny trh. Jeho hlavným cieľom bude pokračovať v zavádzaní inovatívnych technológií.

SŠ

IKEA CZHUSK

Mounia El Hilali je od 1. septembra generálnou riaditeľkou Ikea Česká republika, Maďarsko a Slovensko. V modrozltých firemných farbách začínala

pred 11 rokmi ako riaditeľka OD v španielskej Malage, neskôr bola zástupkyňou generálneho riaditeľa Ikea Francúzsko, kde mala na starosti 10 obchodných domov a viacero regionálnych aktivít. Po materskej dovolenke pracovala od septembra 2017 na globálnych projektoch Ikea Group.

Pred rokom 2007 pôsobila na rôznych manažérskych postoch spoločnosti Decathlon vo Francúzsku, v USA, Španielsku i Argentíne.

JH

Heineken Slovensko

Od 1. októbra má nového riaditeľa marketingu – Ronalda Luptáka. Ten do spoločnosti nastúpil v roku 2014 a venoval sa najmä posilňovaniu

značky Zlatý Bažant. Stál aj pri uvedení ciderov Strongbow a Lišiak na náš trh. V roku 2017 pôsobil v centrále spoločnosti v Amsterdame. Na novom poste vystriedal Davida Zappeho.

R. Lupták je absolventom Ekonomickej univerzity v Bratislave a viac ako 16 rokov pôsobí v oblasti reklamy,

marketingu a komunikácie. Kariéru odštartoval ako novinár. Na strane agentúr (Euro RSCG, Wiktor Leo Burnett a MUW Saatchi & Saatchi) alebo z pozície klienta pracoval pre také značky, ako sú O2, SkyEurope Airlines, ČSOB, Aupark, VÚB, Marlboro, Topvar, Rádio Expres, Smádný Mnich a ďalšie.

JS

Slovenská sporiteľňa

Novou personálnou riaditeľkou je od 1. októbra Zuzana Poláková. Do banky prišla zo spoločnosti Ikea, pre ktorú pracovala

od roku 1995. Najskôr v Bratislave ako vedúca oddelenia služieb zákazníkom, neskôr ako HR manažérka a riaditeľka obchodného domu. V rokoch 2002 – 2005 viedla OD v Salzburgu, následne sa stala personálnou riaditeľkou celej spoločnosti v Rakúsku. Od roku 2009 bola personálnou riaditeľkou Ikea Deutschland s 18 000 zamestnancami. Posledných 18 mesiacov zodpovedala za strategický leadership a organizačný rozvoj firmy.

Po úspešnej zahraničnej kariére sa vracia, aby prispela k posilneniu Slovenskej sporiteľne ako moderného, inovatívneho a zodpovedného lídra na trhu.

MC

UniCredit Bank

Novým členom predstavenstva a riaditeľom divízie firemného a investičného bankovníctva UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia sa od októbra

stal Slavomír Beňa. V skupine UniCredit pracuje už 22 rokov. Kariéru začal na Slovensku v roku 2001, kde získal skúsenosti v oblasti riadenia finančných trhov a controllingu. Neskôr pôsobil ako riaditeľ riadenia finančných trhov v HVB Bank v Srbsku a Čiernej Hore a tiež v Slovinsku. V roku 2010 sa stal v skupine UniCredit vo Viedni riaditeľom pre vzťahy s finančnými inštitúciami v regióne SVE a následne zástupcom globálneho riaditeľa pre riadenie vzťahov s finančnými inštitúciami. Od júna tohto roka pôsobil v UniCredit Bank v ČR na poste riaditeľa firemnej klientely.

ZĐ

Kofola ČeskoSlovensko

Na miesto komunikačnej manažérky pre Českú republiku a Slovensko v októbri nastúpila Jana Ptačinská Jiráťová. Tá do firmy nastúpila koncom roku

2014 a pôsobila na pozícii PR špecialistky. Teraz sa vracia po rodičovskej dovolenke a okrem externého PR bude mať na starosti všetky interné formy komunikácie, vrátane kampaní a eventov.

J. Ptačinská Jiráťová nahradila doterajšiu hovorkyňu Jaroslavu Musilovú, ktorá v spoločnosti prechádza na vyššiu post Corporate Affairs manažérky.

AG

Invia Group

V októbri bol riaditeľom Invia Group pre ČR, Slovensko a Maďarsko menovaný Michal Tůma. V cestovnej agentúre Invia pôsobil od jej vzniku a významne

sa podieľal na budovaní tejto značky – v ostatných 14 rokoch ako marketingový riaditeľ. V novej funkcii tak využije svoju dlhodobú znalosť trhu online cestovania a zaistí kontinuitu pri naplňaní stratégie skupiny.

Invia Group je významným predajcom zájazdov v regióne. Má cieľ stať sa paneurópskym lídrom v oblasti ponuky zájazdov s najviac personalizovanou službou, ktoré si zákazník kúpi online na jednom mieste a zostaví si ich flexibilne podľa svojich predstáv.

LR

Slovenská aliancia moderného obchodu

Predstavenstvo SAMO si v novembri zvolilo nového predsedu – Martina Krajčoviča, ktorý doteraz pracoval v Metro Cash & Carry SR ako corporate

affairs manager. V sektore obchodu začínal v roku 2016 ako manažér pre externú komunikáciu a hovorca Tesco Stores SR. Predtým pôsobil v rezorte dopravy ako hovorca a štyri roky bol poradcom podpredsedu NR SR pre oblasť ekonomiky a dopravy.

M. Krajčovič sa celý svoj profesionálny život venuje komunikácii, vytváraniu reklamných kampaní a PR stratégií, ako aj riadeniu krízovej komunikácie.

SK

Keď legislatíva komplikuje život

Podnikatelia sa musia každé dva týždne venovať zmenám v zákonoch

Združenie mladých podnikateľov Slovenska (ZMPS) sleduje meniacu sa legislatívu pri desiatich najdôležitejších zákonoch pre podnikateľov.

Podľa štatistík sa v priemere každé dva týždne mení niektorý z kľúčových právnych predpisov. Žiaľ, za prvých 10 mesiacov roka 2018 sme už predbehli rok predošlý. Zatiaľ prišlo k 27 zmenám; najčastejšie v zákone o sociálnom poistení.

Kto to má stíhať sledovať?

Ďalšia z podnikateľských organizácií – Združenie podnikateľov Slovenska – dokonca hovorí celkovo o 400 zmenách (alebo nových zákonoch) ročne. Nuž, časté zmeny legislatívy komplikujú podnikateľské prostredie a sledovať ich je pre podnikateľov problém. Žiaľ, práve zrozumiteľnosť a stálosť legislatívy patria medzi vážne

upozorní na dôležité zmeny v podnikateľskom prostredí, takže sa vyhne zbytočným chybám pri naplňaní svojich povinností voči štátu. Filtrovanie aktualít mu zároveň umožní zamerať sa iba na témy, ktoré sa ho týkajú.

Po nainštalovaní aplikácie (cez App-Store alebo Google Play) sa používatelovi na displeji jeho mobilného zariadenia zobrazia nielen posledné schválené zákony, ale aj tie, ktoré sa ešte len pripravujú. Okrem legislatívy tu nájde aj informácie o podporných podnikateľských programoch.

V budúcnosti sa môžu podnikatelia cez aplikáciu vyjadriť tiež k pripravovanej legislatíve. Ich názor sa cez podnikateľské organizácie dostane priamo k poslancom a vládnym inštitúciám.

BiznisInfo

Vyvinulo ho ZMPS (s finančnou podporou Nadácie Ministerstva hospodárstva SR) na podnet svojich členov, ktorým každý rok rastú náklady na sledovanie legislatívnych noviniek. Združenie tak chce prispieť k zvýšeniu povedomia a znalosti zákonov týkajúcich sa podnikania a zároveň uľahčiť dodržiavanie stanovených povinností tým, ktorí nemajú tímy právnikov ani desiatky hodín času na sledovanie všetkých súvisiacich zmien.

Napr. v ostatnom čase aplikácia informovala o tom, že podnikatelia nemusia

Sociálnej poisťovni hlásiť vznik či zánik živnosti alebo že SOZA bude musieť pri poplatkoch zohľadniť vyťaženosť hotelov. Dôležitou aktuálnou informáciou je aj

Aplikácia BiznisInfo je dostupná každému zadarmo.

povinnosť právnických osôb, neziskoviek a iných subjektov od 1. 11. 2018 zapísať do registrov údaje o konečnom užívateľovi výhod.

ZMPS

Obrázok: Pixabay

Právna norma	2013	2017	2018
Obchodný zákonník	3	2	3
Zákon o DPH	3	1	1
Zákon o dani z príjmov	3	2	5
Zákon o správe daní (daňový poriadok)	2	1	2
Zákon o účtovníctve	0	1	2
Zákon o obchodnom registri	2	3	2
Zákon o sociálnom poistení	3	7	7
Zákon o zdravotnom poistení	5	5	3
Zákonník práce	2	2	1
Zákon o používaní elektronickej registračnej pokladnice	2	1	1
Noviel celkom	25	25	27

Zdroj: ZMPS

Nestála legislatíva patrí u nás medzi vážne prekážky podnikania.

otázniky v rozvoji podnikania na Slovensku. Predseda ZMPS Ján Solík: „Množstvo legislatívnych zmien a povinností z nich vyplývajúcich nestíhajú pri súčasnom tempe sledovať ani najväčší poctivci, ktorí by všetky pravidlá regulujúce podnikanie chceli dodržiavať.“

Práve z dôvodu nestálosti legislatívneho prostredia vytvorilo ZMPS pre podnikateľov bezplatnú aplikáciu, ktorá zrozumiteľnou a dostupnou formou prináša informácie o všetkých zmenách v zákonoch. Nazýva sa BiznisInfo.

Vždy poruke

Ako vyzdvihuje J. Sulík, pomocou tejto aplikácie môže mať každý (nielen člen ZMPS) bezplatne vo svojom smartfóne pomocníka, ktorý ho ľudskou rečou

Desať rokov s eurom

Blíži sa okrúhle výročie nášho prijatia spoločnej európskej meny. Ako tento krok spätne hodnotia živnostníci a firmy?

Na to sa podrobne pozreli ČSOB spolu s prieskumnou agentúrou Datank v exkluzívnom prieskume, ktorý prebehol v septembri a októbri na vzorke 304 respondentov.

Prevláda spokojnosť

Až 83 % oslovených zástupcov podnikateľskej sféry uviedlo, že sú s predmetným krokom SR spokojní. „Nie je prekvapením, že najväčšiu spokojnosť (85,7 %) vyjadrujú firmy s obratom nad 200-tisíc eur.“

Väčšina podnikateľov by už za slovenskú korunu nemenila.

skonštatovala Dáša Polláková, manažérka banky pre segment malých podnikov a mikropodnikov. „No rovnako dôležité je, že spokojnosť prevláda aj v prípade živnostníkov a malých firiem (76,7 %), nakoľko tvoria najviac pracovných miest na Slovensku,“ zdôraznila.

Tri pätiny respondentov uviedli, že euro malo na ich podnikanie pozitívny vplyv. Ako hlavný prínos označovali predovšetkým zmazanie kurzových rozdielov a zjednotenie meny, zjednodušenie obchodu a administratívy.

Pri opätovnom rozhodovaní o mene by si väčšina (86 %) podnikateľov opäť vybrala euro. „Pritom viac ako polovica firiem (56 %) doteraz nevníma žiadnu slabú

stránku prijatia spoločnej meny,“ doplnil Koloman Buzgó, riaditeľ divízie banky pre korporátnych klientov.

Negatívne prvky

Na druhej strane, v priemere štyria z desiatich opýtaných hovorili o vnímanom náraste cien. „Rast celkovej cenovej hladiny pred a po zavedení eura sa zatiaľ dramaticky nelíši. V troch rokoch po sebe sme dokonca čelili síce malej, ale predsa len deflácií,“ zhodnotil hlavný ekonóm banky na Slovensku Marek Gábriš.

Prieskum zároveň meral očakávania našich firiem a podnikateľov. V porovnaní s úvodom roka tento index (IOF) mierne klesol na úroveň 22,9 bodu. Spôsobilá to najmä nižšia miera optimizmu v oblasti očakávaného dopytu.

Investičný optimizmus

V ďalších sledovaných subindexoch zostávajú podnikatelia podobne optimistickí ako začiatkom roka, napr. v oblasti investícií. „Až 40 % zástupcov slovenských firiem ich plánuje do konca roka zvyšovať. Ak sa pozrieme na najmenšie podniky a živnostníkov, podobný optimizmus zdieľa až 63 % z nich,“ spresnila D. Polláková.

Hlavné prínosy eura: koniec kurzových vplyvov a zjednodušenie obchodu.

V horizonte najbližšieho roka plánuje svoje podnikanie rozšíriť necelá pätina firiem. Záujem deklarovali tak veľké spoločnosti s obratom nad 200-tisíc eur, ako i malí živnostníci s obratom do 50-tisíc eur.

Česi to vidia inak

Podobný prieskum realizovala vlani sesterská ČSOB v Českej republike. Podľa jeho výsledkov majú tamojší podnikatelia na euro opačný pohľad: až 59 % sa vyslovilo proti jeho prijatiu. „Ludia vnímajú problémy eurozóny, jej nejasného smerovania a dlhodobo preferujú posilňujúcu sa korunu,“ vysvetlil analytik banky v ČR Petr Dufek.

AJ

Obrázok: Pixabay

Kreatívne vouchery pre podnikateľov

Malí a strední podnikatelia môžu do 31. januára 2019 požiadať o kreatívny voucher na služby dizajnéra – vďaka projektu Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry. „Dobrý dizajn je hodnota, ktorá predáva, no za nevyhnutnosť ho zatiaľ považuje málo našich podnikov. Kreatívne vouchery to môžu zmeniť.

Dizajnéri majú príležitosť ukázať, ako vedia podnikateľom pomôcť,“ povedal Stanislav Jurikovič zo SIEA. Registrovať sa možno elektronicky prostredníctvom stránky www.vytvor.me počas pracovných dní od 12.00 do 20.00 hod. Podľa toho, či sa nový dizajn týka ponúkaných produktov alebo firemnej identity, si podnikateľ vyberie formulár na vypracovanie zadania. Od momentu zaregistrovania sú v systéme prostriedky na jeho

voucher rezervovaný. Na prvý výzvu je vyčlenených 500 000 €. Minimálna hodnota vouchera je 1 000 €, maximálna 5 000 €. Podnikatelia, ktorí získajú voucher, zaplatia celú zákazku a po predložení dokumentácie im SIEA voucher spätne preplatí. Otvorená bola aj registrácia žiadostí o vouchery na služby architektov – s rovnakým dátumom ukončenia.

SP

Zavedením opatření GDPR sa povinnosti nekončia

Ani sto dní od účinnosti tejto európskej smernice neboli mnohé spoločnosti schopné prijať dostatočné opatrenia a potrebné kroky k splneniu si povinností.

Organizácie sa na nové pravidlá ochrany osobných údajov pripravovali hlavne získavaním nových talentov a technológií, čo malo zabezpečiť súlad s nariadením v stanovenom termíne. Väčšina z nich sa sústredila len na dátum účinnosti smernice, ktorým bol 25. máj.

Čo bude ďalej

Ale týmto termínom sa plnenie povinností nekončí. Vstup nových pravidiel do praxe si vyžaduje neustále prispôsobovanie podporných technológií.

Aj sto dní od účinnosti predstavuje norma výzvu pre mnoho spoločností.

Riešením pre napĺňanie požiadaviek nariadenia je využívanie nových technologických systémov, postupov

a podnikových procesov. Takýto prístup bude kľúčový pre zabezpečenie súladu aj v budúcnosti.

GDPR je najväčšou zmenou v ochrane osobných údajov za ostatných 20 rokov.

„Mnohé organizácie si uvedomujú, že systémy, ktoré sú momentálne vhodné a dostatočné, nemusia v budúcnosti stačiť,“ skonštatovala Dagmar Yoder, advokátka spoločnosti Deloitte Legal. „Preto budú skúmať technológie so stále efektívnejším dosahovaním súladu s novou normou. Potrebné budú tiež ďalšie zdroje na udržateľnosť programov smerujúcich k udržiavaniu tohto súladu,“ upozornila.

Kedy prvá sankcia?

Kompetentné orgány zatiaľ nikomu neudelili pokutu v dôsledku porušenia povinností stanovených smernicou GDPR. Organizácie tak môžu mať tendenciu poľaviť zo svojich opatrení – kým nedôjde k prvému výstražnému trestu.

V prípade previnenia voči pravidlám hrozí pokuta až do výšky 20 miliónov eur alebo štyroch percent celkového ročného obratu a tiež riziko početných žalôb. Tie

by v konečnom dôsledku mohli mať pre spoločnosti ešte väčšie finančné a reputačné dôsledky. Práve reputačné riziko je tak pre mnohé subjekty najväčšou motiváciou pri zavádzaní potrebných opatrení, postupov a kontrolných mechanizmov do každodennej praxe.

Trvalá výzva

Zavedenie nariadenia GDPR do praxe v máji tohto roka bolo najväčšou zmenou pravidiel ochrany osobných údajov na úrovni Európskej únie za ostatných viac ako 20 rokov. Aj po sto dňoch od nadobudnutia účinnosti novej normy však organizácie stoja v tejto súvislosti pred mnohými výzvami.

Realita vyžaduje neustály vývoj a zavádzanie podporných technológií.

„Dosiahnutie súladu podnikových postupov s európskou smernicou bolo náročné a pre mnohé organizácie bude ďalšou výzvou aplikovať tieto zmeny v dlhodobom horizonte. Neustále zlepšovanie nových postupov zabezpečí ich udržateľnosť a úspech v budúcnosti,“ doplnila D. Yoder.

AF

Ilustračná snímka: Pixabay

Chcete si zariadiť domácnosť?

Pri pôžičke zvažujte, ktorá je pre vás výhodnejšia

Ak ste presvedčení, že úver viete splatiť skôr, vezmite si taký, kde je možnosť zrýchleného či predčasného splácania bez poplatku. Inak pozeraťe najmä na náklady.

Vybaviť domácnosť novými spotrebičmi či nábytkom nie je lacná záležitosť. Môže sa vyšplhať aj na niekoľko tisíc eur. V poslednej dobe zacitilo mnoho ľudí príležitostí, keďže hypotéky aj spotrebné úvery zlacneli. Podľa čoho sa však rozhodnúť, aký úver si zobrať?

Viacero možností

To, či je výhodnejší spotrebný úver alebo navýšenie hypotéky, závisí od konkrétnych podmienok porovnávaných úverov, ako aj od individuálnej situácie. Hlavnou výhodou navýšenia hypotéky o sumu potrebnú na zafinancovanie vybavenia je možnosť rozloženia splácania úveru na dlhšiu dobu a nižšia úroková sadzba v porovnaní so spotrebným úverom. V čase, keď si vybavujete hypotéku, je možným a veľmi obľúbeným riešením aj spotrebiteľský úver na dofinancovanie hypotéky. Používa sa v situácii, keď klient čerpá hypotekárny úver a rozhodne sa pre úver nad jej rámec. V takomto prípade sú parametre spotrebiteľského úveru výhodnejšie, hlavne z pohľadu úrokovej sadzby. Spotrebný úver mimo hypotéky však vybavíte rýchlejšie, netreba čakať na výročie fixácie a poväčšine ho je možné splatiť predčasne bez poplatku. V minulosti patrilo medzi prvú voľbu aj nákup na splátky. Je obľúbený u klientov najmä počas rôznych akcií, kedy sú dostupné možnosti financovania bez akéhokoľvek preplatenia.

Nižší úrok nemusí znamenať lacnejší úver

To, či si zoberiete spotrebný úver, navýšite hypotéku alebo nakúpite na splátky, by

malo závisieť aj od zámeru, s akým si úver beriete. Chcete ho čo najrýchlejšie splatiť? Chcete úver, ktorý je pre vás najlacnejší – teda taký, na ktorom preplatíte najmenej? Chcete úver, pri ktorom budete platiť najnižšiu mesačnú splátku? Pri rozhodovaní treba zväziť všetky tieto otázky.

Dobrym ukazovateľom výhodnosti úveru je ročná percentuálna miera nákladov.

Ak chcete pre seba najlacnejší úver, rozhodovať by ste sa mali na základe celkového preplatenia. Zohľadniť musíte nielen úrokovú sadzbu, ale aj poplatok za poskytnutie úveru a prípadné ďalšie poplatky. Zaujímáť vás teda musí nielen výška mesačnej splátky, ale koľko zaplatíte počas celej splatnosti úveru. Vhodným ukazovateľom je údaj ročnej percentuálnej miery nákladov (RPMN).

Ak chcete úver s čo najnižšou mesačnou

splátkou, najdôležitejším parametrom bude úroková sadzba. Samozrejme, aj v tomto prípade si musíte byť vedomí toho, aké poplatky sú s úverom spojené a či ste schopní ich zaplatiť. Ak je prvotným zámerom čo najnižšia splátka, rozhodujúcim parametrom je aj doba splatnosti. RPMN zohľadňuje úrokovú sadzbu aj poplatky, preto je dobrým rozhodovacím kritériom. Treba ju však porovnávať iba pri úveroch s rovnakou výškou a splatnosťou. Vtedy platí, že úver s nižšou RPMN je pre klienta výhodnejší. Zohľadňovanie iba úrokovej sadzby alebo iba poplatku za poskytnutie môže viesť k výberu menej výhodného úveru.

Posudzovaniu príjmu sa nevyhnete ani pri splátkach

Pri nákupe na splátky by ste mali zohľadniť požadovanú výšku akontácie, súvisiace poplatky, úrokovú sadzbu a takisto samotnú výšku mesačnej splátky, teda či vyhovuje vašim finančným možnostiam. Akontáciu zvyčajne platíte priamo pri nákupe tovaru. Preto by ste mali zväziť, či ste schopní ju v požadovanej výške zaplatiť. Aj s nákupom na splátky môžu byť spojené rôzne poplatky. Treba sa na ne pýtať skôr, ako uzavriete zmluvu. Pri všetkých spomínaných typoch úverov treba brať do úvahy aj to, že banka vám môže úver zamietnuť. Rovnako aj splátková spoločnosť nákup na splátky. Od júla sa totiž sprísnila podmienka poskytovania úverov. Stanovila sa hranica čistého príjmu, ktorá má vplyv na maximálnu možnú výšku úveru. Pri priemernom hrubom mesačnom príjme, ktorý bol vlani 954 € (t. j. v čistom 730 €), si tak môžete požičať maximálne 70-tisíc eur. Do tejto sumy sa musíte zmestiť tak s hypotékou, ako aj s ďalšími úvermi. Prítom aj nákup na splátky, keďže je záťažou pre rodinný rozpočet, býva pri posudzovaní celkového úverového zafarbenia štandardne zohľadňovaný.

Melinda Burdanová, riaditeľka odboru retailových produktov
Poštová banka
Ilustračné foto: Pexels

Ako vybrať poistenie pre firemný vozidlový park

Nová legislatíva zjavne zatlačí aj na ceny poistenia vozidiel. Kým PZP je povinné, havarijné poistenie či pripoistenie je na vás. Kedy sa oplatí?

S ohľadom na tzv. poistnú daň mnohí vodiči, ale najmä fleetoví manažéri vo firmách, budú zvažovať, či sa im vôbec oplatí havarijné poistenie, prípadne pripoistenie, alebo si vystačia len s PZP. Aké sú teda výhody pre firmu pri profesionálnej správe? Nesporne aj finančné.

Povinné zmluvné poistenie

... vyplýva zo zákona, no kým v prípade vozidla vo vlastníctve ho uzatvára majiteľ, pri profesionálnej správe, napr. operatívnom lízingu, ho neuzatvára klient, ale lízingová spoločnosť. Ako majiteľovi a držiteľovi vozidiel jej to prikazuje platná legislatíva. Toto poistenie je tak aj súčasťou zmluvy o operatívnom lízingu. Klient by si však mal aj pri lízingovej spoločnosti možnosť vybrať aspoň z dvoch poisťovní. Napríklad Business Lease Slovakia má uzavreté zmluvy s tromi poisťovňami. Výhodou je, že cena poistného sa v operatívnom lízingu fixuje na celú dobu prenájmu vozidla. Ďalšou výhodou je ušetrený čas, keď všetky administratívne náležitosti, vrátane riešenia poistnej udalosti, vybaví za firmu lízingová spoločnosť.

Povinné zmluvné poistenie musí mať zo zákona každý majiteľ či držiteľ vozidla.

Rozsah krytia PZP určuje zákon, preto ani pri operatívnom lízingu nie sú v tomto smere odchýlky. Kryté sú škody, ktoré vozidlo spôsobí na majetku, zdraví a ušlom zisku až do výšky dohodnutého limitu. Rozdiel v jednotlivých ponukách PZP môže byť práve v dohodnutom limite poistenia. V súčasnosti pre každé vozidlo platí minimálne krytie 1 milión eur za škody na majetku a 5 miliónov za

škody na zdraví. Akékoľvek vyššie limity sú vecou dohody s poisťovňou. Povinné zmluvné poistenie by sa malo aj v lízingovke vzťahovať na členské krajiny Systému zelenej karty.

Zmena majiteľa má tiež svoje pravidlá. Ak ste vozidlá doteraz mali v majetku a chcete ich previesť na lízingovú spoločnosť, aby sa o nich starala, vaše existujúce poistenie podľa zákona zaniká. Lízingová spoločnosť vám tak ponúkne ňou dojednané podmienky s poisťovňou. V prípade, že ste sa rozhodli len pre správu vozidlového parku (teda vozidlá ostávajú v majetku firmy), dojednané PZP sa dá zrušiť až k najbližšiemu výročiu poistnej zmluvy firmy. Následne sa môže firma rozhodnúť, či si vozidlá bude poisťovať sama, alebo využije podmienky lízingovej spoločnosti. Ak firma už má dojednané PZP a havarijné poistenie, dokáže lízingová spoločnosť podmienky prevziať a spravovať celú agendu poistenia za firmu.

Havarijné poistenie

Pri operatívnom lízingu nie je povinné, no má pre vás niekoľko výhod. V prvom rade, ak dôjde k poistnej udalosti, ktorej ste účastníkom, lízingová spoločnosť vybaví komplexne celú agendu za vás. Ako klient iba telefonicky alebo cez interaktívne tlačidlo ohlásite lízingovej spoločnosti škodu – výnimkou je, keď zo zákona treba

volať políciu a vozidlo skončí v zmluvnom servise. S ním či s poisťovňou už komunikuje lízingová spoločnosť.

Druhá výhoda spočíva vo výške poistného plnenia. Poistenie sa totiž uzatvára na cenníkovú cenu vozidla bez akýchkoľvek zliav. Táto suma je hornou hranicou plnenia poisťovne. Pri totálnej škode poskytuje poisťovňa plnenie len do výšky trhovej ceny auta. Tá je však zvyčajne nižšia

Operatívny lízing áut odbremení firmy pri poistnej udalosti od papierovačiek.

než účtovná zostatková hodnota vozidla v čase poistnej udalosti. Klient poisťovne tak musí znášať rozdiel – aj tisícok eur. Pri operatívnom lízingu však finančnú stratu, teda rozdiel medzi trhovou hodnotou a účtovnou zostatkovou hodnotou vozidla v čase poistnej udalosti kryje poistenie GAP lease. Ak by ste prechádzali na operatívny lízing počas roka, kedy na vozidlo vo vašom vlastníctve už máte uzavreté havarijné poistenie, lízingová spoločnosť obvykle prevezme podmienky poistenia tak, ako ste ich mali dojednané. Zvyčajne však ponúkne podmienky ešte lepšie.

Typ podnikania, hlavne riziko nehodovosti vozidlového parku, ale ani geografické umiestnenie firmy či podnikania, nemá na výšku poisťky pri operatívnom lízingu vplyv. To znamená, že ak aj pracujete v oblasti, kde sa kradnú autá, prípadne vykonávate činnosť s možnou častejšou nehodovosťou, na výške poisťky sa to neodrazí. No priebežne sa sleduje škodovosť firiem.

Pripoistenie

Pri operatívnom lízingu je aj pripoistenie dobrovoľné, no rovnako má výhody. Môžete si napr. pripoistiť čelné sklo, batožinu, právnu ochranu alebo úraz vo vozidle. Výšku jednotlivých krytí si volíte podľa dostupnej ponuky jednotlivých poisťovní, s ktorými má lízingová spoločnosť podpísané zmluvy. Pripoistenie firemných vozidiel sa oplatí hlavne v prípade, keď firma často využíva vozidlá – tým sa riziko dopravnej nehody či poistnej udalosti zvyšuje. Teoreticky pri zisťovaní novej miery nehodovosti možno vychádzať zo štatistík škôd, ktoré vám vznikli v minulosti.

Pripoistenie sa oplatí napr. pri rozbití či akomkoľvek inom poškodení čelného skla. A to nielen v prípade vodičovho zavinenia.

Na rozbitie skiel sa štandardne vzťahuje havarijné poistenie, kde klient znáša dohodnutú spoluúčasť. V prípade pripoistenia je možné dojednať nižšiu alebo až nulovú spoluúčasť. Samozrejme, môže sa stať, že vám ukradnú celé vozidlo, ktoré využívate v rámci operatívneho lízingu. V takom prípade sa ako klient podieľate dohodnutou spoluúčasťou v havarijnom poistení. Žiadne ďalšie poplatky však už neplatíte.

Azda najhorším scenárom je smrť jazdca

či spolujazdca, resp. trvalé následky nehody. Na toto riziko je možnosť poistenia úrazu vo vozidle, ktoré kryje smrť a trvalé následky úrazu kohokoľvek z posádky vozidla. V prípade trvalých následkov sa plnenie stanovuje podľa závažnosti vo vopred dohodnutom rozsahu a vyhodnocuje sa po jednom roku na základe lekárskej správy.

**Peter Kundlák, technický riaditeľ
Business Lease Slovakia**

Foto: Pixabay

Oslava v UniCredit Bank

Začiatkom novembra si českí susedia pripomenuli 100 rokov domáceho bankovníctva a 150. výročie založenia Živnostenskej banky, ktorá mala významný vplyv na rozvoj tamojšej ekonomiky.

Jej pokračovateľka, UniCredit Bank, pri tejto príležitosti usporiadala v pôvodnom sídle Živnobanky – dnes sídle Českej národnej banky – slávnostný večer. Prišli významné osobnosti finančného sveta na čele s bývalým prezidentom Václavom Klausom, ktorý aj vystúpil s príhovorom. K histórii, súčasnosti i budúcnosti bankovníctva sa o. i. vyjadrili aj Jiří Rusnok, guvernér ČNB, Jiří Kunert, generálny riaditeľ UniCredit Bank, a Carlo Vivaldi, riaditeľ skupiny UniCredit pre strednú a východnú Európu.

Motor českého finančnictva

Živnostenská banka pre Čechy a Moravu vznikla v novembri 1868 ako prvá banka

s výhradne českým kapitálom. Pôsobila ako ústredie živnostenských záložní, ale tiež ako obchodná banka. Zanedlho sa stala významnou hybnou silou českej ekonomiky – začiatkom 20. storočia už mala 21 filiálok a 15 expozitúr nielen v monarchii, ale i v Európe.

Po vzniku prvej republiky odkúpila od nemeckých a rakúskych vlastníkov niekoľko priemyslových firiem. Jej obozretné vedenie prispelo k prekonaniu zložitých 20. a 30. rokov. V októbri 1945 už disponovala akciovým kapitálom 396 mil.

Zľava: Václav Klaus, Jiří Kunert, Carlo Vivaldi

korún, čo predstavovalo takmer 42 % aktív všetkých obchodných bánk na čs. území. Za totality zostala jednou z mála finančných inštitúcií, ktoré vtedajší štát zachoval – slúžila mu na spojenie s finančným svetom. Ponechal si jej londýnsku filiálku, do správy jej zveril tuzexové účty. Po páde komunizmu sa bez akejkoľvek štátnej pomoci stala v roku 1992 prvou privatizovanou bankou v strednej a vo východnej Európe. O 10 rokov ju získala talianska skupina UniCredit.

RK

Foto: UniCredit

Profil slovenského milionára

Je to muž (na 91 %), o desať rokov mladší v porovnaní so svetom, ale v dlhopisoch má dvakrát viac.

Bohatí Slováci sa odkláňajú od konzervatizmu a sú stále viac otvorení investovaniu. Najvyššie zhodnotenie vidia v stavebných pozemkoch a práve dnes hodnotia ekonomickú situáciu ako najpriaznivejšiu pre investovanie za posledné roky. Ukázal to exkluzívny prieskum J&T Banky Wealth Report medzi dolárovými milionármi. Jeho potrebu vysvetlila riaditeľka J&T Banky na Slovensku Anna Macaláková takto: „Úspešným Slovákom pomáhame spravovať a zhodnocovať ich majetok

Základný rozdiel oproti svetu: u nás ide o prvú generáciu milionárov.

už 12 rokov. Sme hrdí, že môžeme byť ich partnerom, ktorému dôverujú. Preto je dôležité, aby sme poznali ich názory, potreby, správanie a zámery.“ Podľa štúdie je slovenský milionár vysokoškolsky vzdelaný muž, ktorý vlastní firmu. Hlavným zdrojom jeho bohatstva sú príjmy z podnikania. Vo viac ako polovici prípadov je majiteľom alebo konateľom firmy. V priemere má 51 rokov. Je to preto, že pred rokom 1989 bolo u nás súkromné podnikanie a s ním spojené bohatnutie de facto zakázané. K dôchodkovému veku sa preto prvá porevolučná generácia bohatých blíži až dnes.

Oblíbené investovanie do dlhopisov

Pri celkovom pohľade na ich portfólio badať ešte opatrnosť, keď 51 % z neho stále tvoria konzervatívne formy, avšak už je citeľná väčšia otvorenosť k investičným nástrojom. Slováci si obľúbili najmä korporátne dlhopisy, ktoré tvoria 32 % ich investičného portfólia. To je dvakrát viac ako u svetových milionárov. „Dlhopisy vnímajú ako možnosť investovať do lokálnych firiem a projektov, ktoré môžu

priamo vidieť, poznajú ich a môžu tak participovať na ich rozvoji. Navyše tým podporujú domácu ekonomiku,“ zdôrazňuje A. Macaláková.

Veria tiež akciám zahraničných firiem (31 %). K stáliciam u nich patria i rezidenčné nehnuteľnosti (20 %), pôda (19 %), zmenky (13 %) a iné nehnuteľnosti (12 %). Najväčší posun vo vnímaní zaujímavého výnosu zaznamenali u nich startupy: medziročne vzrástli o 10 percentuálnych bodov a dosiahli úroveň 25 % investícií. Z hľadiska výnosu naši milionári do budúcnosti najviac veria stavebným pozemkom (35 %). Podľa A. Macalákovovej to spôsobuje fakt, že ich je – najmä v okolí Bratislavy – už veľmi málo, a tie voľné investori rýchlo skupujú.

Emočné investície

Prieskum ukázal, že bohatí sa stále viac zaujímajú o zberateľské aktíva, ktoré predstavujú 24 % ich aktuálnych investícií. Pritom prvé husle hrajú umenie a starožitnosti, ako aj známky a mince (po 35 %). Ich vzrastajúcej obľube hrá do karát aj fakt, že v česko-slovenskom priestore pribúda práve takto zameraných aukcií. Spôsobuje to generačná obmena. Dlhoroční zberatelia opúšťajú svet, dedičia nie sú rovnako zapálení pre ich vášeň a mnoho zbierok sa predáva. To nahráva investorom – vedia, že teraz je čas nakupovať, a veria, že tak nielenže diverzifikujú svoje portfólio, ale aj bezpečne uložia financie.

Motivácia pre takéto investovanie je jednoznačná: ide o osobné potešenie (priznáva to až 81 % bohatých). Prestiž, spojenú s vlastníctvom danej veci, dolároví milionári spájajú najmä s hodinkami, prípadne klenotmi. Pri víne vyhráva zasa pridruženie do spoločenstva ľudí, ktorí majú o tento produkt záujem. Do popredia investorov sa pomaly predierajú aj veterány.

Dravší ako Európania

Podľa štúdie stúpa ochota bohatých investovať mimo našej krajiny. Až 36 % investičného portfólia majú majetní Slováci v zahraničí, čo je medziročný nárast o 6 percentuálnych bodov. Pritom 21 % z nich sa snaží investovať tak, aby dosiahli vyšší než priemerný výnos na trhu. V porovnaní s Európanmi, u ktorých je táto motivácia len v 17 percentách prípadov, sú teda dravejší.

Z J&T Wealth Report takisto vyplýva, že úspešní ľudia považujú za najväčšiu hrozbu pre spoločnosť nízku vymožitelnosť práva, prieťahy v súdnych konaniach, slabú úroveň školstva, rastúcu byrokraciu či nízku efektivitu verejných inštitúcií. Dlhodobu ich trápia tiež korupcia, klientelizmus, rodinkárstvo a vysoké daňovo-odvodové zaťaženie.

MJ

Obrázky: Pixabay

Opantal vás konzumný život?

Radšej pošlite peniaze pracovať. Význam sporenia rastie – ako základ pre úver na bývanie, finančný vankúš do budúcnosti či ďalší úžitok pre vás alebo vaše dieťa.

Sporiť sa oplatí naozaj každému, hoci z rôznych dôvodov. Stačí si vybrať vhodný produkt a prispôbiť výšku vkladov svojim finančným možnostiam. Manažovanie vlastných financií či plánovanie bývania je totiž nevyhnutnosť. Stavebné sporenie poskytuje viaceré benefity, vedie k postupnému vytváraniu finančnej rezervy a prevzatiu zodpovednosti za svoju finančnú situáciu i bývanie. Dnes, keď sa

pri žiadosti o úver na bývanie stále viac prihliada na vlastné zdroje klienta, môže byť práve stavebné sporenie podstatné pre získanie vlastného bytu či domu.

Neopakovateľná šanca do konca roka 2018

Práve teraz je tu špeciálna ponuka pre tých, ktorí sa chcú presvedčiť o výhodách tejto bezrizikovej formy sporenia a získať o dosť viac ako je štandardom na trhu. Úročenie vkladov až 1,5 % p. a. s garanciou na 6 rokov plus bonus 2 % počas 12 mesiacov sporenia a odpustený poplatok za vedenie sporiteľského účtu v prvom roku. Tieto a ďalšie výhody platia len pre zmluvy uzavreté najneskôr do 31. 12. 2018 v spoločnosti Wüstenrot. K tomu štátna prémie (5 %, max. 66,39 €/rok 2018) a zhodnotenie vkladov dosiahne až

8,5 % v prvom roku sporenia. To je ojedinelá príležitosť získať financie výhodne a s dlhodobými garanciami. Sporením si vytvárate aj právny nárok na stavebný úver so zárukou nízkeho úroku na celú dobu splácania. A v prípade detského sporenia je súčasťou aj balík poistenia (zdarma).

Hráte aj o 100 x 100 eur

Vďaka stavebnému sporeniu si vyskúšate, ako zvládnete pravidelné odkladanie určitej sumy z mesačného rozpočtu (táto skúsenosť prídde vhod, ak budete čerpať úver). Čerešničkou na torte je možnosť výhry 100 eur. Len preto, že máte správny prístup k financiám.

Urobte si záver roka pokojnejší a zároveň prospešnejší. Menej jedla (prospeje zdraviu), viac prechádzok (prírodou, nie nákupnými centrami), menej hmotných darčiekov (potešia len nachvífu), viac času a pozornosti tým, na ktorých vám záleží. Ocení to aj peňaženka. Šťastné chvíle si nekúpite, o tie sa treba pričiníť.

www.wuestenrot.sk,
*6060 (0850 60 60 60)

Život sa mení rýchlo.

POŠLITE
PENIAZE
PRACOVAŤ

Hrajte o
100 x 100 €

Zvýhodnené stavebné sporenie len do konca roka

2 wüstenrot

Mileniáli na trhu práce

Zamestnávateľa sa budú musieť prispôbovať ich predstavám

Generácia Y alebo tzv. mileniáli sú ľudia s rokom narodenia 1980 až 1995. Na pracovnom trhu predstavujú čoraz dôležitejšiu skupinu zamestnancov.

A onedlho budú tvoriť jej najpodstatnejšiu časť. Z tohto dôvodu je pre firmy dôležité poznať, aké očakávania má táto veková skupina. V porovnaní s predošlými generáciami prináša nové prístupy k práci, ale zároveň aj nové požiadavky. A tie sa zatiaľ – ako ukazujú výsledky z Paylab Data Research – s ponukou zamestnávateľov na Slovensku príliš nezhodujú.

Očakávania verus realita

Súčasná generácia mladých ľudí oceňuje, ak má možnosť spolurozhodovať o tom, ako si naplánovať prácu tak, aby popri nej stíhala aj súkromné aktivity. Flexibilný pracovný čas vníma ako prejavenu dôveru zamestnávateľa. Ďalšími žiadanými benefitmi sú dovolenka navyše či práca z domu. Všetky tri top benefity tak súvisia s väčšou voľnosťou zamestnancov.

Generácia Y hľadá v práci predovšetkým flexibilitu.

Žiaľ, želania slovenských mileniálov sa s ponukami firiem často nezhodujú. Vyplyva to z údajov mzdového portálu Platy.sk. Zamestnanci generácie Y majú od svojich zamestnávateľov najčastejšie k dispozícii firemné akcie, kávu – či iné nápoje – zadarmo, flexibilný pracovný čas a mobil alebo notebook na súkromné účely. Hoci prispôbovanie prichádza pomaly, treba konštatovať, že práve ponuka benefitov, o ktoré majú záujem mileniáli, postupne rastie.

Obraz zamestnávateľa

Príslušníci generácie Y bežne očakávajú od svojho zamestnávateľa finančný príspevok na vzdelávanie: až 46 % si

praje takto podporiť výučbu jazykov, 33 % odborné vzdelávanie (tzv. tvrdé zručnosti) a 21 % osobný rozvoj (tzv. mäkké zručnosti). Ďalšou oceňovanou kategóriou sú relaxačné aktivity (napr. masáže a wellness), ktorých finančnú podporu zo strany zamestnávateľa preferuje 33 % mileniálov; 31 % to očakáva pri športových aktivitách. S peňažnou výpomocou pri dôchodkovom sporení (tretí pilier) počíta 29 % respondentov. Každý štvrtý má predstavu, že zamestnávateľ mu prispeje na dovolenku, kultúrne aktivity alebo cestovanie do bývanie.

Z prieskumu tiež vyplynulo, že generácii Y na pracoviskách najviac chýba férové odmeňovanie (36 %) a možnosť osobného a profesionálneho rastu (34 %). Firmy, ktoré chcú byť pre túto cieľovú skupinu atraktívnym zamestnávateľom, by preto mali svoj odmeňovací systém transparentníť a jasne komunikovať. V platoch a v prístupe ku kariérenému rastu by nemali fungovať žiadne diskriminačné praktiky. Problém vidia mileniáli aj v zbytočnom strese na pracovisku

(30 %), v striktnom pracovnom čase, v malom priestore na vzdelávanie (po 24 %) či v obmedzenom prístupe k zdravému stravovaniu (23 %).

O aké posty majú záujem?

Požiadavky generácie Y sú pre personalistov stále väčšou témou. Ako sa táto skupina ľudí správa na najväčšom slovenskom pracovnom portáli? Jej záujmy by

Top posty s najvyšším podielom mileniálov

Business intelligence specialist	54 %
Špecialista reportingu	52 %
Compliance špecialista	52 %
Account executive	51 %
Ekológ	50 %
Právnik	49 %
Inžinier kvality	49 %
Procesný manažér	49 %
Risk specialist	48 %
Špecialista marketingových analýz	48 %

Zdroj: Profesia

mali sledovať najmä firmy s pracovníkmi v zákazníckej podpore. Totiž až 42 % uchádzačov, reagujúcich na tieto miesta, sú práve v tejto vekovej kategórii. Veľký záujem majú tiež o prácu v oblastiach techniky a rozvoja, ľudských zdrojov, manažmentu či v bankovníctve.

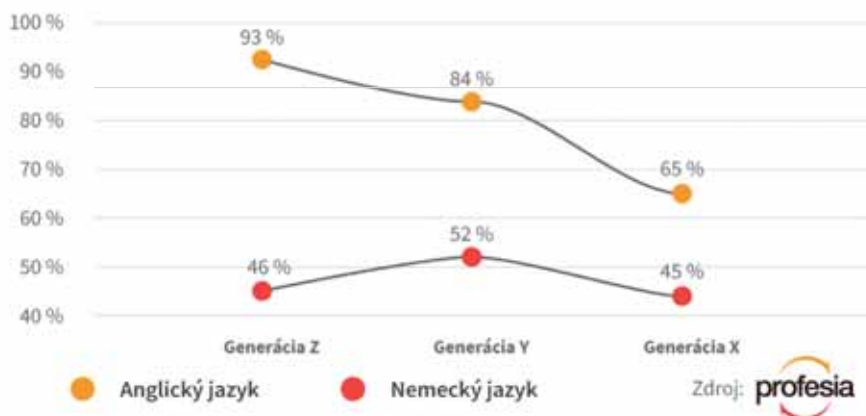
V práci mileniáli čakajú najmä finančnú podporu vzdelávania.

Naopak, najmenší záujem prejavujú o prácu v poľnohospodárstve a potravinárstve, v službách, v textilnom, kožiarskom a odevnom priemysle. Problém s nezaujmom mileniálov môže trápiť aj zamestnávateľov v cestovnom ruchu, hotelierstve a gastro službách. Posty, ktoré majú momentálne na portáli profesia.sk najvyšší podiel uchádzačov-mileniálov, sa dajú charakterizovať ako špecializované, s požiadavkou vysokoškolského vzdelania.

Jazykovo sú vyspelejší

Z databázy životopisov na pracovnom portáli vyplýva, že 84 % mileniálov

Podiel uchádzačov so znalosťou jazyka

deklaruje ovládanie angličtiny. Jej znalosť je u nich lepšia ako pri generácii X, avšak horšia ako u generácie Z – ktorú však významná účasť na trhu práce ešte len čaká.

Lepšiu jazykovú úroveň potvrdzujú mileniáli (52 %) v porovnaní s generáciou X aj pri nemčine. Zaujímavé však je, že pozitívny vývoj už nevidíme pri generácii Z. Naopak – podiel ľudí, ktorí ovládajú nemecký jazyk, sa pri mladších ročníkoch znižuje.

Najatraktívnejšie benefity pre mileniálov

Flexibilný pracovný čas	50 %
Dovolenka navyše	47 %
Práca z domu	44 %
Vzdelávanie	29 %
Auto aj na súkromné účely	23 %
Kratší pracovný čas	23 %
Sick days	21 %

Zdroj: Paylab Data Research

NR
Ilustračné foto: Pixabay

Štvrtina pracovných postov nemá budúcnosť

V dôsledku digitalizácie a inovácií prejde trh práce v nastávajúcich rokoch značnými zmenami.

Z aktuálnych pracovných pozícií by sa mala do roku 2022 zachovať zhruba polovica; asi štvrtina nových by mala pribudnúť a približne štvrtina súčasných by sa mala postupne zredukovať.

Zmeny miest i pomerov

Podľa najnovšej správy Svetového ekonomického fóra (WEF) by celosvetovo, práve kvôli novým technológiám, mohlo do štyroch rokov zaniknúť 75 miliónov súčasných pracovných miest. Na druhej strane, predpokladá sa vytvorenie 133 miliónov nových pozícií. V rámci krajín SVE budú do roku 2022 medzi najžiadanejšie patriť: dátový analytik, výskumník,

špecialista na robotické stroje, sociálne siete a digitálny marketing, inžinier, vývojár softvérov a aplikácií, odborník na nové technológie, bezpečnostný analytik. Očakáva sa, že sa bude meniť aj druh pracovného pomeru. Trvalý zrejme bude ustupovať, pričom do popredia sa môže dostať najímanie dočasných pracovníkov alebo samostatne zárobkové osoby. Týka sa to najmä postov v marketingu a IT sektore. Firmy si postupne vyberajú zamestnancov na určité projekty vo forme „dodávateľov“ a neprijímajú ich nastalo.

Stroje vyžadujú nové zručnosti

Od ľudí na týchto pracovných miestach sa do budúcnosti očakávajú kreativita, kritické myslenie, flexibilita, originalita a iniciatíva. Mimoriadne dôležité budú počítačové zručnosti na vyššej úrovni. Do úzadia sa podľa WEF dostanú také zamestnania ako pracovníci v call centrách, vodiči, účtovníci či audítori, ale najmä pracovníci na robotníckych pozíciách, nakoľko automatizácia by ich mala postupne nahrádzať. Mnoho súčasných zamestnancov bude potrebné rekvifikovať, aby zvládli napríklad obsluhu robotických strojov. Totiž – WEF predpovedá, že až 52 % všetkých pracovných úkonov do roku 2025 budú vykonávať stroje. A to je takmer dvakrát viac ako v súčasnosti.

Lenka Buchláková, analytička
Slovenská sporiteľňa, a.s.
Foto: Pixabay

Finančnictvo bez tabaku

Koncom septembra na pôde OSN predstaviteľia skupiny AXA a ďalších finančných inštitúcií spolu so zástupcami vlád a zdravotníckych organizácií prvýkrát v histórii predstavili „Tobacco-Free Finance Pledge“ – teda záväzok finančnictva bez tabaku. Táto celosvetová iniciatíva vyzýva prijať kroky, ktoré povedú k nulovej finančnej podpore tabaku vo všetkých oblastiach: od úverovania cez poisťovníctvo až po investície.

„Ako poskytovateľ zdravotného poistenia sa denne stretávame s dopadmi fajčenia na zdravie. AXA chce ľuďom pomáhať viesť lepší život a mať pozitívny vplyv na spoločnosť. V roku 2016 sme boli jedným z prvých globálnych hráčov, ktorí zastavili investície do tabakového priemyslu a prestali ho poisťovať. Veríme, že iba jednotné kroky môžu viesť k zmene, preto s potešením vnímame silu dnes predstaveného spoločného záväzku,“ uviedol Thomas Buberl, CEO skupiny AXA.

LT

Dedoles vysadil les

Slovenskom v súčasnosti rezonuje téma výrubu stromov. Vznikli mnohé neziskové iniciatívy za zachovanie lesov. Spoločnosť Dedoles si uvedomuje, že deforestácia je vážny spoločenský problém, rozhodla sa preto priložiť ruku k dielu – vysadením lesa a sprievodnými vzdelávacími aktivitami. Sadenie lesa sa konalo 3. a 4. novembra v spolupráci s n. o. U Moruše, ktorá na tento účel poskytla pozemok medzi Modrou a Šenkvicami. Na ploche 3 000 m² vysadilo 236 ľudí viac ako tisíc stromov. „Tešíme sa, že toľkým ľuďom záleží na budúcnosti našej planéty, čo dokazuje nielen veľká účasť, ale aj to, koľkí sadenie podporili finančne či šírením myšlienky,“ povedal zakladateľ firmy Jaroslav Chrapko. Neostáva však len pri sadení lesa. Dedoles chce svojim zákazníkom a priaznivcom priblížiť dlhodobu udržateľnosť – permakultúrny systém sadenia. Cieľom je, aby sa príroda neustále obnovovala bez zásahu človeka a zároveň mu slúžila – či už ako zdroj obživy, alebo energie.

MR

Potravinová zbierka Kauflandu

Už po piatykrát mala verejnosť možnosť zapojiť sa do charitatívnej zbierky „Pomáhame potravinami“, ktorú v októbri zorganizovala spoločnosť Kaufland v spolupráci so Slovenským Červeným krížom (SČK). Slováci opäť nesklamali – počas jediného dňa sa podarilo vyzbierať 47 ton potravín, refazec pridal ďalších 12 ton. Jeho zákazníci pomohli tým, že k svojmu nákupu pridali niektorú z trvanlivých potravín z odporúčaného zoznamu a následne ju odovzdali dobrovoľníkom zo SČK. Tých sa zapojilo 772 a starali sa nielen o zber a balenie venovaných potravín, ale aj o ich konečnú distribúciu spolu 2 977 rodinám v núdzi.

„Tento rok sa do zbierky zapojilo viac ako 14 500 zákazníkov, čo je o 22 % viac ako vlni. Je úžasné, že im nie sú ľahostajné

osudy ľudí, ktorí toho nemajú veľa,“ zhodnotila Lucia Langová, hovorkyňa spoločnosti. Jednotlivé balíčky Kaufland ešte obohatil o 10 470 kusov vitamínu C, aby pomohol adresátom prekonať chrípkové obdobie.

MG

Volkswagen pomáha

Nadácia Volkswagen Slovakia (NVS) podporuje neziskové organizácie Plamienok (od roku 2015) a Liga proti rakovine (od roku 2017): doteraz im pomohla sumou 72 030 €. „Choroba môže postihnúť každého, preto je dôležité podať pomocnú ruku v tých najťažších chvíľach. Sme veľmi radi, že môžeme ťažko chorým a ich rodinám poskytnúť aspoň finančnú podporu,“ uviedla Ľubomíra Repáňová z Nadácie.

NVS na činnosť Plamienka prispela

celkovou sumou 20 030 eur. Bola určená hlavne na pokrytie nákladov priamo súvisiacich s pomocou nevyliciteľne chorým deťom a s ich návštevami v domácom prostredí.

Lige proti rakovine venovala NVS spolu 52 000 eur. Najväčšou sumou (25 000 €) prispela na projekt Rodinná týždňovka. Ide o pobyt pre rodiny, kde je niektorý z rodičov, prípadne obaja, onkologickým pacientom. Pobytu sa zúčastňuje 25 rodín s deťmi, celkovo približne 100 ľudí.

VB

Slovenská sporiteľňa má na to

Do 17. októbra mohli neziskovky, nadácie, školy či obce požiadať o unikátny grant #mamnato, ktorého cieľom je prispieť k pretváraniu Slovenska na modernú a zodpovednú krajinu. Grant podporí verejnoprospešné projekty na rozvoj komunit, ochranu životného prostredia a aktívne využitie voľného času, za ktorými stoja „lokálni hrdinovia“. Má ísť o známu osobnosť v komunite, ktorá je príkladom, inšpiruje mladých, motivuje k pozitívnym zmenám, má inovatívny, moderný prístup k progresívnym aktivitám v okolí, aktivizuje a zapája ľudí do skvalitňovania života, nie je politicky aktívna, ale má aktívne prepojenie s neziskovkou, vykonávajúcou verejnoprospešné aktivity.

Celkovo bude prerozdelených až 250-tisíc eur, čo predstavuje najväčší grant v histórii Nadácie Slovenskej sporiteľne. Do grantového programu sa v termíne prihlásilo 336 projektov, ktoré teraz hodnotí odborná komisia. Do 11. januára 2019 má vybrať 10 projektov, ktoré následne posunie do verejného SMS hlasovania. Víťazi budú známi o mesiac neskôr.

MC

d

doprava

Slovenská strela sa dočká kompletnej obnovy	40
Logistika budúcnosti
Bude mestská, vertikálna, online a technologická	42
Slovensko na tretí pokus
Škodu Auto Slovensko vedie Lenka Handlíková	44
Desatoro zimnej údržby vozidla	46
Mestský crossover s mužným dizajnom
Volkswagen T-Cross	47
Produkčný impulz Jaguaru	48
Flexibilný prenájom vozidla	48

Slovenská strela sa dočká kompletnej obnovy

V susednom Česku odštartoval unikátny projekt návratu legendárnej železničnej súpravy na koľajnice – s rozpočtom 118 miliónov korún.

Počas tohto roka získala automobilka Tatra Trucks na rekonštrukciu motorového vlaku Slovenská strela dotáciu 79,4 mil. Kč (3,1 mil. €) z prostriedkov Európskej únie. Zvyšok dodá z vlastných zdrojov.

Pojem v osobnej železničnej doprave

Slovenská strela po desaťročiach opustila začiatkom septembra svoje doterajšie stanovište pred Technickým múzeom Tatra v Kopřivnici. Premiestnili ju na náves a po kolesách previezli do 40 km vzdialeného mesta Hranice, kde bude prebiehať samotné reštaurovanie. Ide o štvornápravový motorový voz, ktorý vyrobili v roku 1936 v kopřivnickej Tatry v počte iba dvoch kusov pod továrenským typovým označením Tatra T 68. V službách Československých štátnych dráh niesol radové označenie M 290.0 a prezývku dostal podľa linky z Bratislavy do Prahy, na ktorej jazdil. Do pravidelnej prevádzky ho odovzdali 13. júla 1936; trať dlhú 397 km zvládol za 4 hodiny a 52 minút, vrátane trojminútovej zastávky v Brne. Už o rok však cestovný poriadok uvádzal skrátenú dobu: 4 hodiny a 20 minút. Stojí za pozornosť, že tento čas prekonal až Pendolino – v roku 2010 na rekonštruovanom železničnom koridore. Slovenská strela premávala do rozpadu prvej republiky v roku 1939. Počas tejto doby prepravila približne 37-tisíc cestujúcich. Cez vojnu nejazdila a po nej – ako linkový spoj – už len sporadicky a krátko, do roku 1948. Potom sa príležitostne používala na vládne účely. V roku 1960 bola odovzdaná podnikovému múzeu Tatry v Kopřivnici. O 50 rokov neskôr ju Česi oficiálne vyhlásili za národnú kultúrnu pamiatku.

Kabína strojvodu

Opäť v pohybe

Dva roky čakania

Reštaurovanie bude trvať asi dva roky a realizuje ho spoločnosť ČMŽO z Hraníc, ktorá zákazku vyhrala v tendri za 35 miliónov korún. Po kompletnej oprave sa legendárna Slovenská strela vráti späť do Kopřivnice po vlastnej osi a vlastnou silou. „Presunom vlakovéj súpravy do Hraníc na Morave, kde ju znovu uvedú do perfektného a predovšetkým prevádzkyschopného stavu, sa začal projekt návratu Slovenskej strely na koľaje. Po reštaurovaní bude schopná pri zvláštnych príležitostiach vyjsť z nového depozitára na železnicu,“ povedal generálny riaditeľ Tatra Trucks Radek Strouhal.

„Bude krásne sledovať premenu Slovenskej strely a teším sa, keď znovu sama vyjde v plnej sile,“ vyjadrila sa česká ministerka pre miestny rozvoj Klára Dostálová. „Vďaka nášmu Integrovanému regionálnemu operačnému programu dôjde k záchrane, a hlavne k sprístupneniu tejto národnej pamiatky verejnosti v pôvodnom lesku, a zároveň k vybudovaniu vhodného depozitára, ktorý umožní nielen ochranu tejto význačnej pamiatky, ale ponúkne návštevníkom tiež jedinečnú expozíciu,“ doplnila.

Úcta k tradíciám

Projekt je jedným z dôkazov úcty kompetentných k priemyselnej tradícii v Kopřivnici. Ilustroval to Jaroslav Strnad, zakladateľ holdingu CSG, ktorý je väčšinovým podielníkom v Tatra Trucks: „Projekt rekonštrukcie Slovenskej strely súzvučí so sloganom našej priemyselnej skupiny – Tradícia je budúcnosť. V našich podnikoch nadväzujeme na technický um predkov a ďalej ho rozvíjame. Pôvodne sme dúfali, že vlaková súprava bude zrekonštruovaná k stému výročiu republiky, ale i tak

sme veľmi radi, že projekt s významnou a rozhodujúcou pomocou štátnych i krajských inštitúcií sa vôbec začal.“

Cieľ projektu: zachrániť a verejnosti sprístupniť významnú movitú kultúrnu pamiatku.

Spoluvlastník Tatra Trucks René Mateřa k tomu dodal: „Na historickom odkaze Tatry nám veľmi záleží. Nové múzeum, pred ktorým bude mať reštaurovaná Slovenská strela svoj pavilón, získa expozíciu i vďaka tomu, že sme od súkromného zberateľa odkúpili mimoriadne cennú zbierku úžitkových a špeciálnych tatroviek. Tie tak dostanú, spolu s renovovaným vlakom, dôstojné a reprezentatívne priestory, ktoré zodpovedajú tradícii značky Tatra.“

Nové múzeum

Počas reštauračných prác v Hraniciach sa v Kopřivnici začne výstavba nového múzea, ktorého súčasťou bude i depozitár pre vlakovú súpravu. Pôjde o pobočku Múzea Novojičína, ktorého prevádzkovateľom je Moravskosliezsky kraj. Spoločnosť Tatra Trucks na tento účel darovala pozemok s halou bývalej zlievarne; tiež umožní využiť príľahlé plochy a do projektu pridať i zbierku unikátnych vozidiel, pre ktoré doposiaľ chýbali výstavné priestory. Pri tvorbe expozícií nového múzea bude hlavným spolupracovníkom a koordinátorom súčasné Technické múzeum Tatra. Predpokladané náklady sú vo výške 123 mil. Kč, pričom 85 % bude financovaných z európskych fondov.

Oba projekty – renovácia vlaku i stavba budovy nového múzea – by mali byť dokončené v priebehu roka 2020. V nasledujúcom roku 2021 by už vynovenú Slovenskú strelu mohli vidieť prví milovníci železničnej histórie.

AČ

Foto: Tatra Trucks

Vnútroňný komfort je očividný aj po 80 rokoch.

Logistika budúcnosti

Bude mestská, vertikálna, online a technologická

Kupujeme na mieru cez mobilné aplikácie a s pomocou dronov, naše každodenné potreby riešia moderné technológie, za oknami lietajú autá. Sú firmy pripravené na takúto budúcnosť?

Nákupné správanie a požiadavky zákazníkov, moderné výrobné i spotrebiteľské technológie menia požiadavky firmám na efektívne a rýchle logistické riešenia. „Spolu s rastom ekonomiky rastie kúpyschopnosť obyvateľov, čo sa odráža v rozvoji obchodov a služieb,“ hovorí Peter Jánoši, managing director P3 Logistic Parks pre Slovensko. „Zvlášť intenzívny nárast zaznamenávame v oblasti e-commerce, ktorá tlačí na nové skladové a logistické kapacity a na technologické riešenia tak, aby sa objednaný tovar dostal k zákazníkovi čo najrýchlejšie,“ podčiarkuje.

Last minute delivery

Demografické trendy poukazujú na rast koncentrácie tzv. dodávok poslednej míle v mestských oblastiach. Platí to najmä pre Európu, kde až tri štvrtiny obyvateľstva žijú v mestách. Pozornosť investorov preto priťahuje mestská logistika. Je to pochopiteľné vzhľadom na celkovú hodnotu „last mile delivery“, ktorá podľa štúdie spoločnosti Cushman & Wakefield dosahuje 70 miliárd eur. Očakáva sa, že počas nasledujúcich piatich rokov vzrastie v západnej Európe o 7 – 10 %.

Rozvoj online obchodu si žiada nové skladové kapacity a technologické riešenia v logistike.

Práve e-commerce služby vyžadujú čo najbližšie logistické prepojenie s mestom a rýchlu bezproblémovú dopravu trvajúcu maximálne 30 minút do centra. Rastie

Sklady rastú do výšky.

tak dopyt po tzv. mestských logistických parkoch. Tie popri okamžitej dostupnosti potrebnej infraštruktúry v rámci mesta spĺňajú tiež náročné kritériá na trvalo udržateľný rozvoj a zvyšujú pracovný komfort svojich zamestnancov – ponukou bežných služieb banky, lekára či škôlky. „Prvý takýto moderný mestský park práve začíname budovať pri bratislavskom letisku, s napojením na nový obchvat D4 a na diaľničnú sieť krajín V4,“ dopĺňa P. Jánoši.

Expanzia e-commerce

Podľa údajov OSN žije v Európe už 73 % obyvateľov v mestách a do roku 2030 sa ich podiel zvýši na 77 %. Práve obyvatelia miest najčastejšie používajú internet a predstavujú najväčší podiel online nákupov. Spomínaná štúdia Cushman & Wakefield tvrdí, že do roku 2021 môžeme v tejto sfére očakávať nárast o 94 %.

Dopyt klientov v oblasti elektronického obchodu neustále rastie. Firmy koncentrujú svoje aktivity do veľkých hubov, a to aj vďaka rozširujúcej sa cestnej infraštruktúre. To zvyšuje možnosti dodávať z takýchto centrálnych hubov výrobky v krátkom čase. „Takáto centralizácia však vyžaduje prípravu rozsiahlych pozemkov – a tých je v Európe, najmä pri mestských aglomeráciách, čím ďalej menej. Preto do budúcnosti vidíme obrovský potenciál v land banku a v príprave pozemkov tak, aby sa dalo čo najrýchlejšie reagovať na rastúci

dopyt,“ vysvetľuje P. Jánoši a dodáva: „Snažíme sa preto svoje lokality profilovať tak, aby sme vedeli dopyt klientov pokryť čo najskôr a v čo najvyššej kvalite.“

Nevyhnuté vertikálne riešenia

Rastúca populácia, zhusťujúca sa doprava, nedostatok vhodných pozemkov, zložité územné plánovanie a povoľovacie procesy, ale aj stále náročnejšie environmentálne štandardy a meniace sa návyky zákazníkov prinášajú do logistiky nové – mestské a vertikálne – trendy. Realizujú sa najmä v okolí západoeurópskych veľkomiest, ako sú Londýn, Paríž či Madrid.

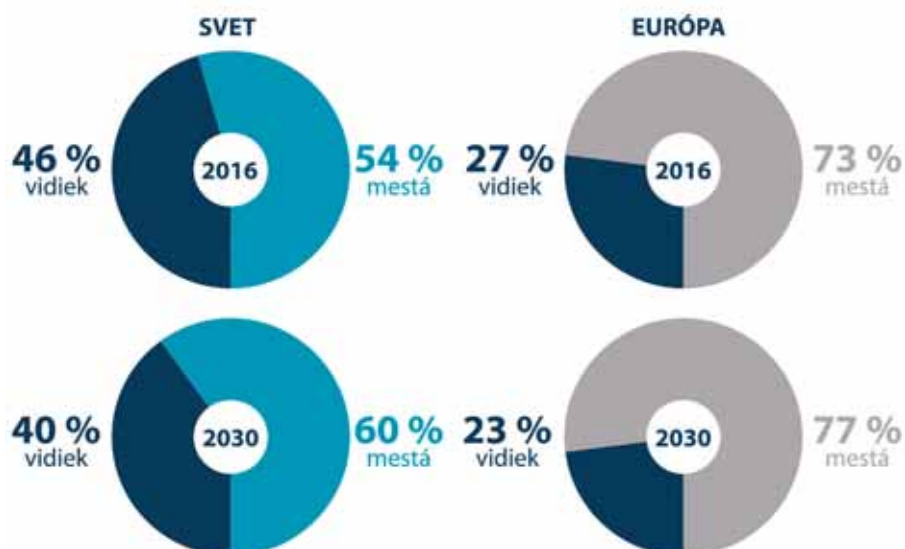
Najviac investícií pôjde do mestskej logistiky a výškových skladov.

Bežná výška skladov namiesto súčasných desiatich bude až dvanásť metrov – a ďalej porastie. „S tým súvisia aj prísnejšie technologické požiadavky na kvalitu stavebných materiálov a rovnosť podláh, automatizáciu alebo výkonné dátové siete,“ tvrdí P. Jánoši. „Logistické budovy s vertikálnym riešením na mieru sme už realizovali napríklad v Prahe a na Slovensku pre spoločnosť Emil Frey v P3 Parku Lozorno, so špeciálnym systémom automatizovaného zakladania,“ konkretizuje.

Umelá inteligencia a inovácie

Stojíme na prahu vcelku dramatickej revolúcie s obrovským množstvom nových technológií: od autonómnych osobných a nákladných vozidiel cez lode a lietadlá až po nábor na základe umelej inteligencie. A odborníci tvrdia, že to všetko sa stane bežnou realitou už viac-menej za rok. Podniky tak musia naliehavo začleniť do svojho fungovania nové technológie. Zatiaľ len necelá tretina používa – alebo v nasledujúcich 12 mesiacoch plánuje začať používať – umelú inteligenciu. Prekvapujúco 38 % spoločností plánuje začať s umelou inteligenciou až v horizonte piatich rokov, 10 percent dokonca s jej použitím neráta vôbec. „Budúcnosť máme za dverami. Nie o desať rokov, bude tu o rok, rok a pol,“ varuje P. Jánoší a pokračuje: „A rovnako je nevyhnutné prispôbiť sa novým technologickým riešeniam a využívaniu umelej inteligencie aj v oblasti priemyselných a logistických nehnuteľností.“ Příkladov je podľa neho viac: plne automatizovaná robotická linka na kompletizáciu kolies pre automotive priemysel v PTG v P3 Parku Lozorno, Amazon s využívaním dronov a hlasových inteligentných aplikácií, Uber

Online predaj v mestách bude naďalej rásť

Zdroj: Cushman & Wakefield

s koncepciou Air či IBM s inteligentným digitálnym rozhraním budov.

Klient zostáva v centre záujmu

Pri všetkých zmenách a nových trendoch sa však nemení jedna vec – filozofia. Technológie sa majú využívať na presadzovanie modelov podnikania orientovaného

na zákazníka, s dôrazom na riešenie jeho potrieb. Teda nie na to, ako mu produkt alebo službu predať. Kreativita, empatia a intuícia spolu s podnikateľským duchom budú kľúčovými požiadavkami pre budúcnosť v logistike.

KR

Foto: Dachser

Všetkým našim obchodným partnerom a priateľom prajeme
veselé Vianoce a šťastný nový rok

Slovensko na tretí pokus

Líder na našom trhu s osobnými automobilmi, spoločnosť Škoda Auto Slovensko, má vo vedení nového člena – Ing. Lenku Handlíkovú.

Do Bratislavy prišla priamo z mladobeslavskej centrály. So Slovenskom sa zoznamuje po prvýkrát. Jej nezafarbený pohľad na našu krajinu i súvisiaci autobiznis môže byť osviežujúci aj inšpiratívny.

• **Pani konateľka, kedy ste sa zoznámili so Škodou?**

Ešte pred rokom 2000, počas vysokoškolského štúdia ekonomiky v Brne. Letné prázdniny som využila vždy na brigádovanie. Počas toho som sa zoznámila s automobilkou. Vtedy mi nenapadlo, že s ňou budem 18 nasledujúcich rokov.

• **Takže ste študovali v Brne. Pochádzate odtiaľ?**

Nie, som z východných Čiech, z malého mesta Jaroměř. Leží severne od Hradca Králové, kam sme často chodili na výlety. Neštudovala som tam však, lebo tam nebola ekonomická škola. A prečo práve Brno? Chcela som nejakú naozaj dobrú školu, ale nie v Prahe. Lebo tá je odjakživa pre mňa veľká, hektická, nervózna, stresujúca.

• **Po skončení štúdia ste sa rozhodli prakticky: ísť do firmy Škoda Auto, ktorú ste už poznali...**

Áno, zúčastnila som sa výberového konania tzv. assesment centre do trainee programu – bol to špeciálny ročný študijný program pre vybraných absolventov. Z 200 uchádzačov vzali asi 20, mňa medzi nimi. Nasledoval ročný vzdelávací program naprieč firmou, kde účastník má možnosť poznávať jednotlivé oddelenia a tiež absolvovať rôzne školenia a kurzy. Počas toho roka sa môže rozhodnúť, aká bude finálna oblasť jeho záujmu. Pôvodne som si myslela, že skončím pri účtovníctve, pretože na škole ma bavilo. Avšak vo firme ma oslovila oblasť kontroingu, čo je vlastne finančné riadenie podniku. Tam som sa našla.

• **Čo bolo na kontroingu pre vás také príťažlivé?**

Od malička som mala rada matematiku

a čísla. Ľudí si podľa tváre nepamätám, ale hovorím, že keby namiesto nich mali šesťmiestne kódy, ... bolo by to fajn! (smiech)

Kontrolling je o číslach, tabuľkách, analýzach... a to mi veľmi sedí.

Takže tam som vlastne zúročila svoje logicko-matematické myslenie, pretože kontrolling je o číslach, tabuľkách, analýzach, porovnávaní, vyhodnocovaní... A to sa mi páčilo. Viac ako účtovníctvo.

• **Spomínate si na svoje začiatky v skutočnej práci?**

Po roku tréningového programu som nastúpila do firmy ako špecialista analýz pre projekty do Indie, na Ukrajinu a do Poľska. Škoda tam vtedy posielala prvé autá a ja som v rámci kontroingu počítala na to kalkulácie, stanovovala ceny, spolupôsobila pri hodnotení projektu atď. V rámci toho som aj navštívila Indiu, kde sme stavali montážny závod. Po troch rokoch, v roku 2004, som postúpila na vyšší post koordinátora pre fixné náklady.

Kodiaq – úspešná ofenzíva Škody v segmente SUV

Dostala som troch ľudí a strávila na tom mieste ďalšie tri roky. Počas tej doby som sa začala pripravovať na výberové konanie do manažmentu firmy, ktoré som úspešne absolvovala v roku 2006. Neskôr som bola aj reálne povolána do manažmentu, no medzitým som si odskočila na prvú materskú – so synom. Po roku som sa vrátila do práce na podobnú pozíciu a dva roky nato som dostala ponuku do Ruska. Tam som odišla v roku 2010. Do Moskvy ma vlastne vyslali pracovať pre Volkswagen, no fakticky som stále bola zamestnancom Škody.

• **Prečo si vybrali práve vás? Vedeli ste po rusky?**

Nie. Vybral si ma vtedajší šéf, ktorý tam šiel ako finančný riaditeľ – nie kvôli ruštine, ale číslam a pracovným schopnostiam. No ten jazyk je nám taký blízky, že do pol roka som sa naučila rusky a mohla vyjednávať s bankami rôzne podmienky pre našu firmu. Do Ruska som totiž nešla robiť kontrolling, ale oblasť treasury. Bolo to o rokovaniach s bankármí, o finančných tokoch, plánovaní likvidity a podobne.

• **Páčila sa vám táto práca?**

Mala svoje výhody. Viete, pri kontroingu som bola desať rokov zvyknutá na plánovanie, uzávierky, termíny... A zrazu som zistila, že nemusím ísť v rytme mesačných závierok, lebo treasury ich prosto nemá. Ale tá práca celkom blízka môjmu srdcu nebola. Po roku a pol som sa zasa vrátila ku kontroingu. Presnejšie povedané, firma ma potrebovala a predčasne ma povolala späť do boleslavského manažmentu, na riadenie celkových výsledkov Škody Auto.

• **Váš moskovský šéf s tým súhlasil?**

Musel. Škoda vždy vysielala zamestnancov s tým, že ich môže kedykoľvek stiahnuť.

Závod v Mladej Boleslavi

A vtedy ma potrebovali na konkrétne miesto. Takže v roku 2012 som sa vrátila do Mladej Boleslavi a prevzala riadenie celkového finančného výsledku, čo bola veľká zodpovednosť. Dostala som na to tím 20 ľudí. Na tom poste som pôsobila ďalšie tri roky; bola to obrovská pracovná skúsenosť. A v roku 2015 prišla druhá materská, s mojou dcérou. Po roku som sa vrátila zasa do iného kontroingu, tentoraz to bolo riadenie zásob a materiálových

Vo finančnom riadení podniku som sa našla.

nákladov. Tam som strávila niečo cez dva roky a potom prišla ponuka ísť na Slovensko. Podobnú som v živote dostala trikrát, dvakrát som však uprednostnila materské povinnosti. Takže do tretice všetko dobré – Slovensko mi skrátka bolo súdené, akurát sa to trochu odsunulo v čase.

• Na Slovensku ste dva mesiace. Preto sa nepýtam na hlbšie skúsenosti, ale na váš prvý dojem.

Predovšetkým som nadšená z Bratislavy. Je to síce veľkomesto, ale pre mňa stále malé a útulné. Veľmi mi pripomína Brno – moju životnú lásku. Prekvapili ma tunajší ľudia, ktorí sú milí a ústretoví. Keď mám pokračovať o firme, tak som prekvapená, ako profesionálne je nastavené jej fungovanie. Ako tu dobre bežia procesy, aký je tu skvelý tím, ktorý vediem. Že to tu „klape jak švýcarský hodinky“, je v každom prípade zásluha mojich predchodcov. Samozrejme, vždy je čo zlepšovať, mám svoj štýl vedenia a videnia vecí, takže sem vnesiem určite kus svojho ja. A dúfam, že to túto firmu zasa posunie vpred. Mám na starosti financie, personalistiku, IT, právo, nákup, účtovníctvo. Je toho naozaj dosť, ale v tíme mám skvelých profesionálov,

s ktorými sa môžem radíť v ktorúkoľvek hodinu, takže zatiaľ nemám obavy.

• Kde vlastne máte domov? V Jaroměři, Brne, Mladej Boleslavi alebo inde?

Dobrá otázka. S ohľadom na to, že posledných 18 rokov som strávila – s malou prestávkou – v Boleslavi, asi by som domov umiestnila tam. Tam sa narodili a vyrastali obe moje deti, odtiaľ mám manžela. Mesto sa nedá s ničím porovnať, je veľmi špecifické, priemyselné. Boleslav je v podstate Škodovka. Zaberá veľký priestor, má 34-tisíc zamestnancov, pričom v meste žije asi 50-tisíc obyvateľov. Len výnimočne tu narazíte na rodinu, kde žiaden člen nepracuje pre automobilku. (smiech)

A momentálne je mojím prechodným domovom Bratislava. Celá rodina sme sa sem presťahovali, lebo môj tunajší mandát má trvať aspoň tri roky. Takže mám tu celú rodinu, bývanie, snažím sa tu tráviť čo najviac času a málo jazdiť domov, lebo

Počas pobytu v Moskve

chcem spoznať Bratislavu, Slovensko a využiť možnosť, že som tu.

• Na čom jazdíte? Bolo to vždy na škodovkách?

Vodičský preukaz som si urobila na konci vysokej školy v Brne. Tým, že som hneď potom nastúpila do Škody a prakticky celý život tam pracujem, na ničom inom nejazdím. No, vlastne v Moskve som riadila Volkswagen Tiguan, ale to bola jediná výnimka. Inak len Škoda: Fabia, Octavia, Superb – všetko, čo máme. I moji rodičia vždy mali a aj majú auto tejto značky.

• Ako sa teraz Škode darí – myslím celkovo?

Musím zaklopať – dobre. Všetky tri výrobné závody v Európe idú naplno, produkčne sme na samej hrane. Vyrábame, ako sa hovorí, až po strechu.

Škoda zodpovedá v rámci koncernu VW za indický trh; bude sa mu intenzívne venovať.

Na Slovensku sme trhovú jednotku s podielom vyše 19 percent, pričom všetky tri najpredávanejšie modely sú naše: Fabia (4 185 ks), Octavia (3 719 ks) i Rapid (2 873 ks). Máme tu najviac autorizovaných servisov a predajní. Čiže za úspechom Škody na Slovensku je nielen kvalitné auto, ale aj to, že si ho možno kúpiť za rozumnú cenu a skoro v každom meste. Zároveň najširšia sieť autorizovaných servisov ľuďom značne uľahčuje starostlivosť o auto, a tým pádom aj život.

DT

Foto: Škoda Auto

Desatoro zimnej údržby vozidla

Nielen nočné, ale aj denné teploty dávajú najavo, že je najvyšší čas pripraviť auto na zimu. Kontrolu nepodceňujte; príprava by sa rozhodne nemala začať a skončiť výmenou pneumatík.

Hoci naša legislatíva nestanovuje čas, len poveternostné podmienky, pri akých je už povinné jazdiť na zimných pneumatikách, zimné prezutie vozidla sa odporúča už pri vonkajšej teplote pod 7 °C. Priľnavosť letnej pneumatiky na studenej, primrznutej vozovke – a teda aj jej jazdné vlastnosti – sú totiž horšie ako tej zimnej. Tá vďaka lamelám, jemným drážkam v dezéne, zabezpečuje lepší kontakt s vozovkou. Zimné pneumatiky tak lepšie držia smer, majú výrazne kratšiu brzdnú dráhu a dokážu udržať vozidlo na ceste aj v extrémnejších podmienkach. Dostatočne včasné prezutie pomôže vyhnúť sa aj ďalšej nepríjemnosti – v servise nemusia mať voľný termín v čase, kedy to budete vzhľadom na náhle zhoršenie počasia potrebovať. Pri operatívnom lízingu sa termín rieši v predstihu. Jedinou povinnosťou vodiča je v stanovený čas pristaviť vozidlo do jedného z partnerských pneuservisov.

Pozor na poškodenia pneumatík

Podľa zákona nesmiete jazdiť na zimných pneumatikách, ktoré majú menej ako trojmilimetrový dezén. No z bezpečnostného hľadiska by hĺbka dezénu zimnej pneumatiky mala mať aspoň 4 mm. To je asi polovica z hĺbky dezénu novej, komerčnej pneumatiky. Jazdiť na opotrebovaných pneumatikách je nebezpečné. Práve dostatočná hĺbka lamiel zabraňuje väčšiemu usádzaniu snehu a ľadu v dezéne pneumatiky, čo znižuje riziko šmyku vozidla na ceste.

Letné gumeny autu vyzujte, ak vonkajšia teplota klesne pod 7 °C.

V prípade pneumatík je potrebné skontrolovať aj ich stav: či na nich nie sú trhliny, bubliny alebo iné mechanické poškodenia. Totiž pri nehode poisťovne v prvom rade skúmajú stav a typ pneumatík. Prezutie preto odporúčam v overenom servise, ktorý ich v prípade použitia snímačov tlaku vie aj správne nakalibrovať – aby plnili stopercentne svoju funkciu a vodiča v prípade straty tlaku upozornili. Pri operatívnom lízingu urobia v pneuservise pri sezónnej výmene tiež kontrolu pneumatík a na základe spôsobu ich opotrebovania navrhnú aj kontrolu a nastavenie geometrie. Napr. všetky naše partnerské

pneuservisy majú vybavenie, aby boli schopné skontrolovať správnu funkčnosť snímačov tlaku v pneumatikách a ich kalibráciu po výmene pneumatík.

Dôležitý tlak i geometria

Správny tlak v pneumatikách, ako aj správna geometria sú alfou a omegou stability auta na vozovke, hlavne v extrémnych podmienkach. Pre tlak platí, že pneumatiky nemôžu byť ani podhustené, ani prehustené. Pri podhustení hrozí prerazenie na výtlkoch, ktoré pod vrstvou snehu nemusí vodič zbrať, ako aj riziko nestability vozidla. V prípade prehustenej pneumatiky rovnako hrozí nebezpečenstvo nehody, keďže tá sa dotýka vozovky len stredom dezénu. Nemá tak potrebnú trakciu a hrozí šmyk – či už pri prejazde zákrut, alebo pri náhlom brzdení.

Pri nesprávne nastavenej geometrii zase hrozí „plávanie“ v zákrutách, čo je na zasneženej a namrznutej vozovke riziko, najmä pri starších vozidlách. Nerovnomerné opotrebovanie dezénu z dôvodu zlej geometrie alebo zlého hustenia môže spôsobiť nedostatočný kontakt vozidla s vozovkou a nebezpečenstvo nehody. Kým tlak v pneumatikách si viete skontrolovať sami, nastavenie geometrie zverte odborníkom. Pri profesionálnej správe vozidlového parku navrhne pneuservis v prípade potreby automaticky aj kontrolu geometrie.

Nezabudnite na stav brzd

Pokiaľ je vozidlo pravidelne servisované, nemusíte brzdy za každú cenu pred zimnou sezónou kontrolovať. Keď však pri brzdení pískajú alebo sa vozidlo správa nestabilne, riziko dopravnej nehody výrazne rastie – najmä v zimnom období. V takýchto prípadoch ide často o kritické opotrebenie brzd, kde s návštevou servisu určite neotáľajte.

Tlak v pneumatikách si viete skontrolovať sami, nastavenie geometrie zverte odborníkom.

Funkčnosť brzd skontrolujte aj vtedy, ak nemáte na paneli prístrojov indikátor opotrebenia brzdového obloženia, ktorý by na potrebu výmeny včas upozornil. Väčšie opotrebenie brzdového obloženia a kotúčov často spôsobuje aj pokles stavu brzdovej kvapaliny, na čo v mnohých prípadoch môže upozorniť rozsvietenie kontrolky na prístrojovom paneli.

Skontrolujte kvapaliny

Pred zimou je potrebné skontrolovať aj stav prevádzkových kvapalín, najmä chladiacej a do ostrekovačov. Chladiacu kvapalinu vám skontrolujú alebo vymenia v servise podľa harmonogramu výrobcu. Interval výmeny sa môže líšiť pre každú značku. Hoci by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že v zime k vyvretiu vody v chladiči nedôjde, treba kontrolovať jej účinnosť. Ak je chladiaca zmes už neúčinná, v prípade jej zamrznutia môže dôjsť k rozsiahlemu poškodeniu motora.

Pri poklese vonkajšej teploty myslíte aj na vhodnú kvapalinu do ostrekovačov. Nemusíte pritom meniť celú letnú zmes, no postupne dolievajte zimnú. Nechať totiž

v chladnom počasí len letnú s tým, že sa „od motora zohreje“, je veľmi nebezpečné. Jednak nebude stierať nečistoty, ako napr. posypovú soľ. Ale ak by voda v ostrekovačoch zamrzla, okrem znefunkčnenia mechanizmu ostrekovania sa môže poškodiť aj nádobka na kvapalinu alebo hadičky k ostrekovačom.

Zimná pneumatika má mať dezén hlboký aspoň 3 mm.

Podľa počasia môžete zvoliť buď prechodnú zmes, s bodom mrazu do -5 °C, alebo pri nižších nočných teplotách aj zmes s bodom mrznutia do -20 °C.

Nepodceňujte hmlovky

Ak aj hmlovky nepoužívate často, pred zimou ich účinnosť prekontrolujte. Pri jazde v hmle či hustom snežení sú dôležité. V jazde v kolónach ich však vypnite – z ohľaduplnosti k vodičom za vami.

Väčšina nových vozidiel je už vybavená tzv. denným svietením, kedy často zadné svetlá nesvietia, a teda vozidlo nie je zozadu dostatočne viditeľné.

Ak brzdy pískajú, často sú kriticky opotrebené. Čo najskôr do servisu!

Mnohé vozidlá majú systém automatického rozsvetovania stretávacích svetiel pri zníženej viditeľnosti, resp. pri zotmení. Ten však nereaguje na zníženie viditeľnosti počas dňa z dôvodu hmly. Preto je potrebné – najmä v prípade hmly alebo hustého sneženia – zapnúť svetlá manuálne. Jazda v nedostatočne osvetlenom vozidle predstavuje nebezpečenstvo tak pre vás, ako aj pre ostatných účastníkov cestnej premávky.

Doplňte výbavu

Hoci v lete nikto škrabku na sklo, metličku, lopatku na sneh či zimné refaze nepoužíval, pred zimou je potrebné skontrolovať ich stav a prípadne doplniť výbavu vozidla. Škrabka s metličkou by si už mala nájsť miesto v každom aute, keďže nikdy neviete, kedy vás v zimnom období prekvapí snehová nádielka. Platí to aj pre firemné vozidlá – najmä ak vodiči jazdia na služobné cesty do oblastí, kde teploty klesajú výraznejšie.

Okrem toho – podľa predpisov si musíte pred každou jazdou očistiť auto tak, aby sa počas jazdy z neho neuvoľňovali žiadne kusy snehu či ľadu a neohrozovali tak okoloidúce vozidlá. Sneh i ľad na aute navyše zbytočne zvyšujú spotrebu paliva.

Vladimír Gušťařík, Team Manager

Operations Services

Business Lease Slovakia

Foto: PPN, Pixabay

Mestský crossover s mužným dizajnom

Súčasne v Amsterdame, Šanghaji a Sao Paule predstavil koncom októbra Volkswagen svoje prvé SUV v segmente malých automobilov: T-Cross. Nový model presvedča na troch kontinentoch kombináciou všestrannosti, hospodárnosti, digitálnej konektivity a výrazného dizajnu. Je kompaktnější ako Tiguan a kratší ako T-Roc, a tým je vhodnejší do veľkých miest.

Na výber sú štyri turbokompresorom prepĺňané motory: dva trojvalce 1,0 TSI s výkonom 70 a 85 kW, štvorvalec 1,5 TSI (110 kW) – všetky tri benzínové – a štvorvalcový turbodiesel 1,6 TDI (70 kW). Dajú sa kombinovať so 7-stupňovou dvojspojkovou prevodovkou DSG a spĺňajú najnovšiu emisnú normu Euro 6d-TEMP.

Crossover je predurčený za ideálneho každodenného spoločníka na voľný čas. Od budúceho roka sa začne vyrábať v španielskej Navarre.

MCh

Produkčný impulz Jaguaru

25. októbra ohlásil Jaguar Land Rover spustenie štandardnej výroby v novom závode pri Nitre. Výroba bude nabiehať postupne, až pokiaľ v prvej fáze nedosiahne 150-tisíc vozidiel. Štart výroby pozitívne ovplyvní rast ekonomiky aj vývoj na trhu práce. Posun bude vidieť v priemyselnej výrobe aj exportoch, keďže väčšina vyrobených áut pôjde na vývoz. Celková investícia je značná: 1,5 mld. € predstavuje približne 1,7 % očakávaného HDP na tento rok. Výroba dopravných prostriedkov patrí k hlavným ťažňom nášho priemyslu a predstavuje 35 % z celkovej výroby. Zhruba 40 % podiel na tom má automobilový sektor. Po spustení produkcie by mal Jaguar Land Rover tento pomer zvýšiť, viditeľne už v budúcom roku. Otázkou ostáva zabezpečenie kvalitnej pracovnej sily. Samotný Jaguar už investoval približne 7,5 mil. € do vlastnej akadémie, aby sa v ďalších rokoch vyhol nedostatku potrebných zamestnancov.

KM

Flexibilný prenájom vozidla

Možno so svojou firmou podnikáte sezónne alebo realizujete projekty na určitú dobu. Alebo ste len začali podnikáť a ešte presne neviete, ako často budete vy alebo vaši zamestnanci firemné vozidlá využívať. Spoločnosť Arval Slovakia, ktorá pôsobí na poli operatívneho lízingu už 14 rokov, prináša novinku v oblasti krátkodobých prenájomov vozidiel.

Služba Arval Mid-Term Rental spája flexibilitu krátkodobého prenájomu a kompletného servisu operatívneho lízingu. Auto si môžete prenajať krátkodobo na 1 až 24 mesiacov a zároveň bez starostí využívať služby ako pri operatívnom lízingu s kompletným servisom, so zabezpečením a s výmenou pneumatík, cestnou asistenciou, palivovou kartou či poistením. Viac na www.arval.sk.

LP

Elektrizujúci pôžitok z jazdy

V septembri značka Audi premiérovo uviedla v San Franciscu svoje športové SUV vyššej triedy, vhodné na každodenné používanie: prvý čisto elektrický sériový model e-tron. Dva elektromotory dosahujú systémový výkon do 300 kW a maximálny krútiaci moment 664 Nm. Zrýchlenie z nuly na stovku absolvuje auto za 5,7 sekundy, maximálna rýchlosť je elektronicky limitovaná na 200 km/h. To všetko takmer nehučne a bez lokálnych emisií. S nabitou batériou má Audi e-tron dojazd vyše 400 km, z toho až na 30 percentách sa podieľa inovatívny systém rekuperácie. Na vysokú efektivitu vplyva aj premyslená aerodynamika. S virtuálnymi vonkajšími spätnými zrkadlami má elektromobil

koeficient aerodynamického odporu 0,27 – čo v jeho segmente predstavuje špičkovú hodnotu. Pri typickom užívateľskom profile prináša zvýšenie dojazdu na jedno nabitie batérie približne o 40 km. Audi e-tron sa vyrába v Bruseli, prvé dodávky európskym zákazníkom sú plánované na koniec roka.

AG

Nový Renault Kadjar

... sa verejnosti predstavil začiatkom októbra na parížskom autosalóne. Zachováva si tradičné vlastnosti SUV, no vďaka dynamickejšiemu, modernejšiemu štýlu a lepšej ergonomii sa stáva atraktívnejším. Redizajnovaná kabína poskytuje väčší komfort.

Nové motory zvyšujú úspornosť, výkon

a prinášajú viac pôžitku z jazdy. Benzínový TCE GPF 1,3 l je navrhnutý s dvoma výkonovými verziami (103 a 118 kW). Tento motor novej generácie bol vyvinutý v spolupráci s automobilkou Daimler. Splňa najvyššie štandardy kvality oboch spoločností a ponúka širší rozsah výkonu ako predchádzajúci motor TCE, zvýšený krútiaci moment, nižšie emisie CO₂ a nižšiu spotrebu.

Na autosalóne sa predstavila nová generácia dieselových motorov: Blue dCi integrujú najnovšie systémy znižovania emisií. Nový Kadjar bude k dispozícii s motormi 1,5 Blue dCi (výkon 84 kW) a 1,7 Blue dCi (110 kW).

NK

Úchvatné žlté kupé

Spoločnosť Lexus na parížskom autosalóne uviedla nový prírastok do radu vlajkových kupé – v podobe verzie LC Yellow Edition. Výrazný žiarivo žltý lak karosérie osobitne zdôrazňuje dizajn modelu. Špeciálny farebný motív vidno aj v kabíne. Čierne panely dverí zdokonaľujú žlté prvky z alcantary, vytvárajúce pocit tepla. Z tohto top materiálu je tiež čalúnenie stropu. Teplý žltý odtieň možno nájsť aj na sedadlách potiahnutých semianilínovou kožou, na prístrojovej doske, volante i laktovej opierke stredovej konzoly. Sú to charakteristické príklady luxusu značky. Medzi špeciálne exteriérové prvky patria 21-palcové kované zliatinové disky.

Strecha a aktívny zadný spojler sú vyrobené z ľahkého pevného plastu vystuženého uhlíkovými vláknami. Spojler hrá osobitnú úlohu pri zachovávaní stability vozidla a automaticky sa vysúva pri rýchlostiach nad 80 km/h.

Verzia je už dostupná aj pre slovenský trh.

PT

S

služby

Exotická dovolenka	51
Rola hlasu v obchode dneška a zajtrajška	52
Moderné technológie vstupujú medzi predajcov a zákazníkov	
Podpora slovenských dodávateľov prináša výsledky	53
Dlhodobý pozitívny prístup spoločnosti Kaufland	
Účinnnejšia ochrana obchodu	53
Okrúhle výročie	53
Billa 25 rokov na Slovensku	
Neodolateľná ponuka	54
Ako robiť na webe efektívny marketing	

Rakúsko ponúka lyžiarom istotu snehu

Lyžiarske strediská u našich západných susedov už žijú zimnou sezónou. Na rozdiel od našich sú spoľahlivou zárukou dobrých snehových podmienok.

Turistické ubytovacie zariadenia tu spravidla majú v ponuke atraktívne paušálne balíky počas víkendov, troch či štyroch dní alebo i celého týždňa. Do prvých štyroch spomenutých to autom z Bratislavy trvá maximálne tri hodiny.

Lyžovanie v dosahu Bratislavy

Pre rodiny s deťmi sú veľmi praktické pobyty v blízkych strediskách Hochkar alebo Lackenhof am Ötscher v Dolnom Rakúsku. Prvé je vzdialené od slovenskej metropoly 240 km a ponúka osem moderných vlekov a lanoviek, 19 km zjazdoviek,

Zimné strediská v Rakúsku sú vhodné hoci len na krátku dovolenku.

špeciálnu zážitkovú zjazdovku Snowtrail Route 99 a nádhernú krajinu s jedinečnou panorámou. Hochkar je centrom nadšencov zimných športov a freerideri si tu vychutnajú jediné Freeride Arenu v Dolnom Rakúsku. Po „vykonanej práci“ pozývajú mnohé chaty lyžiarov na výdatné občerstvenie.

O 20 km bližšie k Bratislave leží Lackenhof am Ötscher. Pre najmenších ponúka Sunny Kids Park s pásovým vlekom, pre väčších je k dispozícii 6 lanoviek a 19 km perfektne upravených zjazdoviek. Od úplných začiatkov až po profíkov si tu každý určite nájde tú svoju trať. V originálnych chatách na svahoch si hostia môžu dať typické regionálne lahôdky a nechať tak v útulnom prostredí doznieť krásny, hoci náročný zimný deň.

Horné Rakúsko

Za zasneženými svahmi s dobrou lyžiarskou infraštruktúrou možno zájsť aj o čosi

ďalej – do regiónu Pyhrn-Priel v Hornom Rakúsku. Stredisko Hinterstoder siaha do výšky 2 000 m, a tak zimným športovcom ponúka obzvlášť vysokú záruku dobrých snehových podmienok – na svahoch s celkovou dĺžkou až 40 km. Ako jediné z hornorakúskych hostilo svetový pohár. Na svoje si tu prídu tak hľadači výziev, napr. na pretekárskej trati Hannesa Trinkla, ako i rodiny, ktoré viac lákajú zába-va a rozmanitosť na mnohých „modrých a červených“ trasách. Na zážitkových zjazdovkách sa nedá nudiť. V chatách sú pripravené domáce pochúťky a na snežných terasách musíte obdivovať nádherné alpské scenérie.

Stredisko Wurzeralm je rodinným rajom a ponúka pohodovú radosť z lyžovačky na 22 kilometroch zjazdoviek v nádhernom horskom prostredí. Najrýchlejšia pozemná lanovka v Európe vyvezie hosti k vrcholnej stanici za rekordný čas. Tam na nich čaká Sunny Kids Park pre deti, dobre pripravené zjazdovky a tradičné chaty. Počas víkendov tu zažije celá rodina príjemnú zábavu i dobrodružstvo.

Zima v Štubaiskom údolí

Toto 35 km dlhé údolie sa už nachádza o dosť ďalej, v Tirolsku, blízko hlavného mesta Innsbruck. Ponúka všetko, čo potrebujú k spokojnosti malí aj veľkí lyžiar. V okolí je 80 ľadovcov a 109 troj- tisícoviek. Stubai Gletscher, najväčšie

ľadovcové stredisko v Rakúsku, poskytuje záruku snehu od októbra do júna. Moderná trojlanová lanovka 3S Eisgratbahn s novou údolnou stanicou prepraví za hodinu bezpečne a pohodlne takmer 3 000 osôb do výšky 2 900 m. Pôžitok z lyžovania na dôkladne upravených zjazdových tratiach zažijú dovolenkári okrem Štubaiského ľadovca aj v ďalších troch strediskách: Skizentrum Schlick 2000 vo Fulpmes, Serlesbahnen pri Mieders

Štubai – to je svetový pohár, zimná turistika a podujatia na snehu.

a Elferbergbahn v Neustifte. Obľúbené je tu aj bežkovanie a takisto alternatívne zimné športy. Komfortné ubytovanie ponúkajú okrem hotelov všetkých kategórií aj prázdninové byty a apartmány, penzióny, tradičné sedliacke hospodárstva a kempingy.

V Štubaiskom údolí môžu návštevníci zažiť aj významné podujatia, napr. Svetový pohár FIS vo voľnom lyžovaní, v kategórii slopestyle. Medzi nezabudnuteľné zážitky iste patria pravidelné nočné šou tunajších inštruktorov či nočná turistika zimnou krajinou.

JP

Foto: © HIWU_Hinterramskogler

Wurzeralm je ideálny pre rodiny s deťmi.

Exotická dovolenka

Čoraz viac Slovákov sa pri svojich dovolenkových plánoch obzerá po netradičných, aj veľmi vzdialených destináciách. A nejde len o plány.

Napríklad toto leto u našich turistov jednoznačne vyhrali Turecko a Egypt. Na svoju dovolenku ich zvolilo viac ako 40 % turistov, ktorí si kúpili zájazd v cestovnej agentúre Invia. Veľký nárast dopytu je možné pozorovať aj v prípade Tuniska.

Boom arabských krajín

Kvalitné služby, nízke ceny, čisté more a garancia teplého počasia – to sú hlavné dôvody, kvôli ktorým dáva stále viac Slovákov prednosť arabským krajinám pred európskymi. Michal Tůma z cestovnej agentúry Invia, ktorá je jednotkou v online predaji dovolení na českom a slovenskom trhu, vysvetľuje: „Dovolenka mimo Európy bola ešte pred pár rokmi pre mnohých nedostupná. Dnes však zájazd do Egypta vyjde priemerne na 550 eur na osobu, teda o viac ako 100 eur na osobu lacnejšie ako napríklad do Grécka. Služby miestnych rezortov sú pritom vyhlásené svojou kvalitou.“

Letný zájazd do Turecka si tento rok v Invii kúpilo trikrát viac turistov ako vlni, vďaka čomu sa krajina stala najvyhľadávanejším dovolenkovým cieľom uplynulej sezóny. Treba tiež dodať, že v súvislosti so zvýšeným dopytom sa ceny zvýšili: v priemere zo 616 eur na osobu v minulom roku na 678 eur túto sezónu. Tunisko zvíťazilo v porovnaní s minulým rokom v dvojnásobnom počte turistov; naďalej však rastie aj dopyt po Egypte, kam vyrazilo zhruba o 50 % viac ľudí ako v predošlom roku.

Hitom je Zanzibar

O tom, že Slováci stále častejšie neváhajú vycestovať na dovolenku ďaleko za európsky kontinent, svedčí narastajúca obľuba exotických destinácií. Napríklad počas tohtoročného dovolenkového obdobia ich až trikrát viac zamierilo na východoafrický ostrov Zanzibar, ktorý sa stal hitom uplynulej sezóny. Turisti však prichádzajú na chuť aj Spojeným arabským emirátom, Ománu, Kapverdským ostrovom či Dominikánskej republike. Milovníci romantiky zasa mieria do Indického oceánu – na Maldivy alebo Maurícius.

Aj po hlavnej sezóne majú slovenskí turisti záujem o cesty do teplých krajín.

Záujem o tieto neobvyklé ciele rastie na jeseň, kedy opadá v súvislosti s európskymi strediskami. Aj mimo letnej sezóny totiž zaručujú teplé počasie, a pritom ceny zájazdov sa pohybujú blízko úrovni dovolení v Európe. Štatistiky agentúry Invia ukazujú, v období od septembra do novembra, o 75 % vyšší dopyt po zájazdoch do teplých krajín ako v minulom roku.

Chceme all inclusive

Luxusnejšie destinácie, ktoré si slovenskí turisti cestujúci s cestovnou kanceláriou volia, so sebou prinášajú aj kvalitnejšie služby. Drvivá väčšina cestovateľov na svoju cestu uprednostňuje leteckú prepravu. Viac ako 70 % si dopraje all inclusive služby. M. Tůma komentuje: „Čoraz viac ľudí vyžaduje aj ultra all inclusive zájazdy, ktoré okrem neobmedzenej konzumácie jedla počas celého dňa často zahŕňajú aj pitie alkoholu.“ Poňatie all inclusive služieb sa v jednotlivých hoteloch líši, zariadenia v Egypte alebo i v exotickjších

destináciách sú však prvotriednymi službami v oblasti stravovania známe.

Takmer polovica cestujúcich si dni voľna chce užiť v päťhviezdičkových hoteloch; tie si tento rok vybralo o 85 % záujemcov viac ako v rovnakom období vlaňajška. Turisti strávia na dovolenke najčastejšie 8 dní, za ktoré zaplatia priemerne 598 eur na osobu. Avšak na jeseň sa z bežných dovolenkarov stávajú cestovatelia, keďže idú na dlhšiu dovolenku ako v lete, do vzdialenejších destinácií. Podľa slov M. Tůmu v tomto období rastie obľuba dvanásť- a pätnásťdenných zájazdov, ktoré volí zhruba štvrtina turistov.

Tuzemsko neľahá

O cestovanie po svojej domovine nemajú slovenskí turisti – na rozdiel od českých – veľký záujem. „Českí turisti často vyrážajú s cestovnou kanceláriou na dovolenku po republike, no Slováci tento typ zájazdov nevyhľadávajú. Predpokladáme, že tuzemské výlety si organizujú na vlastnú päsť, bez väčšieho plánovania,“ dopĺňa M. Tůma.

LR/MT
Foto: Pixabay

Exotika podľa jesenných predajov

Krajina	Podiel na predaji	Priemerná cena
Egypt	44 %	576 €/osoba
Turecko	21 %	596 €/osoba
Omán	6 %	1 199 €/osoba
Kapverdy	3 %	952 €/osoba
SAE	2 %	823 €/osoba
Typ stravovania		
all inclusive	71 %	673 €/osoba
ultra all inclusive	10 %	727 €/osoba
raňajky	10 %	354 €/osoba
polpenzia	7 %	696 €/osoba
vlastné	1 %	323 €/osoba

Zdroj: Invia

Rola hlasu v obchode dneška a zajtrajška

Takzvaná konverzačná podoba obchodu reprezentuje ďalšiu fázu rozvoja digitálnych technológií.

Spoločnosť Mastercard nedávno zverejnila výsledky štúdie zaoberajúcej sa príležitosťami a prekážkami takzvanej konverzačnej podoby obchodu s názvom: Is anybody there? Giving Conversational Commerce a voice (Voľný preklad: Je tam niekto? Dať konverzačnému obchodu hlas). Pri tomto spôsobe nakupovania komunikujú spotrebiteľia priamo so zástupcami predajcu alebo s komunikačnými automatmi, prípadne kombinujú oboje – a dostáva sa im tak služieb na mieru.

Najväčší benefit: pohodlnosť

Podľa údajov z krajín EÚ nakupoval prostredníctvom hlasového alebo textového sprostredkovania už každý piaty spotrebiteľ. Štúdia konštatuje, že – napriek množstvu hlasových asistentov či asistentiek

Dnes do vzťahu obchodníka a spotrebiteľa vstupujú komunikačné automaty.

a smart reproduktorov – hlasové ovládanie a s ním aj konverzačná podoba obchodu ešte zďaleka nedosiahli svoj potenciál. Spotrebiteľia v mnohých prípadoch vyjadrili svoje obavy v súvislosti s celkovou úrovňou zabezpečenia, predovšetkým v oblasti elektronického obchodu. Podľa inej nedávnej štúdie – The 2018 Global Fraud and Identity Report – spoločnosti Experian je pre spotrebiteľov nedostatočne zreteľné zabezpečenie dôvodom číslo jeden, aby upustili od elektronickej transakcie.

Spotrebiteľia si navyše cenia pohodlnosť použitého riešenia a miera naplnenia ich očakávaní bude mať zásadný význam pre masové rozšírenie konverzačnej podoby obchodu. Firmy okrem priameho kontaktu so zákazníkom môžu

komunikačné automaty (chatboty) využívať aj na odosielanie potvrdenia objednávok, oznámenia o odosielaní a doručení tovaru alebo tiež na riešenie problémov v oblasti zákaznických služieb.

Na prahu evolúcie

V poslednej dobe sa hlasové ovládanie digitálnych technológií dostáva stále viac do popredia a konverzačná podoba obchodu tak stojí na prahu výraznej evolúcie. Stále však ide o trhový príležitost, ktorá v nasledujúcich rokoch zažije exponenciálny rast. Podľa OC&C, spoločnosti poskytujúcej strategické poradenstvo, dosiahne do roku 2020 v Spojených štátoch hodnota nákupov realizovaných prostredníctvom hlasového ovládania vyše 40 miliárd dolárov (vo Veľkej Británii 5 miliárd), čo bude predstavovať šesť, resp. tri percentá všetkých výdavkov za online uskutočnené nákupy.

Hlas ako užitočný obchodný kanál si ešte potrebuje získať dôveru.

Aby nakupovanie pomocou hlasu mohlo svoju príležitosť využiť, vyžaduje jeho dostatočné rozšírenie, na jednej strane, dôveryhodnosť a, na druhej strane, jednoduché a pohodlné používanie. Ďalšou

nutnou podmienkou je vznik potrebných partnerstiev medzi poskytovateľmi, nakoľko o úspechu platformy rozhoduje kvalita širšieho ekosystému. Majitelia značiek

Nákupy s využitím hlasu dosiahnu v USA v r. 2020 hodnotu 40 mld. \$.

a predajcovia musia spolupracovať, aby dokázali vzájomne prepojiť nové produkty a služby podporené potrebným zabezpečením a budovať dôveru v hlasové ovládanie ako užitočný obchodný kanál.

Jedinečná príležitosť

Ann Cairnsová, podpredsedníčka predstavenstva spoločnosti Mastercard, skomentovala výstupy štúdie takto: „Rýchly rast a inovácie v technológii hlasového ovládania majú reálny potenciál zmeniť – k lepšiemu – spôsob, akým žijeme a nakupujeme. Hlasové ovládanie firmám prináša jedinečnú príležitosť, ako ponúknuť rýchlejšie, jednoduchšie a pohodlnejšie nakupovanie. Je však nevyhnutné postupovať zodpovedne pri určovaní miery. Technológie hlasového ovládania musia prinášať zabezpečené a dôveryhodné možnosti s hmatateľným prínosom.“

ZM

Foto: Pixabay

Podpora slovenských dodávateľov prináša výsledky

Spoločnosť Kaufland na pulloch svojich predajní dlhodobo ponúka kvalitné produkty slovenského pôvodu.

Svedčí o tom aj júlový prieskum agentúry GfK, podľa ktorého svojím priemerným počtom vystavení domácich produktov na pulloch (5 508) viac ako dvojnásobne prekročila slovenský priemer (2 626).

Všeobecne zamerané projekty

„Naším zákazníkom sa neustále snažíme prinášať čo najkvalitnejší a najširší

sortiment, ale súčasne dbáme na podporu slovenských výrobcov, napríklad cez náš projekt s lokálnymi dodávateľmi,“ hovorí Richard Bendík, riaditeľ nákupu spoločnosti. V rámci tohto projektu Kaufland aktuálne spolupracuje s 54 výrobcami regionálneho sortimentu z celého Slovenska. Projekt, ktorého cieľom bolo rozšírenie produktového portfólia a spestrenie ponuky ešte väčším výberom produktov poctivého slovenského potravinárskeho remesla, tak neustále prináša pozitívne výsledky.

A to nie je všetko. Tento rok prišla spoločnosť na trh s novým, čisto slovenským produktovým radom – Z lásky k tradícii. Prináša tradičné, poctivé výrobky od našich dodávateľov.

Zelenina, ovocie, mäso

Kaufland sa zamerail aj na užšiu spoluprácu so slovenskými dodávateľmi ovocia a zeleniny. Vlni ponúkol zákazníkom viac než 50 mil. kg čerstvých produktov, pochádzajúcich zo skleníkov, sádov či poli cca 200 domácich pestovateľov.

„Domácu produkciu sa snažíme povzbudiť rôznymi spôsobmi. Najnovšie je to

podpora stopercentného slovenského hovädzieho mäsa. Veríme, že čoskoro sa nám podobná vec podarí aj s bravčovinou,“ informuje R. Bendík.

Podľa agrozoznamu definovaných sortimentných skupín mal obchodný refazec Kaufland v prvom polroku 2018 podiel domácich výrobkov na predaji 52,3 %. Navyše, podarilo sa mu medziročne zvýšiť počet slovenských dodávateľov o viac ako 10 %. V tejto stratégii chce pokračovať aj naďalej.

LM

Foto: Kaufland

Účinnější ochrana obchodu

V lete prijala Európska únia nové, prísnejšie a modernejšie nástroje na ochranu obchodu. Po novom môže v niektorých prípadoch uložiť vyššie cla, a to vďaka zmene „pravidla nižšieho cla“. Bude sa to týkať všetkých antisuvenčných a antidumpingových konaní o dovoze výrobkov, vyrobených s použitím surovín a energie, dodávaných za umelo nízku cenu. Novými pravidlami sa tiež skrátilo 9-mesačné obdobie prešetrovania na uloženie predbežných opatrení o dva mesiace, čo urýchľuje a stransparentňuje celý postup. Prínosom pre podniky bude systém včasného varovania, ktorý ich upozorní na uloženie predbežných ciel. Vďaka tomu sa budú môcť prispôbiť novej situácii. EK podporí menšie a stredné podniky prostredníctvom osobitnej asistenčnej služby, ktorá im uľahčí účasť na konaní na ochra- nu obchodu.

Zmeny zvyšujú predvídateľnosť systému pre európske spoločnosti a zároveň zohľadňujú prísne environmentálne i sociálne normy, platné v EÚ. Nové pravidlá predstavujú prvé zásadné prepracovanie antidumpingových a antisubvenčných nástrojov EÚ za posledných 15 rokov. Sú výsledkom takmer päťročného úsilia, vrátane rozsiahlych konzultácií s mnohými zainteresovanými stranami a rokovanií s Európskym parlamentom a Radou.

IL

Okrúhle výročie

Spoločnosť Billa začala svoje podnikanie u nás v novembri 1993, kedy otvorila prvú filiálku na Slovensku. Oslavuje teda 25-ročné pôsobenie na našom trhu. Počas štvrtstoročia tu preinvestovala takmer 525 mil. € a otvorila 150 predajní. Zároveň sa stala významným zamestnávateľom s viac ako 5 300 pracovníkmi.

„Počas najbližších rokov plánujeme mať

200 predajní. Na Slovensku vidíme priestor na ďalší rast; sú mestá, ktorým sme sa z hľadiska expanzie ešte nevenovali, a teraz je vhodný čas sa na ne pozrieť,“ hovorí generálny riaditeľ spoločnosti Dariusz Bator. Refazec za posledných päť rokov otvoril 22 predajní a radí sa medzi najrýchlejšie rastúce maloobchodné siete.

KK

Neodolateľná ponuka

„Milujem to, čo robím, ale neznášam, keď to musím niekomu PREDÁVAŤ...“

Patrite k ľuďom, ktorí majú znalosti, schopnosti, snahu aj úprimnú túžbu zákazníkom pomôcť, ale keď si predstavia stáť niekomu tvárou v tvár a ponúkať mu vlastné služby, radšej zotrávajú v nudnom zamestnaní bez pocitu sebarealizácie? Alebo ste podnikateľ, ktorý vie, že so svojimi kvalitnými a potrebnými produktmi by mohol dosiahnuť oveľa viac, ale nedokáže ich predať v dostatočnom množstve? S takouto situáciou sa stretne – minimálne vo svojich predajcovských začiatkoch – prevažná väčšina ľudí. Len málokto sa narodil ako geniálny komunikačný talent alebo výchovou v rodine získal schopnosť prirodzene a bez ostychu čosi predať. Verte – aj

Efektívna komunikácia nie je len vecou talentu; dá sa aj naučiť.

tí najúspešnejší predajcovia museli na začiatku prejsť procesom učenia a čudovali by ste sa, že oveľa viac než talent zavážili ich zafatá vytrvalosť, pracovitosť a ochota skúšať to znova.

Predaju pomohol internet

On-line prezentácia takisto vyžaduje poctivú prácu, trpezlivosť a znalosť určitých princípov, ale odbúrala to, čoho sa ľudia báli asi najviac – strach z odmietnutia. Keď si spomeniem na svoje začiatky, telefonovanie potenciálnym záujemcom ma budilo aj zo sna. Uvoľniť zovreté hrdlo, oslovíť cudzieho človeka, dohodnúť si schôdzku – to bol prvý a často najťažší krok, po ktorom sa už dýchalo oveľa lepšie.

Aj keď som obavy neskôr prekonala, predajný rozhovor nepatril k tým stránkam mojej práce, ktoré by ma tešili. No vybudovanie webstránky, profilov na sociálnych sieťach, rozsiahla PR práca na internete mi pomohli získavať kontakty priamo na ľudí, ktorí moje služby potrebovali a chceli. Žiadne presviedčanie, proseňie či lákanie, žiadne predajné triky a už vôbec nie otravné podliezanie. Veď keď

vám niekto zavolá, že by sa s vami rád stretol, pretože potrebuje zvýšiť efektivnosť svojich marketingových aktivít, odvíja sa rozhovor úplne inak a je takmer vždy príjemný.

Avšak aj na internete treba dodržať správne nástroje predaja a princípy komunikácie. Našťastie existuje veľa dobrých kurzov, ktoré vám pomôžu zlepšiť sa. Vytrvalosť a nasadenie sa potom stanú skôr vašou konkurenčnou výhodou. Aj keď už nebudete nútení oslovovať ľudí bez výberu, nestiahnite sa do ústrania a neschovávajte sa za stenu sociálnych médií. Pri každej príležitosti komunikujte s ľuďmi, zaujímajte sa o nich a občas si nenásilne precvičte prezentačné schopnosti. Aj rozprávanie pred auditióriom sa opakovaním dá vynikajúco nacvičiť.

Čo by vo vašej prezentácii nemalo chýbať?

Keby som mala vybrať jedinou vec, bola by to „ponuka, ktorá sa neodmieta“. Nie, nemusíte si vybavovať zbrojný pas ani opäť čítať Krstného otca. Stačí, keď sa zamyslíte nad tým, čo vaši zákazníci hľadajú a oceňujú, čo ich presvedčí o vašej kompetencii, vzbudí dôveru a napokon aj túžbu spolupracovať práve s vami. Nehovorte zbytočne, akým spôsobom vyriešite problémy klientov. Zamerajte sa na to, čo im vaša služba prinesie, aké starosti si ušetria, aké výhody získajú, ako sa zmení ich život, keď prijmú vašu pomoc. Či bude vaša spolupráca spočívať v osobných stretnutiach, elektronickom kontakte či inej forme, to stačí len stručne vysvetliť.

Základný produkt „oslaďte“ výhodou, ktorú získajú, ak zareagujú rýchlo. Práve takýto bonus vás môže odlišiť od konkurentov. Mal by však mať hlavu aj päť, súvisieť s vašou hlavnou službou a byť pre zákazníkov užitočným i výhodným. Všimnite si aj druhú časť vety: „... ak zareagujú rýchlo“. Časové ohraničenie či obmedzenie určeného počtu záujemcov vytvorí jemné pnutie: zákazník pocíti, že by mal konať, pretože daná výhoda tu nebude dlho. Nie je to o presviedčaní či nátlaku – ten by vyvolal skôr opačnú reakciu. A čo ešte? Predsa informácia, ako má záujemca ďalej postupovať, ak sa rozhodol zvoliť si za obchodného partnera práve vás! Dajte mu to najavo zrozumiteľne a jednoducho – výzvou na vyplnenie

objednávkového formulára, zaslanie kontaktu či inú reakciu.

Nezaspíte dobu

Aj keď sa naučíte využívať výhody internetu, zmierte sa s tým, že pravidlá sociálnych sietí určujú ich vlastníci a po rôznych technických zmenách môže zobrazenie vašej firmy vo výsledkoch vyhľadávania náhle klesnúť. Tieto úpravy a trendy musíte sledovať, prípadne spolupracovať s niekým, kto to dokáže robiť za vás.

Vhodná ponuka výhod, bonusov a iných benefitov vie prilákať záujemcov.

Ešte lepšie je, ak svoju komunikáciu budete viacermi spôsobmi a zákazníkov oslovujete a získavate aj inou než elektronickou cestou. Môžete si budovať pozíciu odborníka vystupovaním na konferenciách, dôsledne pestovať kontakty z podnikateľských stretnutí, vydávať užitočný newsletter, udržiavať pravidelný kontakt s existujúcimi zákazníkmi. Jednoducho čokoľvek, čo sa vám osvedčilo a vo vašej brandži funguje.

Jana Škutková
www.marketingovo.sk
Ilustračné foto: Freeimages

zdravie a život

Kĺby – čo ste o nich nevedeli	56
Choroba, ktorá berie dych Ako žiť s chronickou obštrukčnou chorobou pľúc	57
Chrípku treba vyležať	58
Ako dlho žijeme v zdraví	60
Európa proti jednorazovým plastom Zákazy, obmedzenia a regulácie plastových výrobkov	61
Naše vína vo Francúzsku	62
Domáca zelenina Zemiaky, cibuľa a cesnak z Kráľovej pri Senci	64

Kĺby – čo ste o nich nevedeli

Kĺby tvoria súčasť pohybového aparátu tela. Nosia nás počas celého života, preto je dôležité, ako sa o ne staráme.

Rovnakú pozornosť, akú im venujeme, nám totiž vracajú pri každodennom pohybe. Patrite k tým, ktorí každý deň vstávajú s bolesťami – alebo naopak, poctivo cvičia a cítia sa fit?

Sedavé zamestnanie

Pri ňom trpí chrbtica najviac. Bolesť, ktoré v dôsledku dlhodobého sedenia vznikajú, zasahujú najmä krížovú oblasť. Výnimkou nie je ani šija a záhlavie, a to najmä pri fixovanom postavení tela a krku v jednej polohe. Ak je telo pri sedení zavesené, takpovediac, na chrbtici, utláčajú sa platničky a stavce a taktiež aj vnútrobrušné orgány. Dôležité je meniť polohy aj pohyb. Zároveň treba sedieť správne: stolička má byť zasunutá čo najbližšie k stolu, aby ste na nej sedeli celým zadkom.

V zamestnaní dlho sedíte? Stoličku majte čo najbližšie k stolu.

Na správne držanie tela je nutné posilňovať svalstvo. To by malo byť pri sedení primerane napäté, aby došlo k uvoľneniu brušného tlaku. Zníži sa tak aj tlak na vnútorné orgány a platničky chrbtice. Zabúdať sa nesmie ani na kolená, ktoré by mali byť v pravom uhle, a chodidlá opreté na zemi.

Aké športy pomôžu?

Kĺbom veľmi prospievajú pravidelné a dlhé prechádzky, trebárs také, ktoré absolvujú psičkári so svojimi miláčikmi každý deň. Naopak, nárazové cvičenia a záfaže na ne vplývajú negatívne, rovnako aj to, ak telo nemá dostatočný čas na oddych – napríklad keď cez víkend ťažko manuálne pracujeme. To isté platí i o prudkých a extrémnych zmenách teplôt: zle na ne pôsobí tak prílišná horúčava, ako aj prehnaná zima. Ak beháte, je dobré vedieť, že napríklad beh po asfalte môže kĺby poškodiť.

Ktoré kĺby sú najviac ohrozené

Vysoké opätky by ste rozhodne nemali nosiť do práce dennodenne, ale len príležitostne – do divadla či na iné občasnú akcie. Vhodnejšie sú nízke topánky. Podpätky vás totiž nútia stavať sa na špičky, čím podsadzujete panvu. Mení sa tak jej postavenie a ovplyvňuje zakrivenie chrbtice, čo zvyšuje záťaž platničiek. Problematická nie je iba chrbtica, hoci najmä tá krížová patrí ku kĺbom, s ktorými majú ľudia najväčšie problémy. No v ohrozenej skupine sú aj koleno, rameno, členok a bedrový kĺb.

Škodlivé sú prudké zmeny teplôt i nárazová námaha.

Často zanedbávanou časťou tela sú zápästia. Je potrebné pravidelne ich precvičovať krúživými pohybmi – najmä ak dlhšie pracujete s počítačovou myšou. Úplne zriedkavé nie sú ani problémy dlhodoobej fixácie dlane v jednej polohe. V tomto prípade, okrem cvičenia, odporúčam zápästie podložiť.

Buďte aktívni

Tak ako – našli ste správny spôsob, ako sa lepšie starať o svoje kĺby? Zahodte do kúta obuv s vysokými opätkami a radšej zvoľte plochšiu podošvu. Nezabúdajte spevňovať chrbát a cvičiť ruky. Ak dovoli počasie, počas víkendy vybehnite niekam na bicykli. Alebo si zaplávajte v krytom bazéne. Veď zimné počasie nemôže byť prekážkou pohybu a zdravia.

MUDr. Tomáš Jakubík, ortopéd
Clinica Orthopedica, Foto: Pixabay

Choroba, ktorá berie dych

Chronická obštrukčná choroba pľúc (CHOCHP) je štvrtou najčastejšou príčinou smrti. Každoročne zabíja viac ľudí ako rakovina pľúc a prsníka dohromady.

Dá sa jej účinne predchádzať a aj ju liečiť, no poškodenie, ktoré na pľúcach spôsobí, je už nezvratné. Kľúčové sú preto včasná diagnostika a spolupráca pacienta pri liečbe.

Nenápadný začiatok

CHOCHP je progresívne pľúcne ochorenie, pri ktorom dochádza k zúženiu dýchacích ciest a obmedzeniu prietoku vzduchu. Vytvára sa počas mnohých rokov. Počiatkové prejavy bývajú mierne, začína nenápadne a podobne ako bežné prechladnutie či zápal priedušiek. Chorý si na ne spočiatku zvykne, preto nevyhľadá lekára. Výrazné problémy sa objavujú až v neskorších štádiách, keď človek sa často dostane k odborníkovi v závažnom stave. Viac ako polovica pacientov má v čase stanovenia diagnózy stredne ťažkú formu choroby a ich pľúca sú výkonné na menej ako 60 %. Vtedy sú už mimoriadne náročné aj bežné každodenné činnosti, ako ustielanie postele, obliekanie, obúvanie ponožiek a topánok, nehovoriac o chôdzi po schodoch. Chorý zápasí najmä s dýchavicou, plytkým dýchaním, kašľom, hlienmi, môže mať sipot či pískanie na hrudníku; s postupom ochorenia ho trápi stále intenzívnejšia únava či modranie koncových častí tela.

Pre pacientov sú mimoriadne zapaľujúce a nebezpečné tzv. exacerbácie – náhle, intenzívne záchvaty prepuknutia príznakov, ktoré môžu ohroziť život a často si vyžadujú hospitalizáciu.

„Ako dôsledok pretrvávajúceho zápalu v organizme sa nezriedka pridružujú aj sprievodné choroby ako srdcovocievne problémy, cukrovka, osteoporóza, anémia, ale aj depresia, ktorou trpí viac ako 40 % ľudí s CHOCHP,“ upozorňuje MUDr. Marta Hájková, hlavná odborníčka MZ SR pre pneumológiu a ftizeológiu.

Varovné štatistiky

Kým v roku 1990 bola CHOCHP celosvetovo šiestou najčastejšou príčinou úmrtia,

Exacerbácia si vždy vyžiada akútnu hospitalizáciu.

v súčasnosti je na 4. mieste a o dva roky bude už asi na treťom. Jej výskyt vo vyspelých krajinách neustále rastie. Postihuje asi 12 % obyvateľstva sveta, v roku 2010 to bolo 384 miliónov ľudí. Každý rok si vyžiada asi 3 milióny obetí.

Na Slovensku sa na ňu lieči takmer 80-tisíc pacientov; najviac v Prešovskom (15 800) a najmenej v Bratislavskom kraji. Choroba postihuje najmä ľudí po štyridsiatke, pričom viac ako polovica

Genetické faktory spôsobujú len jeden zo sto prípadov CHOCHP.

pacientov (54 %) je vo veku do 65 rokov. V minulosti sa týkala najmä mužov, dnes sa výskyt u oboch pohlaví vyrovnáva. „Vplyv má na to stúpajúci počet fajčiarok, ale i to, že dýchacie cesty žien sú na škodlivé účinky dymu citlivejšie,“ konštatuje pneumologička MUDr. Helena Leščištinová. Dodáva, že podľa odhadov 30 – 70 % pacientov o svojom ochorení vôbec nevie, a teda sa ani nelieči.

Liečba

Aj keď sa CHOCHP nedá vyliečiť, včasná diagnostika, individuálny prístup a správna liečba môžu pacientovi priniesť veľa rokov kvalitného života. Škody, ktoré už v dýchacích cestách vznikli, sa nedajú napraviť, preto čím skôr sa pacient dostane k odborníkovi, tým lepšia je jeho prognóza. „Cieľom liečby je zmieriť príznaky, zlepšiť záťažovú toleranciu a zdravotný stav pacienta, znížiť riziko exacerbácií,

spomaliť progres ochorenia a tiež znížiť úmrtnosť,“ vysvetľuje M. Hájková. Príčinou, prečo na túto chorobu zomiera toľko ľudí, teda nie je nedostupnosť liečby, ale skôr neskorá diagnostika a nespôsobnosť chorých. Lekári vedia, že by im mohli pomôcť, no sú bezmocní, pokiaľ za nimi pacient nepríde alebo keď predpísanú liečbu nerešpektuje.

Základom liečby sú tzv. bronchodilatanciá, ktoré uvoľňujú svalstvo dýchacích ciest a rozširujú ich. Podávajú sa prostredníctvom inhalátorov. K najmodernejším liekom patria kombinované preparáty, ktoré spájajú dve alebo aj tri látky s rôznym mechanizmom účinku. Tie sa užívajú len raz za 24 hodín, čo pacientom uľahčuje správne a pravidelné užívanie. Majú rýchly nástup účinku a výraznejšie znižujú príznaky ochorenia. Bronchodilatačnú liečbu môžu dopĺňať protizápalové lieky, znižujúce riziko akútnej exacerbácie. Štúdie tiež naznačujú, že by mohli spomaľovať dlhodobý pokles pľúcnych funkcií a znížiť riziko celkovej úmrtnosti.

Nefajčite

Až 80 % prípadov choroby spôsobuje fajčenie. Závislosť od tabaku považuje WHO za globálnu pandémiu – až tretina svetovej populácie nad 15 rokov totiž fajčí, pričom 9 z 10 fajčiarov začne pred 18. rokom života. To je zároveň príčinou, prečo výskyt ochorenia rastie u čoraz mladších ľudí. Odborníci predpovedajú rast aj v najbližších rokoch – okolo roku 2030 bude na CHOCHP ročne zomierať až 4,5 milióna ľudí.

EZ
Obrázok: Pixabay

Chrípku treba vyležať

Chrípka je časté, vysoko nákazlivé, rýchlo sa šíriace infekčné ochorenie dýchacích ciest. Prenáša sa kvapôčkovou formou.

Zdrojom je chorý človek v akútnom štádiu, pričom chorobu ďalej šíri vzduchom, konkrétne infekčným aerosólom vznikajúcim pri kašli a kýchaní. Zriedkavo dochádza k prenosu aj nepriamo – kontaminovaným predmetmi či rukami. Vstupnou bránou sú horné dýchacie cesty a spojivky.

Kedy a čo útočí

Sezóna chrípky na severnej pologuli trvá obvykle od začiatku októbra do konca apríla. Obdobie nákazlivosti, teda doba, kedy sa od chorého môžu nakaziť ľudia v jeho okolí, je 3 – 5 dní od vzniku príznakov u dospelých a do 7 dní u malých detí. Najvyššia nákazlivosť je na začiatku ochorenia.

Chrípkou sa možno nakaziť viackrát za sezónu, lebo vírus je rôznych typov.

Pôvodcom je vírus chrípky, ktorý môže byť typu A, B alebo C. Kým prvý bol izolovaný aj zo zvierat, ostatné dva vyvolávajú infekciu len u človeka.

Vírus A sa vyznačuje veľkou premenlivosťou. Má niekoľko typov a subtypov, v jeho označení sa tiež uvádzajú miesto, poradie a rok izolácie. Vírus B je oveľa stabilnejší, jeho označenie neobsahuje subtypový kód.

Cirkulácia vírusov chrípky sa počas roka sleduje na celom svete a podľa nej Svetová zdravotnícka organizácia určuje obsah očkovacích látok pre nasledujúcu chrípkovú sezónu. Vírus často mení vlastnosti a takmer každú sezónu kolujú v populácii iné jeho typy.

Riziko komplikácií

Príznaky chrípky nastúpia náhle z plného zdravia, sprevádzané vysokou teplotou (aj 38 °C). Sú to bolesti kĺbov, svalov, hlavy – často za očami. Typickým prejavom

je suchý, dráždivý kašeľ; zavše sa objaví zimnica a triaška, po 48 hodinách aj nádcha a bolesť hrdla. Ak nevzniknú komplikácie, príznaky po 3 – 5 dňoch odznejú, hoci únava a slabosť môžu pretrvávajú dlhšie. K úplnému uzdraveniu obvykle dôjde do dvoch až štyroch týždňov.

Ide o vírusové ochorenie, takže antibiotiká sú neúčinné.

Niekedy môže mať chrípka vážny priebeh s komplikáciami. Vírus naruší a oslabí sliznicu dýchacích ciest, čo uľahčuje prienik baktériám. Takže súčasne s vírusovou infekciou – alebo v nadväznosti na ňu – vzniká aj bakteriálny zápal ucha, prínosových a čelových dutín, nosa, priedušiek alebo pľúc.

Vysoké riziko závažných komplikácií chrípky majú starší ľudia, pacienti s chronickými ochoreniami pľúc, srdca a ciev či

s poruchami metabolizmu, osoby s oslabenou imunitou, tehotné ženy a malé deti. Komplikácie často vyžadujú hospitalizáciu a môžu až ohroziť život.

Diagnostika a liečba

Lekár zvyčajne určuje diagnózu na základe klinických príznakov. Potvrdiť vírus chrípky umožňujú laboratórne testy z výterov hrdla alebo nosa. Taktiež je možné dokázať vzostup protilátok v krvi. Testy sa však nerobia pri každom ochorení.

Liečba je symptomatická, v kompetencii klinických lekárov. Spočívajú v zmierňovaní príznakov podávaním liekov na zníženie telesnej teploty, proti kašľu, bolesti hlavy, zápalu dýchacích ciest. Antibiotiká sa bežne nepredpisujú, pretože voči vírusu chrípky sú neúčinné. Používajú sa iba pri sekundárnej bakteriálnej infekcii. Za dôležité opatrenia sa považujú zvýšený príjem tekutín, vitamínov a pokoj na lôžku. Ochorenie by sa v žiadnom prípade nemalo prechodiť, je potrebné ho vyležať. Časť pacientov však môže pociťovať únavu a malátnosť ešte niekoľko dní, ba týždňov po ústupe choroby.

Čo je dobré vedieť

Z hľadiska ďalšieho šírenia infekcie je dôležité, aby chorí obmedzili kontakt s ostatnými, aj keď majú len ľahké príznaky chrípky. Mali by používať jednorazové papierové vreckovky, po použití ich zahodiť a umyť si ruky.

Najlepšou prevenciou je očkovanie; odporúča sa najmä ľuďom s vysokým rizikom vzniku komplikácií. Vakcínu hradia všetky zdravotné poisťovne, podáva ju všeobecný lekár.

V SR na následky chrípky ročne zomrie 800 ľudí.

Vírus chrípky preživa na odevu, papieri, vreckovkách 8 až 12, na hladkých povrchoch dokonca až 48 hodín. Preto je dôležitým preventívnym opatrením umývanie rúk.

Chorobu nezastaví ani mráz, pretože vírusu vyhovuje zimné počasie. Chrípka má tendenciu prerásť do epidémie zväčša na prelome januára a februára.

ÚVZ SR
Foto: PPN

Laboratórium pohybu

Synchronizované meranie celého skeletálneho systému ľudského tela otvára nové možnosti klinickej aplikácie – od medicíny až po tréningovú terapiu v rámci športového výskumu.

Laboratórium pohybu DIERS 4Dmotion Lab je jediným zariadením svojho druhu na Slovensku. Nájdete ho v priestoroch košickej Polikliniky Východ. Šéfuje mu ortopéd a rekonštrukčný chirurg Ján Sekáč.

• Pán doktor, čo je základom laboratória?

Špecifický merací optický systém DIERS formetric, vyvinutý na nemeckých univerzitách, ktorý sa v Nemecku aj najviac používa. Technológia merania je založená na fyzikálnom princípe „Moiré topografie“ a optickej triangulácie. V poslednej dobe sa nazýva aj video-raster-stereografia. Má európsky i americký patent.

• Čo všetko možno touto technológiou sledovať?

Zakrivenia chrbtice, postoj, sklon panvy, os dolných končatín a distribúciu tlakov na ploškách chodidiel. Potom vieme zhodnotiť skoliózu, chybné držanie tela, odhaliť diskrepancie v dĺžke končatín, analyzovať správny postoj, jeho zmeny a s tým

Laboratórium vie pomôcť v prevencii preťaženia a poškodenia pohybového aparátu.

súvisiace bolestivé syndrómy, vertebrálne bloky, artrózy, problémy s temporomandibulárnym kĺbom. V čase hodnotíme hyperaj hypokyfózu a lordózu, poruchy kinetiky a statiky chrbtice, postavenie, šikmost a rotácie panvy, dolných končatín, osové vybočenia kĺbov dolných končatín, asymetrie v zaťaženi nôh a ďalšie.

• Aké sú konkrétne výstupy vyšetrenia?

Výstupom je ucelená analýza pohybového

MUDr. Ján Sekáč – pôsobenie

1996 až 2007 – Klinika ortopédie a traumatológie pohybového aparátu (ortopéd-operatér)
1997 až 2007 – Univerzitná nemocnica L. Pasteura (replantačný tím)
od 2007 – Orto-Via, s. r. o.
od 2007 – Klinika plastickej & estetickej chirurgie
od 2009 – Poliklinika Procure (operačná liečba v ortopédii)
od 2017 – Pohybové laboratórium

aparátu. Na jej základe navrhujeme terapeutické riešenie, priamo zamerané na individuálny problém. Môže ísť napríklad o liečebnú rehabilitáciu, úpravu tréningového plánu, individuálne korekčné, prípadne 3D ortopedické, diabetické alebo športové vložky, ale aj ortézy a iné zdravotné pomôcky.

• Ako vyšetrenie prebieha? Je časovo náročné?

Pacient stojí alebo chodí na 3D simulačnej plošine alebo tenzometrickom páse (pedogaite). Svetelný projektor premieta čiary rastra na jeho telo, čo zaznamenávajú kamerové jednotky. Vlastne ide o svetelnú projekciu fotografovania. Počítačový systém zanalyzuje líniové zakrivenia tela, digitálne ich spracuje a následne z nich vytvára trojrozmerný (3D) obraz povrchu tela. Môžeme ho prirovnať k virtuálnemu modelu tela – chrbtice, panvy. Možné je i spracovanie v čase – 4D. Vyšetrenie trvá niekoľko sekúnd až minút.

• Kto všetko ho môže absolvovať?

Deti, dospelí, športovci, široká verejnosť – každý, kto má nejaké ťažkosti. Procedúra je bezkontaktná, nebolestivá a úplne bezpečná aj pre tehotné ženy či dojčiacu

matku, pretože ide o vyšetrenie svetlom a systémom kamier. Žiadne röntgenové žiarenie.

• Ako vyzerajú praktické výsledky vašej práce?

U detí už pri prvých krôčikoch môžeme odhaliť rôzne asymetrie, deformity. Správnou liečbou a sledovaním vieme predísť ich výraznejšiemu rozvoju. Podobne aj v predškolskom veku. Starším klientom pomôžeme zmierniť ťažkosti, poradiť im. U športovcov vieme predchádzať preťažčeniam, opotrebeniu pohybového aparátu i úrazom. Cielenými radami dokážeme zlepšiť ich výkon a výdrž.

• Čo predchádzalo, v odbornom zmysle, vzniku laboratória?

Pred 11 rokmi sme spolu s manželkou založili spoločnosť Orto-Via. Naša ortopedická ambulancia od začiatku pracovala s modernými materiálmi, v esteticky príťažlivo zariadenom priestore. Prišli sme si, aby sa tam pacienti cítili dobre. V diagnostike a liečbe ochorení pohybového aparátu sme sa chceli priblížiť najmodernejším metódam, inovovať. Počnúc liečbou vlastnou krvnou plazmou, biokolagénom, kyselinou hyalurónovou, ich presnou a cieľenou aplikáciou pod USG navigáciou cez zdokonalenie diagnostiky a liečby ochorení nohy, používanie titanových materiálov pri operáciách končatín až po certifikáciu v odboroch podiatria (zaoberá sa diagnostikou a liečbou ochorení nôh) a manuálna medicína. A v snahe nezaostáť za svetom sme vlni vybudovali aj Laboratórium pohybu DIERS 4Dmotion Lab (pozri www.ortovia.sk).

VN

Foto: Orto-via

Ako dlho žijeme v zdraví

Ako by ste zhodnotili kvalitu svojho života? Odpoveď nie je vôbec jednoduchá, no zároveň je veľmi subjektívna.

Kvalitu života si všetci isto spájame s úrovňou zdravotníctva, dostupnosťou zdravotných služieb, dĺžkou života a taktiež s vekom, ktorého sa dožívame v zdraví. Položme si teda dve základné otázky: Aká je očakávaná dĺžka života slovenských žien i mužov? Obyvatelia ktorej krajiny si užijú najviac rokov v zdraví? Porovnaním s ostatnými členmi Európskej únie môžeme zhodnotiť, ako na tom vlastne sme.

Slovenky 81, Slováci 74

Očakávaná dĺžka života žien pri narodení je u nás necelých 81 rokov. Na prvý pohľad veľmi pekné číslo, avšak patrí medzi najnižšie v EÚ. Menej sa ženská populácia dožíva len v 5 krajinách. Na dne sa nachádza Bulharsko so 78,5 roka. Z geograficky blízkych susediacich krajín nás predbehlo Rakúsko (o 3,5 roka), ale aj Česko a Poľsko (zhruba o 1,5 roka). V západoeurópskych krajinách sa obyvatelky dožívajú viac, najlepšie je na tom Španielsko – cez 86 rokov. Je všeobecne známe, že muži žijú o niečo kratšie ako ich nežnejšie polovičky. Neplatí to len na Slovensku, ale vo všetkých európskych krajinách. Očakávaná dĺžka života slovenských mužov je zhruba o 7 rokov kratšia ako u žien. Priemerný európsky rozdiel medzi oboma pohlaviami je 5,4 roka.

Predpokladaná dĺžka života slovenských mužov pri narodení predstavuje necelých 74 rokov. V tomto prípade je krajinou s najnižším číslom Litva – len 69,5 roka. Naopak, najdlhší život sa očakáva u talianskych mužov, a to rovných 81 rokov. Rozdiel medzi týmito dvoma krajinami z opačných koncov rebríčka tak predstavuje až 11,5 roka. A ako je to u našich susedov? Najvyššieho veku sa dožívajú muži v Rakúsku a ČR (79, resp. 76 rokov). Takmer rovnako ako my sú na tom Poliaci, Maďari sa umiestnili za nami.

Žijeme z roka na rok dlhšie

Očakávaná dĺžka života za ostatné desaťročie sa u našich žien predĺžila o 2,3 roka, u mužov o 3,4 roka. Zaraďujeme sa

tak medzi TOP 10 krajín Európskej únie, v ktorých došlo za sledované obdobie rokov 2006 až 2016 k najvýraznejšiemu predĺženiu života.

Na čele rebríčka sa umiestnilo Estónsko, kde sa od roku 2006 vek dožitia žien zvýšil až o 3,6 roka, v prípade mužov dokonca takmer o 6 rokov. Na opačnom konci nájdeme Švédsko, kde sa život žien predĺžil len o rok a mužov o necelé 2 roky. Podobne sú na tom aj Nemecko, Holandsko či Francúzsko.

Medzi krajiny, v ktorých sa život obyvateľov za ostatných 10 rokov predĺžil najviac, patria práve tie menej vyspelé krajiny Únie – okrem Estónska aj ďalšie pobaltské štáty, Rumunsko, Slovinsko, Poľsko, Malta, Cyprus a Slovensko.

Nielen vek, ale aj zdravie

Zaujímavý pohľad na kvalitu života ľudia poskytujú ukazovateľ „healthy life years“ – teda roky života v zdraví. Aj z tohto hľadiska sme na konci európskeho rebríčka. Slovenky (rovnako ako Fínky) sa v zdraví dožívajú len 57 rokov. Horšie sa umiestnilo už iba Lotyšsko s necelými 55 rokmi. Výrazne lepšie ako my sú na tom ženy u našich susedov – v Poľsku i ČR (cca 64 rokov).

Z najvyššieho počtu zdravých rokov (73) sa tešia Švédky. Nad sedemdesiatku je to ešte na Malte, mierne pod ňou v Írsku a na Cypre. Stojí za zmienku, že rebríček

života v zdraví nie je tak striktné rozdelený na vyspelé a nové krajiny Únie. Prikladom je Bulharsko, ktoré je síce v očakávanej dĺžke života žien na samom konci, ale v rebríčku „healthy life years“ patrí do prvej päťky.

Podobný je vývoj tohto indexu aj v prípade mužov. U nás dosahuje niečo vyše 56 rokov. V rebríčku sa pod nami umiestnili len pobaltské krajiny.

Rovnako ako pri očakávanej dĺžke života platí jedno pozitívum – že aj náš vek zdravého života sa predlžuje. Za ostatných 10 rokov Slovenky žijú v zdraví o cca dva a pol roka dlhšie, Slováci takmer o dva roky dlhšie.

Jana Glasová, analytička

Poštová banka

Foto: PPN

Očakávaná dĺžka života (v rokoch) a počet rokov v zdraví

Ženy	Muži	Ženy	Muži
Španielsko 86,3	Taliansko 81,0	Švédsko 73,3	Švédsko 73,0
Francúzsko 85,7	Švédsko 80,6	Malta 72,4	Malta 71,1
Taliansko 85,6	Malta 80,6	Írsko 69,8	Taliansko 67,6
Luxembursko 85,4	Španielsko 80,5	Cyprus 68,8	Cyprus 67,5
Cyprus 84,9	Cyprus 80,5	Bulharsko 67,5	Írsko 67,3
Malta 84,4	Luxembursko 80,1	Nemecko 67,3	Španielsko 65,9
Fínsko 84,4	Holandsko 80,0	Taliansko 67,2	Nemecko 65,3
Priemer EÚ 83,6	Priemer EÚ 78,2	Priemer EÚ 64,2	Priemer EÚ 63,5
Chorvátsko 81,3	Slovensko 73,8	Slovinsko 57,9	Slovinsko 58,7
Slovensko 80,7	Estónsko 73,3	Holandsko 57,8	Chorvátsko 57,1
Litva 80,1	Maďarsko 72,6	Portugalsko 57,4	Rakúsko 57,0
Maďarsko 79,7	Rumunsko 71,7	Rakúsko 57,1	Slovensko 56,4
Lotyšsko 79,6	Bulharsko 71,3	Fínsko 57,0	Litva 56,2
Rumunsko 79,1	Lotyšsko 69,8	Slovensko 57,0	Estónsko 54,4
Bulharsko 78,5	Litva 69,5	Lotyšsko 54,9	Lotyšsko 52,3

Zdroj: Analytický tím PB podľa údajov Eurostatu

Európa proti jednorazovému plastom

Objem odpadu v oceánoch a moriach stále narastá, pričom až 85 % tvoria plasty.

Európska komisia preto navrhuje nové pravidlá, zamerané na 10 druhov jednorazových plastových výrobkov, ktoré sa najčastejšie vyskytujú na európskych plážach a v priľahlých moriach.

Diferencovaný prístup

Pravidlá sú primerané a prispôsobené tak, aby priniesli čo najlepšie výsledky. Inými slovami, na rôzne výrobky sa budú uplatňovať rôzne opatrenia. Pokiaľ existujú dostupné a cenovo prijateľné alternatívy, predaj jednorazových plastových výrobkov bude zakázaný. Týka sa to plastových vatových tyčiniek, príborov, tanierov, slamiek, miešadiel a paličiek na balóny. Tie sa budú musieť vyrábať výlučne z udržateľnejších materiálov. Jednorazové plastové nádoby na nápoje budú povolené, len ak viečka a uzávery zostanú s nimi pevne spojené. Hygienické vložky, vlhčené utierky a balóny budú musieť mať jasné a štandardizované označenie s informáciou o negatívnom vplyve výrobku na životné prostredie a o prítomnosti plastov v ňom.

Ak však neexistuje priama alternatíva, opatrenie sa zameria na obmedzenie používania výrobku.

Úlohy štátom a výrobcom

Členské štáty budú musieť obmedziť používanie plastových pohárov a nádob na potraviny. Môžu napr. stanoviť vnútroštátne ciele zníženia spotreby, vytvoriť priestor pre alternatívne produkty na mieste predaja alebo zabezpečiť, aby sa plastové výrobky na jedno použitie neposkytovali zadarmo. Budú tiež povinné do roku 2025 zabezpečiť zber 90 % jednorazových plastových nápojových fliaš.

Výrobcovia budú povinní pomôcť pri pokrytí nákladov na nakladanie s odpadom a jeho čistenie a tiež prispieť na opatrenia zvyšujúce povedomie o jednorazových plastoch – ako sú potravinové nádoby, vrecúška a obaly (napr. zo zemiacových lupienkov a sladkostí), poháre a nápojové nádoby, tabakové výrobky s filtrami (napr. cigaretové ohorky), vlhčené utierky, balóny a ľahké plastové tašky. Podniky zároveň dostanú stimuly, aby vyvíjali menej znečisťujúce alternatívy týchto výrobkov.

Chceme mať náskok

Keď bude pre celý trh EÚ platiť jeden súbor pravidiel, európske podniky získajú konkurenčnú výhodu: budú môcť vytvárať úspory z rozsahu a byť konkurencieschopnejšími na rýchlo sa rozvíjajúcom globálnom trhu s trvalo udržateľnými výrobkami. Vytvorením systémov opakovaného použitia (napr. zálohovania) si môžu zabezpečiť stabilné dodávky kvalitných materiálov. Hľadanie

udržateľnejších riešení im pomôže zaistiť technologický náskok pred konkurentmi na svetovom trhu.

Navrhovaná smernica bude znamenať aj hospodársky prínos. Podľa odhadu napr. obmedzí emisie 3,4 mil. ton ekvivalentu CO₂, spotrebiteľom ušetri 6,5 mld. € a zabráni škodám na životnom prostredí, ktoré by do roku 2030 predstavovali 22 mld. €.

Plastový odpad končí v našom ovzduší, pôde, oceánoch i potravinách.

Plasty vo svetových moriach a oceánoch predstavujú veľký problém. V podobe mikroplastov, ktorých účinkov na zdravie nepoznáme, sa vzduchom, vodou a jedlom dostávajú do našich pľúc i na naše stoly. Riešenie je nevyhnutnosťou a môže priniesť nové príležitosti v oblasti inovácie, konkurencieschopnosti i tvorby pracovných miest. Nová legislatíva má v tom Európe pomôcť.

Samozrejme, európske riešenie predstavuje len zlomok globálneho problému. Ale ak tu vďaka novej legislatíve EÚ prevezme vedúcu úlohu, zaujme dobrú pozíciu v rámci skupín G7 a G20 pri napĺňaní cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.

IL

Foto: Pixabay

Naše vína vo Francúzsku

Značka Slovenské Vinice si získava stále väčšiu pozornosť francúzskych milovníkov kvalitného vína.

Prerazí s kolekciami slovenských vín v krajine vášnivých vinárskych gurmánov a lokálpatriotov, to je skutočný triumf. Ponúkajú ich nielen vychýrené michelinské reštaurácie, ale kúpiť si ich budú môcť už aj zákazníci známej francúzskej predajnej siete.

Úspech na Rivière

Už v minulom roku sa víno Slovenské Vinice Dunaj prvýkrát objavilo na menu karte marseillskej reštaurácie L'Épouse, ktorú zdobí jedna michelinská hviezda. Vína zo slovenských rodinných vinárstiev zaujali aj Lionela Levyho, šéfkuchára v jednom z najluxusnejších hotelov francúzskej Rivéry – InterContinental Hôtel Dieu v Marseille. Zoznámil sa s nimi vďaka uznávanému enológovi J.-D. Angibaudoovi, ktorý – spolu s ďalšími expertmi – vyberá vína do kolekcie Slovenské

Kolekciu Slovenské Vinice nájdete vo vybraných reštauráciách a hoteloch.

Vinice. Očarili ho tak, že na jar prišiel už druhýkrát na Slovensko a pripravil famózne francúzske menu v dokonalom spojení so slovenskými vínami. Vo svojej vyhlásenej kuchyni v čereňanskom kaštieli ho vtedy privítal známy slovenský šéfkuchár Marián Filo.

Menu ako koncert chutí

Koncom septembra zasa pozval L. Levy slovenského kolegu do michelinskej kuchyne reštaurácie Alcyone. Výsledkom bol kulinársky koncert pre štyri ruky, na ktorý prijali pozvanie zástupcovia radnice v Marseille a tiež hostia hotela. V štvorchodovom menu sa k parmezánovej krémovej polievke s vajcom podávalo víno Devín zo Strekova, k rolovanému pstruhovi s petržlenovou penou a korábom z cvikly zasa Rizling rýnsky z Dvorníkov v Malokarpatskej vinohradníckej oblasti. Srnčí chrbát, pečenú kačiaciu pečeň, hrušky

L. Levy a M. Filo

Slovenské Vinice je projekt, ktorý chce uľahčiť spotrebiteľom výber a priniesť im pod jednou značkou odborníkmi vybrané vína od vinárov z rôznych vinohradníckych oblastí Slovenska. Každý rok ponúka to najlepšie, čo sa u nás urodilo. Vína do jednotlivých kolekcii vyberá komisia odborníkov, predsedom ktorej je Jean-Daniel Angibaud.

s rozmarínom a šípkovou omáčkou hostia zapíjali Frankovkou modrou zo Štúrova. Ku koziemu syru čašníci nalievali Veltlínske zelené zo Šenkvice a dezert v podobe palacinky s mirabelkami v sirupe plnenými mandľovou pastou korunoval Tokajský Forditaš 2009.

Duo hviezdnych kuchárov pripravilo hosťom nezabudnuteľný gurmánsky zážitok. Vybrané vína z kolekcie Slovenské Vinice si návštevníci päťhviezdičkového

Ponuka našich vín v predajni Super U v Štrasburgu

hotela budú vychutnávať naďalej. V ponuke je lahodný Pinot Noir, výber z hrozna 2013, a Tokajský Forditaš 2009.

Nielen Marseille

„Úspech kolekcie slovenských vín vo Francúzsku, ktoré patri k vinárskym veľmociam, je veľmi cenný,“ s radosťou konštatuje Judit Šipekiová, manažérka značky Slovenské Vinice. „Fakt, že ich ponúkajú v známych reštauráciách ocenených michelinskou hviezdou, potvrdzuje ich výnimočnosť a kvalitu, na ktorú môže byť hrdí,“ dopĺňa.

Okrem marseillskej reštaurácie Alcyon si vínami zo Slovenských Viníc pripájajú hostia vo vybraných reštauráciách s dvoma „michelinkami“ – JY'S v alsaskom meste Colmar a Daddy Poule neďaleko Lyonu. Vo výhľade je spolupráca s ďalšími vychýrenými reštauráciami, a to nielen vo Francúzsku.

V ponuke reťazca Super U

Druhý veľký úspech preniesol Slovenské Vinice z prémiových reštaurácií do obľúbenej francúzskej obchodnej siete Super U. Stali sa exkluzívnou novinkou tradičného jesenného trhu vín Foire aux Vins 2018, ktorý každoročne priláka do

Kvalitné slovenské vína bodujú aj u Francúzov, hrdých na svoju vinársku tradíciu.

obchodných reťazcov a predajní s vínom tisícky zákazníkov. Vedenie reťazca chcelo tento rok ponúknuť niečo iné ako čilské, novozélandské či argentínske vína. Po ochutnávkach padla voľba jednoznačne na Slovenské Vinice.

Degustovali aj milovníci vína, hostia a zákazníci Super U priamo v predajni v Štrasburgu – napríklad Devín 2016, Chardonnay 2015 a Zwiegltrebe 2015 zo Strekovského rajónu, Hron 2016 z Orešian, Pinot Noir 2015 z Kráľovského Chlmca, Cabernet Sauvignon 2016 z Malokarpatskej vinohradníckej oblasti, Tokajský 6-putňový výber 2009 a mnohé ďalšie. „Délicieux,“ zhodnotili víno mnohí z nich.

EF

Foto: archív Slovenské Vinice

Rastlinná potrava – spôsob ako nasýtiť planétu?

Vegánstvo bolo spočiatku vnímané ako obmedzujúci životný štýl či extrémna ideológia ekoaktivistov. Dnes sa javí ako efektívny spôsob, ako nasýtiť zaľudnenú planétu.

Živočišna výroba je v porovnaní s rastlinnou náročnejšia na pôdu, financie, no zároveň je menej efektívna.

Produkcija náročná na vstupy

Podľa American Journal of Clinical Nutrition výroba mäsa z hospodárskych zvierat vyžaduje 17-krát väčšiu rozlohu pôdy, 14-krát viac vody a 10-krát viac energie ako výroba potravín pre vegánov. Napríklad na výrobu jedného litra mlieka sa spotrebuje 1 000 litrov pitnej vody. Zatiaľ čo určitá rozloha pôdy, využitá na pestovanie sóje, uživi až 60 ľudí, rovnaké množstvo pôdy, využitá pre kŕmenie dobytka, vystačí pre dvoch ľudí. Podľa zistení think-tanku Earth safe je potrebná rozloha pôdy na nasýtenie jedného vegána na rok 688 m²; pre vegetariána je to trikrát viac a v prípade mäsožravca až 18-krát viac. Približne 821 miliónov ľudí, teda jeden človek z deviatich vo svetovej populácii, nemal podľa OSN v roku 2017 dostatok potravín. V súčasnosti žije na Zemi sedem miliárd ľudí. Nasýtenie 10,5 mld., čo je odhadovaný počet obyvateľstva v roku 2050, si určite vyžiada zmenu potravinárskych postupov.

Ktoré krajiny sú vegánske?

Radikálny nárast záujmu o vegánstvo potvrdzujú viaceré štatistiky. Podľa

Sója - energeticky nenáročná plodina.

výsledkov Global data bolo v roku 2014 v USA len jedno percento vegánov, no v roku 2017 už šesťkrát viac. Vegánska komunita sa teda za tri roky rozrástla o 600%! Vo Veľkej Británii došlo podľa Vegánskej asociácie k vzostupu o 350%. Rastie tiež záujem o vegánske produkty. Napríklad v Austrálii vzrástol predaj takýchto výrobkov o 92%.

Z uvedených údajov je zrejmé, že za najviac „vegánske“ krajiny môžeme považovať Austráliu, Nový Zéland, Kanadu, USA a Veľkú Britániu. V slovenskom prostredí podľa prieskumov Nielsen Atmosfere žije jedno percento vegánov, dve percentá vegetariánov a takmer 11% ľudí znižuje svoju spotrebu mäsa. Celkovo tak viac než pol milióna Slovákov vyhľadáva udržateľné a ohľaduplné alternatívy v stravovaní.

Reagujú aj firmy

Podporu vegánstvu poskytujú aj známe osobnosti či medzinárodné spoločnosti. Firma Nestlé predpokladá, že dopyt po vegánskych potravinách porastie,

preto vyvíja nové produkty. Alphabet Eric Schmidt z Googlu priamo uviedol, že vegánska revolúcia prichádza, a dodal, že práve prechod zo živočišnej produkcie na rastlinnú bude trendom číslo jeden. Vegánsky boom potvrdzuje i rastúci počet startupov venujúcich sa riešeniu problémov živočišného poľnohospodárstva a podpore rastlinnej produkcie. Príkladom je spoločnosť Heaven Labs. „Spôsob, akým zaobchádzame s našou planétou dnes, bude mať dopad na to, čo sa nám vráti v budúcnosti,“ uvádza majiteľ firmy a vynálezca vegánskeho jedla Mana Jakub Krejčík. „Z tohto dôvodu je cieľom našej spoločnosti zmeniť status quo výroby a kvality potravín – čo zahŕňa spôsob pestovania, zberu a spotreby potravín a taktiež recykláciu ich obalov. Ak chceme vytvoriť lepší svet, musíme začať od seba. Preto sa venujeme sledovaniu týchto hodnôt od vzniku produktu až po jeho konzumáciu,“ dodáva.

Celkom bez mäsa?

Vegánstvo je trendom, s ktorým sa však natíska hypotetická otázka ďalej budúcnosti. Dokáže ekonomika fungovať aj bez mäsového priemyslu? Postupná zmena preferencie konzumentov by mohla zapríčiniť výrazné zmeny v produkcii tohto hospodárskeho sektora, úzko súvisiace s poklesom počtu zamestnancov. Zmena však môže trvať desiatky rokov. Klesajúce dopytu po mäsových a živočišných produktoch sa bude postupne prispôbovať i ponuka a existujúce pracovné miesta. Obavy zo zrútenia ekonomiky bez živočišnej výroby sa preto javia ako neopodstatnené.

KG

Foto: Pixabay

O kvapku väčšia radosť z vianočného pečenia

Hera je už takmer jedno storočie neodmysliteľným pomocníkom pri pečení domácich dobrôt. Tie si môžu najnovšie dopriať aj maškrtníci s intoleranciou laktózy. Hera totiž prichádza na trh s novinkou, ktorá neobsahuje žiadne stopy mliečného cukru či konzervantov. Je tak vhodným riešením pre každého,

kto preferuje vegánsku verziu receptov. Nákupom tejto novinky – i akejkolvek inej Hery – navyše podporíte nadáciu Kvapka nádeje, ktorá zastrešuje aktivity na pomoc chorým deťom. Doprajte si Vianoce plné chuti a vône s o kvapku väčšou radosťou. Hera bez laktózy je v predajniach už od prvého novembra.

KB

Domacia zelenina

Zemiaky, cibuľu či cesnak od spoločnosti BROP Slovakia z Kráľovej pri Senci si môžu zákazníci už viac ako desať rokov kúpiť v predajniach Tesco. Vďaka vlastným značkám refazca, ako je Perfectly Imperfect, sa dostanú aj na pulty v ČR. Pre veľký záujem zákazníkov spustila v októbri novú výrobnú linku, ktorá spracováva zemiaky – fialové aj žlté – špeciálne pre prémiovú značku Tesco Finest, dostupnú aj v Maďarsku.

Ročne spoločnosť vyprodukuje okolo 33-tisíc ton zemiakov, vyše 80 % z vlastnej produkcie, a 12-tisíc ton vlastnej cibule. „Aj vďaka spolupráci s Tescom sme začali mnohé plodiny pestovať sami. Napríklad šalotku sme nakupovali vo Francúzsku, momentálne máme už vlastnú. Výrobu sme rozšírili o nové odrody zemiakov a cesnaku. Budúci rok by sme chceli začať dodávať z našej produkcie aj mrkvu, petržlen a papriku,“ uviedol konateľ spoločnosti Juraj Mačaj.

KŠ

Vianoce plné chuti

Jednou z najkrajších slovenských vianočných tradícií je posedenie s blízkymi. Často ide o jedinú príležitosť v roku, kedy sa stretneme s priateľmi a so širšou rodinou. Tento čas je preto ideálnou chvíľou na pohár dobrého piva. Spoločnosť Heineken Slovensko aj tento rok prichádza s bohatou sviatočnou nádielkou.

Dominujú jej dva tmavé pívne špeciály Zlatý bažant: Tmavé kvasinkové 14° a Medový porter 19°. Prvý má základ v pšeničnom a štyroch jačmenných sladoch; jeho hutná chuť je doplnená o ľahké ovocné a banánové tóny. Čapovaná novinka je počas zimy dostupná vo vybraných Horeca prevádzkach.

Druhý špeciál má výrazný korenistý buket, lahodnú sladovú chuť s jemným medovým dozvukom a tmavú, takmer čiernu farbu.

V balení sú štyri 0,33 l fľaše. LK

Zrnkový kávovar Tchibo

Silný zážitok z čerstvo namletej zrnkovej kávy, komfortná príprava a ekológia v jednom. Tchibo, jeden z lídrov predaja fair-trade kávy na Slovensku, uviedol svoj prvý plnoautomatický kávovar Espresso Caffè. Má kompaktný dizajn, navrhnutý v spolupráci s expertmi na kávu; sám nastaví optimálny stupeň mletia pre tú najlepšiu arómu z čerstvo namletých zŕn. Dokáže pohodlne pripraviť espresso, caffè crema aj kávu americano, a to vďaka jednoduchému a intuitívnemu ovládaniu prostredníctvom dotykového displeja. O kvalitnú prípravu sa postará tlak

pary 19 barov. Kávovar umožňuje programovať množstvo nápoja (25 až 250 ml); pre zvýraznenie arómy slúži tlačidlo Intense+. Zaujímavá je tiež funkcia osvetlenia šálok. Konzumenty ocenia aj funkciu automatického vypínania a zásobník kávy na desať porcií. Vďaka odnímateľnej sparovacej jednotke sa spotrebič veľmi jednoducho čistí.

Ráno silné espresso, po obede väčšie lungo a večer pre návštevu to, o čo si požiada. A všetko absolútne čerstvé – to ponúka nový kávovar Espresso Caffè. Viac na www.tchibo.sk.

MŠ

Pečenie vo veľkom štýle

Ikonický kuchynský robot Artisan 156 od americkej spoločnosti KitchenAid prichádza vo vianočnej limitovanej edícii. Okrem originálneho dizajnu a farebného ladenia si vás získa i svojím umom. Kvalita a výkonnosť naznačuje už robustná konštrukcia. Vo vnútri je tichý, avšak výkonný (300 W) motor s desiatimi rýchlosťami, ktorý je vďaka priamemu pohonu veľmi účinný už pri nízkych otáčkach.

Prijemné, ergonomicky tvarované držadlo s protišmykovou podložkou zaisťujú bezpečnosť. Robot využíva planetárny systém miešania, takže zatiaľ čo ložisko sa pohybuje jedným smerom, šľahacia metla, hnetací hák či plochy šľahač rotujú opačne, od stredu až po okraj misy.

Keramicke alebo i antikorové misy sa pýšia nápaditou vianočnou dekoráciou stromčekov, vetvičiek a šišiek alebo pestrofarebných kvetov.

KB

Darujte šumivú eleganciu

K vzácnym momentom života patria bublinky v pohári. Bez ohľadu na to, či oslavujete narodeniny, iné výročie, prípadne pracovný úspech, kvalitný sekt by pri tom rozhodne nemal chýbať. Potešte svojich priateľov, príbuzných alebo polovičku prémiovým Hubertom L'Original, teraz aj v elegantnom darčekom balení, ktoré podčiarkne výnimočnosť

sviatočných chvíľ. Navyše, nové balenie sektu je ideálnym riešením, ak si lámete hlavu nad vianočným alebo novoročným prevkapaním. Hubert L'Original brut zreje vo fľaši minimálne deväť mesiacov. Jeho chuť pripomína rodné Francúzsko a na svojom konte má mnoho domácich i zahraničných ocenení. Hubert L'Original demi sec je lahodný sekt, ktorý charakterizuje citrusovo-medová príchuť.

VN

štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl

Š

štýl

Sklo v architektúre	66
Peter Bauer a jeho stavby v skúškach času	68
V čom spočíva poslanie architekta?	
Fulla inšpiruje svet módy	73
Úspech našej dizajnéry vo Viedni	
Jedinečná udalosť	74
Fotografovať sobáš je úloha pre profesionálov	
Domáca arteterapia	76
... alebo ako môže umenie rozžiariť váš život	
Krása ľudového umenia	77
O unikátnej encyklopedicko- zážitkovej knihe	

Sklo v architektúre

Každá budova si vyžaduje odlišný prístup z hľadiska estetiky, výkonu i funkcie. Existuje len málo materiálov, ktoré sú z pohľadu týchto kategórií vhodnejšie ako sklo.

Estetika, výkon a funkcia skla sú neoddeliteľne späté a navzájom súvisia. Mnohé estetické kvality sklenených produktov môžu mať viacero vlastností a naopak. Vyberte si správne sklo a architekti môžu využiť jeho najlepšie možné vlastnosti v kombinácii s čo najatraktívnejším vzhľadom.

Výkonnostné preteky

V posledných niekoľkých desaťročiach prebiehajú v zasklievacom priemysle výkonnostné preteky. Avšak v súvislosti so zlepšovaním technológií výroby sú nové prírastky so zlepšenými vlastnosťami skla čoraz menšie. Tieto menšie zlepšenia vlastností sú často dosiahnuté za cenu zníženia estetického vzhľadu skla. Ak by sme zlepšili selektivitu skla, čiže pomer medzi prenosom svetla a solárnym koeficientom, estetika skla a farba svetla vo vnútri budovy by pravdepodobne neboli vhodné pre architekta alebo pre pohodlie obyvateľov budovy. Pokiaľ ide o dnešné sklenené fasády, trendom je neutralita, vysoký prenos svetla,

odrazovosť (sklo, ktoré je vysoko odrazové alebo ktoré má čo najmenší odraz) a veľké sklá veľkých tvarov (napr. zakrivené alebo ohnuté sklo).

Atraktivita a výnimočné vlastnosti

S cieľom poskytovať zákazníkom tie najatraktívnejšie sklenené výrobky s vlastnosťami výnimočnými vo svojom priemyselnom odvetví urobila spoločnosť Guardian Glass smelý krok na ceste k inej vízii svojho produktového portfólia. Nedávno uviedla nové sklenené produkty, ktoré majú

Snahou vedúcich firiem v odvetví výroby skla sú výkonné produkty bez estetických kompromisov.

lepšiu estetiku, s neutrálnejšou a konzistentnejšou farbou, bez ohľadu na zorný uhol. Originálnym spojením flexibility, farby a funkcie tak pomáhajú dnešným avantgardným architektom uskutočňovať tie najodvážnejšie vízie. Dobrým príkladom je SunGuard SNX 60: trojité, striebrom poťahované sklo s kontrolovaným prestupom svetla a tepla, ktoré ponúka vynikajúce vlastnosti, energetickú efektívnosť a vylepšenú estetiku. Má konzistentne neutrálne, priehľadný vzhľad. Prepúšťa 60 % prirodzeného

denného svetla a len 29 % solárneho tepla, čiže má vysokú úroveň tepelnej izolácie.

Púštny dom

Práve toto sklo zvolila spoločnosť pre náročný, no mimoriadne kreatívny projekt „La Casa del Desierto“ (Púštny dom), nedávno zrealizovaný v púšti Colorado de Gorafe v španielskej Andalúzii. Tento projekt mal jasný cieľ: názorne ukázať – v priebehu všetkých štyroch ročných období – význam skla pre náš každodenný život, a to v jednom z najdrsnnejších a najextrémnejších vonkajších prostredí Európy.

Púštny dom stojí na drevenej koštruktii, plne zasklený energeticky účinným sklom. Pri realizácii bola použitá aj inováčná technológia TEA (True Edge Application), ktorá zlepšuje kvalitu a znižuje čas potrebný na smaltovanie hrán teplom

Guardian Glass patrí k najväčším výrobcom plaveného, povrchovo upraveného a spracovaného skla. Vo svojich 25 závodoch po celom svete produkuje vysokokvalitné sklo určené na použitie v exteriérových aj interiérových architektonických projektoch, ako aj v oblasti prepravy a techniky. Toto sklo môžeme nájsť v domoch, kanceláriách, autách a na niektorých známych architektonických pamätihodnostiach.

opracovaného skla Guardian s náterom. Znižuje totiž počet krokov po spracovaní na jeden. Výsledkom je pevný, jednoliaty, dokonale homogénny povrch skla s vynikajúcimi optickými vlastnosťami, ktorý poskytuje spoľahlivú priľnavosť pri použití na stavebnom skle vrátane fasád, celosklenených rohov, sklenených striech, žaluziových okien, zhora a z boku zavesených sklenených okien na celosklenených fasádach a sklenených krídel.

Medzinárodný tím realizátorov

Dom plošne pokrýva iba 20 štvorcových metrov; dispozícia pozostáva z troch priestorov: spálne, kúpeľne a obývacej izby. Veľký priestor poskytuje priamy,

impozantný výhľad do okolitej krajiny. Má tiež vodný filtračný systém, systém na výrobu energie a súbor fotovoltaických panelov.

Projekt púštneho domu bol výzvou pre architektov, staviteľov i energetikov.

Ideová vízia spočíva v spojení súčasných i budúcich výziev architektúry a výstavby, ktoré zároveň presadzuje environmentálne priateľské a energeticky účinné štruktúry. Ide o projekt, kde typ skla použitý na

uzavretie každého priestoru má priamy vplyv – dokazujúc, že je možné zmeniť vnútorné prostredie domu výberom najvhodnejšieho skla pre každú situáciu. Energeticky efektívny návrh domu, šetrný pre životné prostredie, je výsledkom kombinovaného úsilia tímu skúsených architektov (viedol ich Slovinec Špela Videčnik), odborníkov na sklo spoločnosti Guardian Glass (s európskym centrom v Luxembursku), inžinierov progresívnej londýnskej projekčnej kancelárie AKT II a energetických konzultantov nemeckej firmy Transsolar, ktorá sa zaoberá klimatickým inžinierstvom.

MK

Foto: Guardian Glass, LLC © Gonzalo Botet

Peter Bauer a jeho stavby v skúškach času

V čom spočíva architektonická tvorba? Náš známy architekt tvrdí: povýšiť zákazku na niečo viac.

Meno Ing. arch. Petra Bauera nájdeme pod viacerými pozoruhodnými verejnými objektmi. Nesporne najznámejším je nové Slovenské národné divadlo. Táto ostro sledovaná, dlho sa rodiaca stavba ho stála mnoho sil, energie i trpezlivosti. Určite predstavuje výrazný míľnik v jeho tvorbe. No profesionálny život je aj o mnohých ďalších veciach.

Stavba česko-slovenského priateľstva

Niekedy na prelome rokov 1979 – 1980 sa skončila architektonická súťaž na nové SND. Na prekvapenie mnohých – i samotných víťazov – ju vyhrala trojica autorov: Martin Kusý, Pavol Paňák a Peter Bauer. Rozbehol sa projektový proces, bol vybraný generálny dodávateľ – vtedajšia Stavindustria – a začalo sa stavať. Žiaľ, nerovnomerne: raz

peniaze boli, inokedy chýbali. Stavba postupovala pomaly a po revolučnom roku 1989 sa na čas prerušila. Avšak P. Bauer si na tie časy rád spomína: „Boli sme vtedy veľká kancelária a ako generálni projektanti sme zastrešovali všetky práce – samozrejme, v spolupráci so statikmi, kúrenármi, elektrikármi. Zo Stavindustrie sa odčlenila firma Skelet ako nový generálny dodávateľ. A divadlo – to bola doslova stavba česko-slovenského priateľstva. Veď generálnym dodávateľom technológie bola Škoda Plzeň, VÚST Praha robil akustiku, Technoart z Újezdu pri Brne zasa divadelnú techniku – proste všetko na federálnej úrovni. Hoci v atmosfére po rozdelení spoločného štátu s tým naša vtedajšia politická ‚verchuška‘ veľa spoločného mať nechcela.“

Veľmi plodná spolupráca bola s nemeckou firmou Nickel, ktorá urobila ojedinelú vzduchotechniku. Lebo v diváckych i hracích priestoroch nesmeli byť točivé stroje – teda ventilátory. Riešením bola centrálna

príprava vzduchu, kde sa tento natlakoval a rôznymi kanálmi smeroval do cieľových priestorov.

Dôstojný stánok národnej kultúry
Odporcov novej budovy divadla bolo počas 90. rokov mnoho. A rôznych súvisiacich parciálnych záujmov azda ešte viac. Stavba sa ocitla v akomsi latentnom stave

Na budove SND bol použitý spišský travertín i carrarský mramor.

a výrazne sa opäť pohla až vďaka silnej (aj finančnej) podpore prezidenta Schusteru a ministra kultúry Kňažka na prelome tisícročia. Po rôznych ťažkostiach ho potom v roku 2007 slávnostne otvorili prezident Gašparovič a minister kultúry Maďarič. Hoci sa stavalo asi 20 rokov, dnes predstavuje adekvátny, zodpovedajúci priestor pre našich dramatických umelcov.

Allianz - Slovenská poisťovňa

SND – foyer

Tanečníca pred budovou SND

A aká je realita v porovnaní s pôvodnými plánmi? Autor-architekt konštatuje, že sa im veľmi blíži. Najväčšou bola zmena protipožiarnych noriem, ktorá medzitým nastala – tej sa muselo všetko dodatočne prispôbiť, čo veci predražilo. Problém vznikol aj s kameňom. V celom divadle mal byť pôvodne použitý spišský travertín, no budovu ním stihli obložiť iba zvonku, keď medzičasom príslušný lom na Spiši

Ked' architekt dostane zlé zadanie – odmietne ho? To sa u nás nerobí.

zavreli. Zodpovední sa preto museli poobzerať po inom zdroji – a na prekvapenie najlacnejším bol legendárny carrarský mramor. Tak si boli vybrať. A z dodávaných surových blokov tu naši kamenári robili zázraky v interiéroch. Základný kameň vo foyeri divadla pochádza z levického zlatého ónyxu. Noblesu budovy SND dotvára aj fontána pred ňou, so skulptúrou od Alexandra Bilkoviča. P. Bauer o nej hovorí: „Oficiálne je to Tanečníca, no my sme jej pracovne hovorili koza. Je to geniálna socha

pravekých tvarov, z každého uhla vyzerá inak.“

Budova poisťovne

Divadlo patrí do širšej urbanistickej časti: od Umeleckej besedy cez Dostojevského rad až po voľakedajší tlačový kombinát Pravda. V prvej polovici 90. rokov sa to nazývalo Regulovaná zóna Pribinova. Budova vtedajšej Slovenskej poisťovne (dnes Allianz) sa stala prvým objektom, ktorý sa tam dokončil. A funguje bezo zmeny dodnes – už 17 rokov. Večer zaujme imponantnou hrou svetiel – rozsvetujú sa za sklenným výťahom pri jeho ceste nahor a keď tento dorazí na najvyšší bod, rozsvietila sa celá horná „rampa“ aj s bielo-červeným „majákom“. Je používateľ s budovou spokojný? Architekt komentuje: „Zrejme áno, aspoň zatiaľ sa poisťovňa nesťažovala. No ja som rád, že sa nám podarilo ich presvedčiť a na ulici postaviť osobitú prírodnú kompozíciu s tečúcou vodou, kamennou stenkou chránenú od jednej z najrušnejších bratislavských ulíc. Najmä v lete vytvára veľmi príjemné zátiešie.“ Poisťovňa bola súčasťou širšieho regulovaného priestoru, ktorý pokračoval Euroveou. Írska spoločnosť Ballymore properties,

ktorá ju stavala, bezo zvyšku dodržala urbanistickú reguláciu, ktorej strážcom bol P. Bauer.

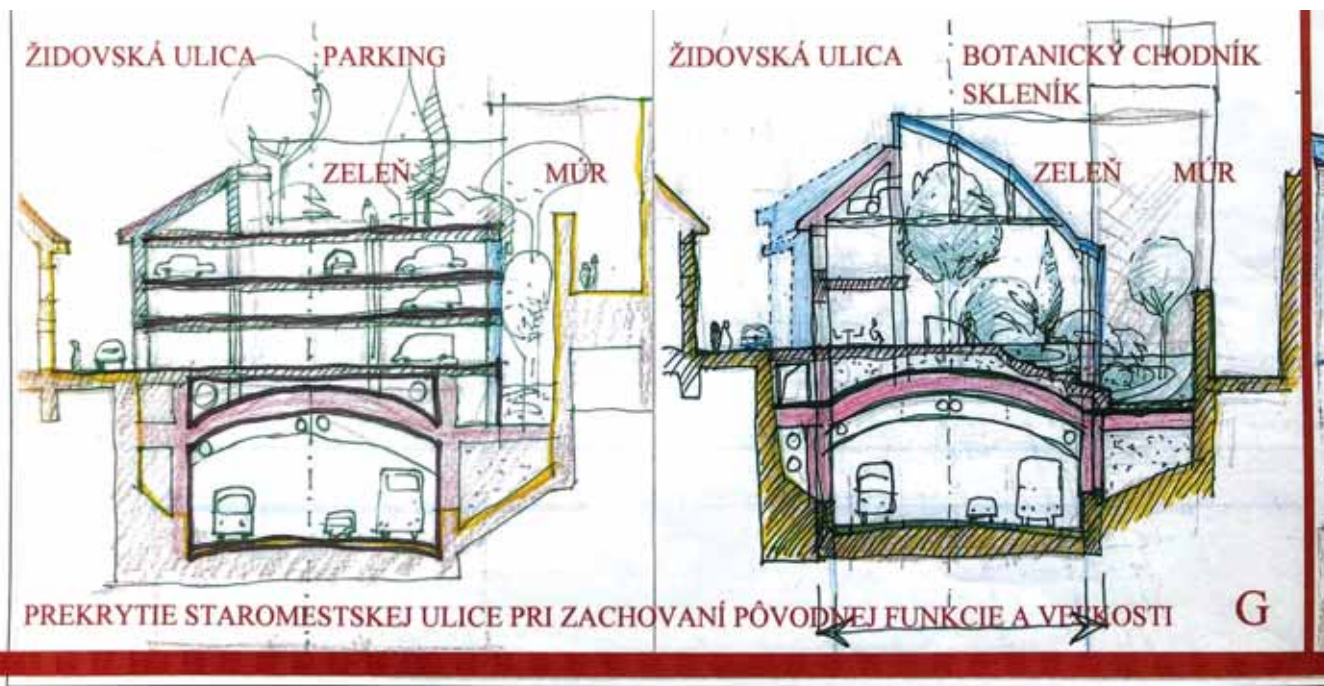
Širší priestor ešte nie je uzavretý; okrem divadla, Eurovey a poisťovne je tam ešte námestie a domy za ním. Zvyšok – bývalá Čulenova ulica, severovýchodná časť okolo bývalej Pravdy a juhovýchodná pri moste Apollo, sa teraz dorábajú.

Rozhodujúci rok 1968

Peter Bauer nemá architektonické, ale učiteľsko-sklárske korene. Starý otec z matkovej strany učil v Banskej Štiavnici, z otcovej strany šéfoval sklárňam v Utekáčoch. Ich vnuk sa však narodil v Bratislave,

Ak sa nájde šťastné spojenie investora s developerom, architektúra vyhrala.

kde sa jeho rodičia presťahovali. Od malička rád kreslil, výtvarný talent pestoval v ľudovej škole umenia. Ani na gymnáziu sa však výraznejšie nevyhranil. Až keď sa rozhodovalo o jeho ďalšom štúdiu,

otec vymyslel architektúru: vraj je tam kus toho výtvarného aj technického. Synovi sa však na škole nepáčilo: „Prvé roky boli veľmi ťažké: matematika, fyzika, pružnosť, pevnosť, betón... veľmi som nechcel byť architektom. Rozmýšľal som odísť na scénografiu alebo hocikam inam. Proste preč.“ Napokon rozhodli spojenecké vojská. V auguste 1968 bol študent Bauer ako turista v Ríme. Keď mu došli peniaze, zamieril domov. Cestou na stanicu, na Piazza del Popolo, narazil na rušnú demonštráciu proti okupácii Československa. Do kruhového námestia ústia ulice z viacerých smerov. Spomína: „Z jednej šli komunisti, z druhej fašisti, z tretej socialisti, zo štvrtej ďalší – no a z tej ostatnej policajti, ktorí to všetko začali biť hlavanehlava. A tak sa všetci rozprchlí. Aj ja – a zrazu vidím vedľa bežať svoju spolužiačku z deviatej triedy Gabu. Počas behu sa jej pýtam, čo tam robí – vraj študuje. Ísť domov neprichádzalo do úvahy. Večer som už mal bývanie a všetko bolo v poriadku.“

Návrat domov a k brandži

V Ríme si P. Bauer našiel prácu ako kreslič v ateliéri mladých architektov Studio Pantheon 5. A tam spoznal, o čom ten odbor je. Všetko, čo tam tí mladoni robili, celá atmosféra, bolo také inšpirujúce, že sa rozhodol architektúre sa venovať. V Taliansku bol do jesene 1969. Odôvodňuje to tým, že vtedy Husák povedal: kto nepríde domov, má paragraf. A tak sa rozhodol vrátiť. Doma dokončil školu a zistil, že „inžinierska gramatika“ z prvých ročníkov nie je vôbec na škodu. Tu sa stretol so svojim priateľom

a neskorším súputníkom Martinom Kusým, s ktorým po skončení štúdia nastúpili do Štátneho typizačného projektového ústavu k architektovi Skočekovi. A začali normálne pracovať. Tu sa stretli s Pavlom Paňákom.

Bratislave 20 rokov chýba smerný územný plán. Výsledkom je dnešný neriešiteľný chaos.

Ako človek z praxe okúsil aj akademickú pôdu – v roku 2007 prišiel na Stavebnú fakultu ako hosťujúci docent. Vydržal 11 rokov. Hovorí, že dnešná škola sa veľmi nelíši od tej, na ktorej sám kedysi študoval. Tiež sú tu silné technické predmety, čo je úplne v poriadku.

Čo je architektúra?

Na túto základnú otázku odborník odpovedá jasne: „Architekti netvoria koncepty – naplňajú ich a realizujú. Architekt, ktorý by tvoril sám, neskončí dobre. Je odsúdený na spoluprácu, lebo v tejto stavebnej brandži nikto nie je nad ostatnými. Koncepty robia developeri – tí sa majú starať o to, ako to má byť. Samozrejme, developerom môže byť aj architekt, ale naše poslanie je iné. Ani koncepciu národného divadla sme nevymysleli my. Bola určená a vymyslená v prostredí dramatického sveta. A keď vypísali súťaž, dali podmienky. Lokálny program, to bola hrubá kniha, kde boli spísané všetky požiadavky. My

sme ich museli naplniť. Architekt je ten, kto musí ideu, predstavu vedieť zhmotniť – najprv na papieri, potom v reálnej stavbe. Je to tá najvyššia forma stavebného umenia.“

Podľa neho neexistuje dobrá a zlá architektúra. Architekti totiž pracujú na základe zadania – a keď je zlé, vždy sa snažia ho vylepšiť, urobiť z akéhosi utilitárneho zadania niečo viac. Ak sa to podarí, slávu obvykle berie niekto iný. Keď sa nepodarí, zodpovedný býva architekt. Ale tak to už u nás chodí. P. Bauer ešte pridáva: „Architektúra je odrazom pravdy. Vidíme to na príklade Bratislavy, ako chaoticky rastie. Je to presný obraz života našej spoločnosti. A nedá sa sfaľšovať.“

Trochu fantazmagórie

Architekt nežije minulosťou, zaujíma ho i budúcnosť – hoci vzdialená. Príkladom je projekt riešenia Staromestskej ulice, ktorý má P. Bauer v hlave už dlhšie. Navrhuje v ňom prekryť existujúcu komunikáciu od Suchého mýta až po začiatok mosta SNP a vytvorí tam verejný priestor so zelenou a s adekvátnou vybavenosťou. Idea je spätá s novým nábrežným konceptom, ktorého základ tvorí portál mosta. A tam by sa dali zrekonštruovať aj legendárne Feiglerove domy, ktoré kedysi stáli pred dnešným hotelom ParkInn Danube. Sám autor označuje projekt za fantazmagóriu, lebo si uvedomuje, že žiaden developer do tohto nepôjde. Nedá sa tu totiž postaviť žiaden mnohoposchodový objekt. Muselo by to zafinancovať mesto alebo štát.

Fulla inšpiruje svet módy

Hravá, farebne energická kolekcia, odkazujúca na tvorbu nášho významného maliara Ľudovíta Fullu, očarila Viedeň.

Nedávno sa v priestoroch viedenského MuseumsQuartier konala módna prehliadka talentovanej slovenskej dizajnerky Lenky Sršňovej. Bolo to v rámci jesenného týždňa módy MQ Vienna Fashion Week 2018. Na príprave prezentácie spolupracoval Slovenský inštitút vo Viedni a módný projekt Fashion Live!

Dizajnerka Lenka Sršňová

Lenka sa stala súčasťou slovenskej módnej scény v roku 2009. Jej tvorba je charakteristická ľahkosťou prepájať módu s umením. Nesklamala ani náročné medzinárodné publikum v rakúskej metropole. Odprezentovala to najlepšie z vizuálne silnej kolekcie Fullove, ktorú pri tejto

Pestrofarebný svet L. Sršňovej si získava čoraz viac fanúšikov.

príležitosti doplnila o nové kúsky. Vzory hýriace pestrofarebnými ružami, strohá, ale hravá geometria či zvieracie motívy – to všetko Lenka s ľahkosťou aplikuje do veľkých plôch univerzálnych a variabilných šiat, košiel, topov a dominantných zimných plášťov. Graficky atraktívne vzory vznikli v spolupráci s dizajnérom Ondřejom Jóbom.

„Na viedenskom móle som sa cítila naozaj svetovo. Prekvapili ma záujem a účasť viedenských divákov. Oceňujem aj fanúšikov zo Slovenska, ktorí si prišli kolekciu pozrieť až sem. Potešili ma pozitívne reakcie jednotlivcov i profesionálov z brandže,“ spokojne skonštatovala Lenka.

Hladký príbeh, nadšený záver

Pestrofarebný koktail atraktívne nositeľných, ale aj extravagantných modelov dizajnerka na móle doplnila o voľnočasovú obuv značky Crocs, ktorá podčiarkla celkovú ľahkosť a nadčasovosť prezentácie. Modelky sprevádzala hudba, ktorú na mieru vytvoril známy slovenský hudobník Pjoni. Kolekcia vznikla pod záštitou

Galérie Ľudovíta Fullu v Ružomberku a jej vznik z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

To, že šlo o výnimočné osvieženie večera v MuseumsQuartier, potvrdila riaditeľka Slovenského inštitútu vo Viedni Alena Heribanová: „Teším sa, že na tomto podujatí sme mohli podporiť Lenku Sršňovú. Osobitne si cením jej kreativitu, ktorú venovala spomienke na Ľudovíta Fullu. Jej skvelá kolekcia je nielen plná lásky k tomuto mimoriadnemu umelcovi, ale

predovšetkým plná energie, farieb, tvarov, invencie a nápadov. Úspech a aplauz boli zaslúžené.“

Fashion Live!

Prehliadku podporil aj známy módný projekt Fashion Live!, v rámci ktorého Lenka pravidelne predstavuje svoje najnovšie kolekcie. Manažérka projektu Zora Husarčíková k tomu poznamenala: „Naším spoločným cieľom je vyselektovať to najlepšie zo slovenskej módnej scény a vybranému dizajnérovi ponúknuť

Jej odevy sú originálne, hravé, energické a každý má svoj jedinečný príbeh.

možnosť odprezentovať svoju tvorbu na viedenskom móle. Na MQ Vienna Fashion Week nie sú Slováci úplnou neznámou. Pravidelne sa tu prezentuje značka Rozbora Couture či We are not sisters. Budeme radi, keď na budúci rok slovenské zastúpenie ešte zosilnie.“

Okrem prehliadky bola kolekcia počas celého trvania Viedenského týždňa módy dostupná aj v showroome, ktorý je každoročnou oficiálnou súčasťou tohto podujatia.

DM

Foto: MQVFW

Jedinečná udalosť

Nebojte sa osloviť profesionálov, vaša svadba si to zaslúži

Už desať generácií sú svadobné fotografie jednou z najvýznamnejších súčastí symbolického bohatstva a dedičstva každej rodiny.

Moderná doba možno zmenila podobu, nie však hodnotu tohto artefaktu. Sotva sa nájde pár, ktorý by netúžil mať zvečnené svoje jedinečné chvíle. Kolekcie svadobných fotografií sú svedectvami okamihov naplnených pátosom, dojatím a vzájomnosťou: rekonštruujú príbeh od výmeny prstienkov cez odčepčovanie až po prvé novomanželské svitanie.

Odložme mobily...

Nielen prominenti – ktorí to robia aj pre komerčnú exkluzivitu a ochranu súkromia – čoraz častejšie dbajú počas svojho veľkého dňa na to, aby ich životné „áno“ po pár sekundách nevysielali do sveta svadobní hostia, akokoľvek vzácní. Stále viac bežných párov žiada pozvaných, aby počas obradu aj hostiny ponechali mobily vo vreckách či kabelkách, nech amatérska tvorba – napriek dobrým úmyslom – neznižuje slávnostné vyznenie vzácných chvíľ.

Sotva sa nájde pár, ktorý by netúžil mať zvečnené svoje jedinečné chvíle.

V dobe, keď sociálne médiá sú neodmysliteľnou súčasťou nášho fungovania, v podstate logicky rastie dopyt po profesionálnych svadobných fotografiách, ktoré na zodpovedajúcej úrovni zachytia nie každodenné okamihy a emócie, zatiaľ čo hostia sa plne sústredia na samotný obrad. Upozornilo na to Európske svadobné združenie Nikon, ktoré združuje špičkových profesionálnych fotografov z celej Európy. Nedávno zverejnilo svoj prvý lookbook, ktorý môže pomôcť všetkým svadobčivým párom zorientovať sa v dobových, súčasných aj nastupujúcich trendoch. Predstavuje v ňom hlavné smery

© Smrčková-Saliba

dneška vo svadobnej fotografii. Prináša však aj praktické tipy na kreatívne zachytenie týchto neopakovateľných momentov.

Svadobné fotografie potom budú vyzerať ako titulné fotky módného časopisu. „Táto zábavná a nedbalo elegantná fotka

© Ross Harvey

Módny štýl

V duchu inšpirácie špičkovými módnymi časopismi a vďaka čoraz väčšiemu zameraniu na módu v kampaniach dizajnérov a výrobcov svadobných šiat združenie očakáva, že stále viac dvojíc uprednostní výraznejšiu štylizáciu svojich svadobných fotografií. Keď si nevesta oblieka umelecké svadobné šaty, bude tiež chcieť, aby aj fotografie mali nápaditý „umelecký“ štýl: bude teda zároveň žiadať, aby sa aj snímky odkláňali od tradičnejších prístupov, populárnych v minulosti.

by sa pokojne mohla objaviť na stránkach fashion magazínu. Vidíme zľahka rozmazané pozadie, zároveň je však zachovaný kontext aj prostredie a fotografovaný pár zostal hlavným subjektom snímky,“ objasňuje Ross Harvey, profesionálny fotograf z Veľkej Británie.

Jednoduchosť

Príveľa detailov a nadmerné využívanie rekvizít je už „out“. Európske svadobné združenie Nikon očakáva úplný reset doterajších vyumelkovaných konceptov

a predpovedá, že aspoň nonkonformnejší mladomanželia sa zamerajú na návrat k jednoduchosti. Obrátia teda svoju pozornosť na nadčasové fotografie, ktoré zdôrazňujú a vyžarujú strohosť, čistotu a nenútenosť.

„Aj jednoduché fotky môžu byť zaujímavé. Tu som sa dostala nad dav a do fotky zakomponovala len nevestu. Vďaka tomu som namiesto preplnenej fotografie prvého tanca získala nádherné jednoduchú snímku,“ opisuje profesionálna svadobná fotografka Nadia Meli – Talianka, ktorá fotí po celom svete.

Len profesionáli

Európske svadobné združenie sa už dnes bežne stretáva s budúcimi manželmi, ktorí doslova žiadajú hostí, aby počas svadobného obradu nefotografovali a najmä nezdíľali snímky či videá. Odborníci upozorňujú: „Predstavte si nasledujúcu scénu... Pár sa po vyslovení svojich svadobných sľubov otočí k hosťom, ale namiesto usmiatej tváre uvidí len stenu fotografujúcich smartfónov. Hostia sa tak veľmi snažia zachytiť tento jedinečný

Svadobní hostia nefotia, sú súčasťou obradu. Fotografujú profesionáli.

okamih, že mimovoľne zabudnú, že sú tiež jeho súčasťou.“ Preto to radšej nechajte na svadobného fotografa – ten dokáže zachytiť každý okamih a vystihnúť jeho prirodzenosť i autentickosť.

„Za roky svojho pôsobenia som sa zúčastnila na stovkách svadobných obradov, a tak vnímam, ako sa svadobná fotografia

neustále vyvíja. Dúfam, že trendy, popísané v lookbooku, inšpirujú nielen páry, ktoré plánujú tento významný životný krok a presvedčia ich, že je možné zvečniť neopakovateľné okamihy skutočne kreatívne, ale že oslovia aj uznávaných fotografov, aby sa sústavne snažili hľadať nové štýly snímania,“ konštatuje uznávaná francúzska svadobná fotografka Chloe Lapeyssonnieová.

Praktické tipy

Okrem popisu nových trendov a praktických tipov sa členovia Európskeho svadobného združenia Nikon retrospektívne a v záujme kontextu venujú aj konzervatívnym a súčasným prístupom. Pri klasičke sú to sekcie napr. o tzv. zlatej hodine, ale aj o komplexných úpravách a redakčnom štýle. Z aktuálnych vecí sa zaoberajú kreatívnym použitím blesku, neformálnou reportážou, kontrastným svetlom či

dramatizujúcim poňatím.

Napríklad ku klasickému prístupu uvedme tri odporúčania profesionálnej českej dvojice fotografov Simony Smrčkovej a Kamila Salibu:

1. Pri tzv. zlatej hodine si nezabudnite vopred overiť, kedy presne slnko zapadá, a prezrite si okolitý priestor. Na zachytenie tohto svetla s celou scenériou a párom zaliatym romantickou zlatou aurou totiž budete mať len chvíľu.
2. V ostatných rokoch je populárne fotografie výrazne komplexne upravovať – od vinetácie a efektu naklonenia a posunu až po selektívne vyfarbovanie a falošné svetelné odlesky. Pomocou týchto štýlov úprav možno vytvoriť idylický opar, belšie šaty či žiarivejšie úsmevy.
3. V rámci trendu redakčného štýlu fotograf zachytáva svadbu ako kompletný príbeh, ktorý sa snaží vyzobrať. Často sníma drobné detaily, ako napríklad štylizovanú kyticu nevesty, jej topánky, pozvánky, svadobnú tortu či dokonca jedlo.

Dobrá svadobná fotografia by mohla ísť na titulku módneho časopisu.

Trendy svadobnej fotografie sa vyvíjajú pod vplyvom módy, životného štýlu a technologického pokroku. Členovia Európskeho svadobného združenia Nikon sa s istotou zhodujú na tom, že budúcnosť svadobnej fotografie je svetlá, kreatívna a technická.

Domáca arteterapia

... alebo ako môže umenie rozšíriť váš život

Trpíte depresiami? Ste smutní alebo permanentne v strese? Máte zmätok vo svojom živote? Nemôžete sa rozhodnúť? S tým všetkým vám môže pomôcť umenie.

Každý z nás má v sebe štipku umelca. Ale výtvor nemusí vznikáť v ateliéroch, môže sa narodiť vo vašej obývačke. A nemusí nutne skončiť v múzeu – rovnako dobre sa bude vynímať na chladničke. Zistíte, čo môže štipka umenia priniesť do vášho života.

Lieči a pomáha

V posledných rokoch pribúda výskumov, ktoré dokazujú, že umenie môže liečiť. Napr. keď si zájdete do múzea a skutočne si užijete prehliadku obrazov, posilníte svoj imunitný systém. No ešte zdravšie je umenie tvoriť. Akékoľvek. Umenie pomáha zbaviť sa stresu a úzkosti, posilňuje pozitívne emócie, kreativitu,

Picasso: Keby som vedel, čo je to umenie, nikdy by som sa tým netajil.

spontánnosť, rozptyľuje naše myšlienky od nepríjemných vecí, znižuje depresie a pomáha nám vstúpiť do „flow“ stavu, kedy podávame najlepšie možné výkony. Pripomeňme si Picassove slová: „Umenie z nás zmýva prach každodenného života.“ Keď sa teda vrátite domov unavení z práce, skúste si vytrhnúť ceruzku a papier, kanvas a tempery alebo otvorte karaoke na YouTube. Užite si svoju malú domácu arteterapiu! Nepotrebuje profesionála, ktorý by vám poradil, ako a čo robiť. Bohato si vystačíte sami.

Maľovanie

Pomáha nám dostať zo seba veci, ktoré nemajú formu a tvar, ale napriek tomu sú v našom vnútri, ťažké a nepostihnuteľné. Veci, ktoré nie sme schopní vyjadriť slovami, ale – často na vlastné prekvapenie

– inými spôsobmi. Ak radi citíte pod prstami materiál, môžete sa pustiť aj do modelovania.

Je skvelé si počas pracovných stretnutí a prednášok len tak čmárať. Koleska, krížiky, srdiečka, postavičky, čokoľvek chcete. Ľudia okolo to môžu považovať za nepozornosť, ale opak je pravdou – čmáranie pomáha sústrediť sa. Nedovoľuje myslieť, aby sa zatúlala. Zároveň nejde o nič také mentálne náročné, aby sa tomu mozog musel venovať naplno. Ľudia, ktorí si počas prednášok čmárajú, si zapamätajú až o 30 % viac informácií než ostatní. Akékoľvek vizuálne umenie zlepšuje prepojenia vnútri mozgu. Je podobné dennému snívaniu, pomáha lepšie plánovať a vizualizovať veci. Navyše, počas tvorby sa na desiatky minút (alebo aj pár hodín) uzavriete do vlastného kreatívneho sveta a oddýchnete si od všetkého okolo. „Tento stav koncentrácie je nazývaný alfa; jedna časť mozgu, zodpovedná za tvorbu, je aktívna, kým druhá posunie zvyšok sveta do podvedomia,“ vysvetľuje umelkyňa Jeannine Blancová.

Písanie

Arteterapeutické písanie môže mať veľmi jednoduchú formu: napísať list svojmu budúcnému ja, viesť si denník, písať básničky, tvoriť príbehy. Pomáha to pozrieť sa na náš životný problém z iného uhla,

analyzovať ho, získať perspektívu a odstup. Vyjadrovanie sa slovami o emóciách tiež učí ich rozpoznávať a pomenovať; zvyšuje tak emocionálnu inteligenciu a na cestu priberá aj kreativitu.

Arteterapeutka Lisa Mitchellová odporúča skombinovať písanie s maľovaním: „Keď zapojím aj písanie, moji klienti zistia, že ich kreatívne sebavyjadrenie má väčší efekt.“

Vekom sa z umenia vytráca radosť. Ak chceme tvoriť srdcom, tvorme ako deti.

Môžete sa napríklad pozrieť na svoj obrázok a zapísať si: „Keď sa pozerám na svoj obrázok, pripadá mi dôležitý, pretože...“ alebo: „Keď načúvam svojmu umeniu, hovorí mi...“

Hra, spev, tanec

Spev umožňuje vypustiť zo seba emócie, ktoré inak držíme vnútri. Poznate tie chvíle, kedy chcete kričať alebo plakať, no kvôli spoločenskému kontextu si to nedovolíte? Spev umožňuje kričať spôsobom, za ktorý vám ľudia tleskajú. Väčšina sa k tomu však neodhodlá, pretože sa bojí, že spieva falošne a niekto to počuje. Tak teda – spev pod sprchou je tiež alternatíva. Či

už vám má pomôcť vypustiť zlú náladu, alebo naopak posilniť tú dobrú. Hranie na hudobnom nástroji predstavuje neuveriteľný „boost“ pre mozog. Deti, ktoré sa to v mladosti učili, sú zvyčajne inteligentnejšie. Učí sa hrať však možno kedykoľvek. Nástroj si vyžaduje sústredenie, ktoré odvádza pozornosť od čohokoľvek iného; zároveň umožňuje vkladať do hrania akékoľvek aktuálne emócie. Tancovanie má mnoho benefitov už len preto, že sa aktívne hýbete, takže

vyplavuje z tela stresový hormón kortizol a plní vás dopamínmi, endorfínmi atď. V rámci arteterapie by ste však nemali chodiť do krúžku tanca. Jednoducho si v obývačke pustite hudbu, ktorá zodpovedá vašej nálaďe, a začnite sa krútiť, hýbať, skákať – akokoľvek to cítite. Tancujte, ako keď sa nik nepozera. Vďaka tomu budete schopní cez pohyb vyjadriť svoje emócie, bez súdov a očakávaní.

Tipy

Urobte si koláž zo starých fotografií. Maľujte na seba. Vytvorte si lapač snov. Vytvorte mentálnu mapu problému, ktorému čelíte.

Nakreslite všetky pozitívne veci vo svojom živote. Namaľujte svoje sny. Napište a ilustrujte rozprávku sami o sebe. Nakreslite a popíšte miesto, kde sa cítite bezpečne. Došli vám nápady? Obráťte sa na deti – určite vám rady pomôžu.

Pre arteterapiu nie je podstatná forma; slúži ako ventil emócií.

Ak sa práve nechystáte spievať, hrať či tancovať, môžete si zvoliť vhodné hudobné pozadie, ktoré vás podporí vo vašej práci. Nič príliš hlučné a rozptyľujúce: meditatívna muzika, zvuky prírody alebo dažďa budú väčšinou ideálne.

Vojtech Žák, www.patalie.sk

Foto: Pixabay

Krása ľudového umenia

Na pulkoch kníhkupectiev môžete nájsť unikátnu encyklopedicko-zážitkovú publikáciu *Odetí do krásy*, ktorá podrobne približuje dedičstvo našich predkov.

Azda po prvýkrát vyšla na Slovensku kniha, ktorá okrem dôstojnej prezentácie bohatého kultúrneho dedičstva prináša aj pohľad na skutočnú krásu. Krásu a farebnosť slovenských krojov.

Estetika doby

Zobierala ich rodáčka z detvienských lazov Jana Kucbeľová. Jej unikátna zbierka obsahuje vzácnosti, ktoré istým spôsobom predstavujú náš národný poklad. Každý kúsok má nesmiernu historickú a kultúrnu hodnotu, ktorú zachytil fotograf Peter Brenkus na fascinujúcich záberoch. Celkom ide o 945 farebných fotografií najrozličnejších krojových variácií. Okrem nich a mnohých zaujímavých historických faktov sa v knihe zoznámite i s ľudovými zvykmi, súvisiacimi s odievaním. Spoznáte aj príbehy jednotlivých krojov, osudy ich nositeľov či výrobcov. Táto jedinečná publikácia vám predstaví odevnú ľudovú kultúru v 19 svojráznych oblastiach Slovenska: Kysuce, Považie,

oblasť Žiliny, Liptov, Spiš, Šariš, Podjavorinská oblasť, Ponitrie, Pohronie, Horehronie, Záhorie, Trnavská oblasť, Malokarpatská oblasť, Tekov, Podpoľanie, Hont, Novohrad a Gemer – Malohont.

Krásny darček

Posolstvo sprostredkované na stránkach tejto knihy môžete objavovať aj spolu s deťmi či vnúčatami. Vydajte sa s nimi – napr. pod vianočným stromčekom – na cestu naprieč kultúrnym bohatstvom Slovenska a spoznajte jeho rozmanitosť, zahalenú do súkna, čipky a výšiviek. Osvojte si dedičstvo predkov. Obdivujte dobový zmysel pre krásu. Publikácia sa môže stať úžasným sviatočným darom i pre vašich príbuzných alebo priateľov – obzvlášť ak žijú v zahraničí.

VN

Foto: Dušan Kittler

Autori J. Kucbeľová a P. Brenkus

Jana Kucbeľová

Láska ku krojom a k ľudovej kultúre sa u nej rozvinula už v detstve – vyrástla na detvienských lazoch Krnô. V roku 1991 otvorila v Detve predajňu ľudovomeleckých výrobkov Parta, ktorú neskôr rozšírila o krajčírsku dielňu. Dnes šije kroje a je aj autorkou mnohých výstav, koncertov a programov počas folklórnych slávností pod Poľanou.

Peter Brenkus

Jeho vášňou je fotografovanie tanca a folklóru, ktorému sa intenzívne venuje odmlada. Dlhé roky bol exkluzívnym fotografom súborov Lúčnica, SLUK, tanečného divadla Bralen a viedenského hudobného telesa Klangforum. Vydal množstvo publikácií, vystavoval vo Viedni, Varšave, v Grazi, Budapešti, Berlíne, Štrasburgu, New Yorku a Sydney.

Slovak Citizen and Waste

The issue of waste management is a realistic picture of the moral level achieved by every community, whether it is a family, town, city, state or even the EU.

At the same time, however, it is also a problem whose solution affects the possibility of long-term existence of the mentioned communities on our planet. An individual is always the building stone of each community. The ability of a community to move from words to actions stems from the individual's level of education, moral conscience, responsibility, and ultimately real, actions.

Europe and us

A portion of Slovaks today think that our membership in the European Union is unnecessary and this vicious opinion is supported by various political adventurers. However, with regard to waste, it should be stressed that 10 years ago, the European Parliament adopted Directive 2008/98/EC, whose Articles 28 and 30 state that each Member State is obliged to draw up and approve a Waste Management Plan. The directive also says that the plan is evaluated every six years and can be revised on the basis of new knowledge as needed.

Waste management is a matter of personal approach and individual responsibility.

The Waste Management Program of the SR for the years 2016 – 2020 has 129 pages, and most of them deal with the assessment of the previous period and description of the current situation. However, more important is the binding part that defines the objectives of waste management and detailed measures to achieve them – for specific categories of waste: municipal, industrial, construction, packaging, paper and cardboard, glass, plastics, metals, old vehicles,

tires, batteries and accumulators, electrical and electronic waste, waste oils. Specific chapters are dedicated to polychlorinated biphenyls, cross-border waste transportation, biodegradable waste disposal in landfills, support for preventive measures and packaging reuse systems.

The concept and the reality

So we do have a program framework as a country. The coordinator of the mentioned measures is, of course, the Ministry of the Environment of the Slovak Republic, and the instrument is the relevant legislation. However, the ability of the public administration to enforce its performance and the ability to gauge the results of the adopted measures remains a problem.

We all understand that our view of waste and its processing must change – it must be perceived as the management of natural resources and we need to be aware that its deposition in a non-modified state is unsustainable in the long term. We must also take measures to continually reduce the amount of produced waste.

Unfortunately, we have done little to actively influence the attitude of the industry and individual citizens regarding the issue of waste – to understand that it is necessary to reduce its amount and to use it for energy and raw materials.

Unclear future

It has been shown that the amount of waste keep growing with the increasing standard of living and the simultaneous growth of the planet's population. The assessment of the "waste" plans of EU Member States shows that if no active steps are taken, the volume of waste in 2030 will reach twice the current level. This unfortunate scenario should motivate both politicians and citizens to enforce not only real waste treatment plans but also their active continuous evaluation.

The largest production of waste in the SR (39% share) is from industrial production.

The primary aim of active access to waste is to prevent it from occurring and secondly, to prevent it from adversely affecting the environment – and if so, reduce it to a minimum. Another ambition is the active processing of the generated waste so as to maximize the utilization of raw materials (as a priority) and (then) energy. Only the remainder of the waste, for which the costs would be disproportionate, can be permanently deposited in landfills. Because landfilling – according to statistical data – is our biggest weakness in waste management.

About water and waste

Waste is generated not only in heavy industries and large companies but also in small enterprises, municipalities and households. If it ends up somewhere outside, it is most visible in the water.

We discussed this blatant problem of waste generation, its handling, as well as its relation to our water streams and reservoirs with Vladimír Mosný, expert on water management.

• **Many municipalities have their own collection yards and special containers. Is this not considered to be an individual responsibility? The sense that waste should be for example sorted?**

It's not always so. No person has any obligation to have a sense of anything. The municipality is there to coordinate and encourage people to sort the waste voluntarily. It should not be mandatory as it is not regulated by law. In our country, municipalities often have the perception that when they provide different containers, people will start waste sorting. But – it's the good will of the people, they do not have to do anything.

• **So is there sufficient encouragement from the municipalities towards people ...?**

Exactly. The municipality must come up with ideas on how to motivate people. When a waste tax is collected, the municipality may say: if you sort waste, some of that tax may be reduced – and people will start to sort waste voluntarily. Why would they not? But they will never be active unless they know what they get in return. Let's explain who are the authorized persons in connection with waste disposal? Citizens? No! A certain range of businesses and, in particular, the municipalities. They have that key element in their hands because they already have had the right to use the EU funds for three years now. And when they do, they have the resources to collect all municipal waste - even the illegal waste.

They also have enough means for waste sorting. And they also have the resources to monetize that sorted waste.

• **All right. Local municipalities have the resources to cover this. But it seems that citizens are still not sufficiently informed or motivated. Is there any other element missing in this chain?**

No, nothing is missing. The Ministry of Environment (MoE) has made a huge step forward by allocating funds from EU funds for waste disposal. These funds are already agreed with Brussels and are really large. It is enough not only for the current waste disposal but also for any illegal dumps. However, the Ministry has set the rules for those funds in a way where only municipalities can apply, and citizens or non-profit organizations are left out. If the municipalities do not want to do it, it poses a problem. In any case, they are responsible, for example, for not using these three years to clear the country from all the illegal dumps. So, I must ask: where are the controlling authorities? How is it that some mayors were not yet fined? With some really high fines, which could really set a tone and wake the others.

• **Let's talk about water. There were polluted rivers even under the former regime. Have we moved forward since then?**

This has developed systematically over the last 20 years because we did not have such pollution in our rivers as we have now. This is mainly caused by the municipal waste, the volume of which has multiplied, as well as the urbanization of cities which stopped resolving any issues

and obligations imposed on them by law. The biggest problem, in my opinion, is that key facilities are not operational: oil separators, relief chambers and sewage treatment plants - these are operating at minimum.

According to the Rainwater Act, which has been in force for 20 years now, we should be clearly separating rainwater sewage from common sewage, which would increase the efficiency of wastewater treatment plants. With this, we could achieve cleaner rivers because all the rainwater would run into the rivers. But we operate only one sewage. And the result? With a bigger storm, as the one in the course of May in Bratislava, the entire waste water plant in Vrakuňa was washed out and all the fish died.

• **So, we have disturbed biodiversity, in our waters ...**

Yes. Some of the native species are disappearing because they are unable to reproduce - they absorb substances that prevent it. Actually, in the Czech Republic, some of the basins have been cleared of the original populations, and natural species were introduced, and they are reproducing naturally. We killed this – with chemicals which we introduced into the DNA of the fish. We only farm them in order to catch them in the end.

If I am to sum it all up, we have a gross disruption of biodiversity, deterioration of water quality and flow patterns. And there is one other thing: who was performing the redevelopment of the water reservoirs that were constructed in the 1950s and 1960s? Nobody. So, they are clogged with materials that no one wants to touch and nobody cares about.

(shortened)

Logistics of the future

It will be urban, vertical, online, and technological

We do customized shopping through mobile applications and drones, our everyday needs are addressed by modern technology, cars fly behind the windows. Are companies ready for this future?

Shopping behavior and customer requirements, as well as modern manufacturing and consumer technologies, change the demands on companies for efficient and fast logistics solutions. "The purchasing power of the population is growing together with economic growth, which is reflected in the development of stores and services," says Peter Jánoši, managing director of P3 Logistic Parks for Slovakia. "We are seeing a particularly intensive growth in e-commerce, pressing on new warehouse and logistics capacities and technological solutions to get the ordered goods to the customer as quickly as possible," he underlines.

Last minute delivery

Demographic trends show an increase in last mile delivery in urban areas. This applies especially to Europe, where up to three quarters of the population live in cities. The attention of investors is, therefore, focusing on urban logistics. This is understandable, given the overall value of "last mile delivery," which has reached 70 billion Euros, according to Cushman & Wakefield's study. Its growth in the next five years in Western Europe is expected to be at 7 – 10%.

E-commerce services require the closest logistical connection to the city and fast, seamless transportation to the city center taking no more than 30 minutes. The demand for urban logistics parks is therefore increasing. These, along with the immediate availability of the necessary infrastructure within the city, also meet the demanding criteria for sustainable development and increase

the working comfort of their employees by offering standard services of banks, doctors, and preschools.

E-commerce expansion

According to UN data, 73 % of the European population lives in cities, and this number will increase to 77% by 2030. Urban population uses the Internet the most and represents the largest share of online shopping. The aforementioned Cushman & Wakefield study states that by 2021, we can expect an increase by 94 % in this area.

The demand of clients in the area of e-commerce is steadily increasing. Companies focus their activities on large hubs, also thanks to the expanding road infrastructure. This increases the ability to deliver products from such central hubs in a short time. "However, this level of centralization requires the preparation of large plots – and we have less and less of those in Europe, especially in urban agglomerations. In the future, we, therefore, see tremendous potential in land banking and land preparation so as to respond to the growing demand as quickly as possible," explains P. Jánoši.

Necessary vertical solutions

Growing population, dense traffic, lack of suitable land, complex spatial planning and permitting processes, as well as increasingly challenging environmental standards and changing consumer habits bring new trends into logistics, both

urban and vertical. These are mainly implemented around Western European cities such as London, Paris, and Madrid. The standard store height will reach up to twelve meters instead of the current ten – and will continue growing. This also entails stricter technological requirements for the quality of building materials and floor flatness, automation, and powerful data networks.

Artificial intelligence and innovation

We are standing at the threshold of a very dramatic evolution with a huge number of new technologies: from autonomous passenger and cargo vehicles to ships and aircrafts, to artificial intelligence for recruiting. And experts say that this will become a common reality in more or less a year. Companies must urgently incorporate new technologies into their strategy. So far, less than a third has been using or intends to use artificial intelligence in the next 12 months. Surprisingly, 38% of companies want to start with artificial intelligence in the five-year horizon, 10% have not even considered it at all. "The future is knocking on our door. Not in ten years; it will be here in a year, a year and a half," warns Mr. Jánoši and continues: "It is necessary to adapt to new technological solutions and the use of artificial intelligence in the field of industrial and logistics real estate."

The obligations don't stop with the implementation of GDPR measures

Many companies were unable to take the necessary measures and steps to fulfill their obligations within the hundred days after the entry into force of this European directive.

Organizations have prepared for new personal data protection rules mainly through the acquisition of new talents and technologies to ensure compliance with the regulation within the set deadline. Most of them concentrated only on the date of the directive's entry into force, which was May 25th. But the fulfillment of the obligations should not end on this date. The introduction of new rules into practice requires constant adaptation of support technologies.

The solution to meet the requirements of the regulation is the use of new technology systems, procedures, and business processes. Such an approach

will be key to ensuring compliance in the future as well.

When is the first penalty?

The competent authorities have not yet fined anyone for the breach of the GDPR obligations. Organizations may have a tendency to ease up on their measures for this reason – until the first warning penalty is enforced.

A fine of up to EUR 20 million or four percent of the total annual turnover, as well as the risk of numerous legal actions. These could ultimately have even greater financial and reputational consequences for companies. Reputational risk is thus the most motivating factor for many subjects when it comes to introducing the necessary measures, procedures, and control mechanisms into everyday practice.

The introduction of the GDPR regulation into practice in May of this year has been the biggest change in the rules on personal data protection at European Union level in the past 20 or more years. However, the organizations face many challenges in this regard even after the hundred days since the new standard has entered into force.

Plant-based diet – the way to feed the planet?

Veganism was initially perceived as a limiting lifestyle or extreme ideology of eco-activists. Today, it appears to be an effective way to feed our overpopulated planet.

Compared to plant-based production, livestock production is more demanding on land and more expensive, while also being less effective. According to the American Journal of Clinical Nutrition, meat production requires 17 times more soil acreage, 14 times more water and 10 times more energy than the production of food for vegans. For example, the production of one liter of milk requires 1,000 liters of drinking water. While a certain soil acreage used to grow soybeans can feed up to 60 people, the same amount of land used to feeding livestock is sufficient for only two people. According to the findings of the Earth Safe think-tank, the amount of soil needed to feed one vegan for a year is 688 m²; this number is three times higher for a vegetarian and up to 18 times higher in the case of a meat-eater.

Which countries are vegan friendly?

The radical increase in vegan interest has been confirmed by several statistics. According to the Global Data results, only one percent of the US population had been vegan in 2014, and this number was six times higher in 2017. The vegan community has grown by 600% over three years! According to the Vegan Association, the increase in the United Kingdom was 350%. The interest in vegan products is also rising. For example, in Australia, the sales of these types of products have escalated by 92%.

It is clear from the data that Australia, New Zealand, Canada, the USA and the United Kingdom can be considered the most "vegan" countries.

Support for veganism is also provided by well-known personalities and international companies. Nestlé predicts that the demand for vegan foods will continue to grow and so it is developing new products. Alphabet Eric Schmidt from Google expressed bluntly that the

vegan revolution is coming, adding that the transition from animal to plant-based production will be trend number one. The vegan boom is also confirmed by an increasing number of startups dealing with the issue of animal agriculture and the promotion of plant-based production. The company Heaven Labs is a good example of this.

Motion Laboratory

Synchronized measurement of the entire skeletal system of the human body opens new possibilities for clinical application – from medicine to training therapy in the field of sports research.

DIERS 4Dmotion Lab is the only facility of its kind in Slovakia. You can find it at the Košice Polyclinic Východ. The facility is managed by orthopaedic and reconstructive surgeon Ján Sekáč.

- **Doctor, what is the basis of the laboratory?**

It is the specific DIERS formetric optical measuring system, developed at German universities, which is most commonly used in Germany. Measurement technology is based on the physical principle of "Moiré topography" and optical triangulation. Recently, it is also called video-raster stereography. It has both European and American patents.

- **What can be observed with this technology?**

Spine curvature, posture, pelvis inclination, lower limb axis, and pressure distribution on the sole of the feet. Then we can evaluate scoliosis, erroneous posture, reveal the differences in length of the limbs, analyze the correct posture, its changes and the associated painful syndromes, vertebral blocks, arthrosis, temporomandibular joint problems. In time we evaluate hyper- and hypocyphosis and lordosis, kinetic defects and spine static disorders, posture, obliquity and rotation of the pelvis, lower limbs, axial deviation of the lower limb joints, asymmetry in the foot load and others.

- **What are the specific outputs?**

Output includes a comprehensive analysis of the locomotive apparatus. Based on this, we are able to propose a therapeutic solution that focuses directly on the individual issue. This may include, for example, medical rehabilitation, training plan adjustment, individual correction or 3D orthopaedic, diabetic or sports inserts,

but also orthotics and other medical devices.

- **How does such an examination look like? Is it time consuming?**

The patient stands or walks on a 3D simulation platform or strain-gauge belt (pedogait). The projector projects the raster lines on the body and these are recorded by camera units. Actually, it's a light projection of photography. The computer system analyses the line curvature of the body digitally processes it and then creates a three-dimensional (3D) body surface image. We can say that it is a virtual body model – of the spine and pelvis. It is also possible to process this in time – 4D. The examination takes just a few seconds or minutes.

- **Is it available for everyone?**

Yes. Children, adults, athletes, the general public – anyone who has any kind of difficulty. The procedure is contactless, painless and totally safe even for pregnant women and nursing mothers because it includes examination by light and a system of cameras. No X-rays are involved.

- **What are the practical results of your work?**

In the case of children, we can reveal various asymmetries, deformities already with their first steps. By proper treatment

and monitoring, we can prevent these issues from developing more significantly. The same applies in case of children in pre-school age. For elderly clients, we can provide help in easing their troubles and counsel them. In the case of athletes, we can prevent overloads, deterioration of the locomotive apparatus and possible injuries. With targeted advice, we can improve their performance and stamina.

- **What did, in a professional sense, precede the establishment of the laboratory?**

Eleven years ago, I and my wife founded Orto-Via company. Since the very beginning, our orthopaedic ward has been working with modern materials, in an aesthetically attractive space. We wanted our patients to feel good. In the diagnosis and treatment of locomotor system diseases, we wanted to use the most modern methods and to innovate. Beginning with blood plasma, biocollagen and hyaluronic acid treatment, their precise and targeted application under USG navigation through the improvement of diagnostics and treatment of foot diseases, to the use of titanium materials in limb surgeries and paediatric certification (diagnosis and treatment of foot disorders) and manual medicine. In an effort not to stay behind the whole world, we have established the Motion Laboratory during the past year.

redbull.sk
organicsbyredbull.sk

redbullsk
zelina.world
hakarphotography

RANGE ROVER EVOQUE

NAJPREDÁVANEJŠÍ EVOQUE TERAZ EŠTE VÝHODNEJŠÍ

ABOVE & BEYOND

Zrodený v divočine, vychovaný mestom

Range Rover Evoque je dokonale prispôsobený mestu. S prelomovým dizajnom a úplne novým dieselovým motorom Ingenium – najhospodárnejším a najšetrnejším k životnému prostrediu, aký sme kedy vyrobili. Už legendárne terénne schopnosti Land Roveru sme vylepšili systémom All-Terrain Progress Control, s ktorým hravo ovládnete celú mestskú džungľu.

Limitovaný počet vozidiel za

41.990 EUR s DPH

AUTOŠTÝL, a.s.
Trenčianska Turná 1030,
913 21 Trenčianska Turná
www.autostyl.sk

Kombinovaná spotreba: 4,5 – 8,3 l/100 km, emisie CO₂: 119 – 197 g/km.

